

การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี
ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นางสาวอาทิตย์ยา เทียงวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3341-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION BETWEEN THAI BUDDISTS AND THAI MUSLIM
IN RUSAMILAE COMMUNITY PATTANI PROVINCE IN THE PERIOD OF CRISIS
OF THE 3 SOUTHERNMOST PROVINCE

Miss Artittaya Thiangwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Speech Communication

Department of Speech Communication and Performing Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-3341-7

อาทิทยา เทียงวงษ์ : การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสมิแล ๑.ปัตตานี ในช่วงระหว่าง
วิกฤตการณ์ ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (COMMUNICATION BETWEEN THAI BUDDHISTS
AND THAI MUSLIMS IN RUSAMILAE COMMUNITY, PATTANI PROVINCE ,IN THE PERIOD OF CRISIS OF
THE 3 SOUTHERNMOST PROVINCES) อ.ที่ปรึกษา : รศ. เมตตา จิวพัฒนากุล, 130 หน้า.

ISBN 974-14-3341-7

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสมิแล ๑.ปัตตานี ในช่วงระหว่าง
วิกฤตการณ์ ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทย
มุสลิมในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีลักษณะการสื่อสารกันอย่างไร ปัญหาและ
ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และการรับรู้ สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้รวมถึงทัศนคติ และพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไร การวิจัยนี้เก็บ
ข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม กับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ที่อาศัยอยู่ในชุมชนรูสมิแล ๑.ปัตตานี จำนวน 200 คน
ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และนักวิชาการ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จำนวน 4 คน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ยังมีการทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำ ชาวไทยพุทธระบุว่ามีการประชุมร่วมกัน
ค่อนข้างมาก และมีการไปมาหาสู่กันบ้าง ในระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าที่ชาวไทยมุสลิมระบุไว้ในส่วนของการทำงาน
พิธีต่างๆ การทำกิจกรรมในพื้นที่ และการพบปะหรือปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนต่างศาสนา รวมถึงการแก้ปัญหาหรือ
ดำเนินนโยบายต่างๆ และการทำงานร่วมกันกับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ชาวไทยพุทธระบุการเข้าร่วมอยู่ใน
ระดับต่ำกว่าชาวไทยมุสลิม

2. กลุ่มตัวอย่างในแบบสอบถาม มีการระบุปัญหาและอุปสรรคในด้านความรู้ ความเข้าใจ (cognitive) คือ ความ
ไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรม แต่ไม่มีการระบุปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติและความรู้สึก (affective)และด้าน
พฤติกรรม ยกเว้นความรู้สึกไม่ศรัทธาเห็นต่างศาสนากระทำสิ่งที่ขัดต่อวัฒนธรรมของตน และทั้งสองฝ่าย มีกับกลุ่ม
ร่วมกับศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา

3. ผลจากแบบสอบถามพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในระดับสูง ได้แก่
ความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย และพบปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อการสื่อสารอยู่ในระดับต่ำ ยกเว้นบทบาทของสื่อมวลชน
ซึ่งพบว่าผลอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ในขณะที่ผลการสัมภาษณ์พบว่ากฎหมายหรือนโยบายของรัฐไม่ได้ทำให้
เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกัน และการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่ภาคใต้ ไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดความรุนแรงและความ
ไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ผู้นำชาวไทยมุสลิม มีความเห็นว่า การนำเสนอข่าวสารของ
สื่อมวลชน ทำให้ทัศนคติระหว่างกันเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น

4.ชาวไทยพุทธ ระบุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองศาสนาในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะที่แย่ลง และเห็นว่าควรปรับปรุงหรือสร้างความสัมพันธ์ในระดับชาวบ้านระหว่าง
ชาวบ้านไทยพุทธกับชาวบ้านไทยมุสลิมมากที่สุด ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมระบุว่าสถานการณ์อยู่ในสภาวะปกติและ
เห็นว่าควรพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆมากที่สุด ในชุมชนมากที่สุด ในขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า
ผู้นำชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เห็นว่าแม้คนต่างศาสนายังสามารถพูดคุยกันความปกติแต่เป็น
ปฏิสัมพันธ์ในทางกายภาพ แต่ในส่วนของความสัมพันธ์เชิงจิตภาพเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องอาศัย
ความคุ้นเคยและไว้วางใจร่วมกันพอสมควร

ภาควิชา..... วท.วิทยาและสื่อสารการแสดง..... ลายมือชื่อ นิสิต.....
สาขาวิชา..... วท.วิทยา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2548..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

##4785149728 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORDS : INTERCULTURAL COMMUNICATION / THAI BUDDHISTS AND THAI MUSLIMS / CRISIS OF THE 3 SOUTHERNMOST PROVINCES

ARTITTAYA THIANGWONG : COMMUNICATION BETWEEN THAI BUDDHISTS AND THAI MUSLIMS IN RUSAMILAE COMMUNITY, PATTANI PROVINCE, IN THE PERIOD OF CRISIS OF THE THREE SOUTHERNMOST PROVINCES. THESIS ADVISOR : METTA VIVATANANUKUL., ASSOC. PROF. 130 pp. ISBN 974-14-3341-7

This thesis focuses on channels and forms of communication between Thai Buddhists and Thai Muslims in Rusamilae Community, Pattani Province, problems and factors affecting their communication and how they perceive existing crisis and communication situation during the crisis of the 3 southernmost provinces. Survey questionnaires are distributed to 200 Thai Buddhists and Thai Muslims, and in-depth interview with four community leaders are conducted.

The results are as follow :

- 1) Both Thai Buddhists and Thai Muslims still cooperate in working as usual. Thai Buddhists show higher frequency of attending a meeting with and visiting Muslim colleagues than Thai Muslims, but show lower frequency of joining in religious ceremonies, and community activities, discussing with religious leaders, working and joining with other groups in the same community.
- 2) Questionnaire respondents specify mainly cognitive obstacles: no understanding in language and culture, but specify no affective and behavioral obstacles, except that they will feel bad if their colleague of different culture violate their cultural norms and rules. However, it is also found that both Thai Buddhists and Muslims prefer to stay in a same-culture group.
- 3.) The factor which is found to have an effect on their communication at a high level is people's pride of being a Thai, and the rest of the factors are found to have an effect at a low level, except the role of mass media, which is found to have an effect at a low to medium level. From the interview, legal action and government's political policies have no effect on their interaction with people of different religion and culture, nor do mass media to play a role in strengthening violence and chaos in the provinces under crisis. However, both perceive that mass media's news presentation increases more negative attitude towards one another.
- 4) Most Thai Buddhists perceive that the relationship between Thai Buddhists and Thai Muslims is getting worse and interpersonal relationship between Thai domestic Buddhists and Muslims should be improved. On the other hand, most Thai Muslims perceive that the present situation is normal and intergroup relationship among various community groups should be improved. However, from the interview both Thai-Buddhist, and Thai-Muslim leaders perceive that in spite of their "physical relationship", "mental or affective relationship" is very sensitive and hard to conclude. It needs relatively high intimacy and trust in order to obtain such information.

Department of Speech Communication and Performing Arts Student's signature *Artittaya Thiangwong*
 Field of study : Speech Communication Advisor's signature *Metta Vivatananukul*
 Academic year 2005

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ในที่สุด ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายๆท่าน

ขอขอบคุณ รศ. เมตตา วิวัฒนานุกูล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำปรึกษาตลอดจนแนวคิดต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อาจารย์สละเวลาส่วนตัวของอาจารย์มาคอยให้คำปรึกษา ขอพระคุณอาจารย์มากค่ะ

ขอขอบคุณ รศ.กิรพันธ์ อนวัชศิริวงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเสนอแนะแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ และแนวทางการเก็บข้อมูลให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ รศ.พัชนี เขยจรรยา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำเนื้อหาต่างๆในวิทยานิพนธ์ วิธีการวิจัย ตลอดจนแนะนำเอกสารต่างๆ ให้ผู้วิจัยมีแนวทางในการค้นคว้า

ขอขอบคุณ รศ.ดร. ครองชัย หัตถกา สำหรับคำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และคำแนะนำสำหรับบุคคลที่จะเข้าไปทำการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.นงลักษณ์ ศรีอักษรภาพ เจริญงาม ผู้ที่จุดประกายให้ผู้วิจัยริเริ่มการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนคำแนะนำเรื่องต่างๆที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่สละเวลาอันมีค่า ให้ข้อมูลในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกขณะผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่

ขอขอบคุณ น.ส.ธิดารัตน์ อเนกะเวียง สำหรับคำแนะนำในเรื่องต่างๆ กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ และการช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งในเรื่องของอุปกรณ์และแรงใจ

ขอขอบคุณ กำลังใจที่สำคัญมากที่สุดในชีวิต ขอขอบคุณพ่อกับแม่ที่เป็นห่วง ใฝ่ฝันของรักที่คอยให้คำปรึกษา และผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ คุณธนวัฒน์ อธิธิศิริ ผู้ซึ่งให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นแรงผลักดันตลอดมา ตลอดจนกำลังใจดีๆที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดกำลังใจและพลังในการทำวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ปัญหาคำถามวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์.....	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสาร.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรม.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	43

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	50
การทดสอบเครื่องมือ.....	56

การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะประชากรศาสตร์	58
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหานำวิจัย	59
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
การสรุปผลการวิจัย	96
การอภิปรายผลการวิจัย	98
ข้อจำกัดในงานวิจัย	109
ข้อเสนอแนะในงานวิจัย.....	109
รายการอ้างอิง.....	112
ภาคผนวก	118
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	123

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเหตุการณ์ความรุนแรง และความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งใน จังหวัดปัตตานี,ยะลา และนราธิวาส ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน และไม่มีทีท่าว่าจะยุติลง จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดหนึ่งในชายแดนภาคใต้ที่ประสบปัญหาความรุนแรงตลอดจนความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก เช่น เหตุการณ์ 32 ศพ ที่มัสยิดกรือเซะ อ. เมือง จ.ปัตตานี เมื่อวันที่ 28 เม.ย. 2547 ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ถูก วิพากษ์วิจารณ์ว่าทำเกินกว่าเหตุ และการที่เกิดการปะทะกันภายในมัสยิด ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมของศาสนาอิสลาม ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจ และเกิดคำถามจากภายในจิตใจของผู้ที่เป็นมุสลิมทั้งหลายจนกระทั่งบัดนี้ เหตุการณ์ เมื่อวันที่ 16 ก.ย. 2547 คนร้ายยิงนายรพินทร์ เรือนแก้ว ผู้พิพากษาศาล จ.ปัตตานี และต่อมายิงนายดุขฎิบุญ ฤทธิ์สุนทร นักศึกษาม.อ.ปัตตานี วันที่ 2 ก.ค 2548 คนร้ายลอบยิงนายเวาะมะ กาแลแปะ คณะกรรมการตำรวจ (กต.ตร.) ส.ภ.อ.ปะนาเระ ฯลฯ และเหตุการณ์รุนแรงต่างๆอีกมากมาย ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในสถานการณ์ภาคใต้เหล่านี้ สิ่งหนึ่งที่ถูกทำให้เป็นประเด็น เกี่ยวโยงคือ ปัญหาทางด้านศาสนา ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เนื่องมาจาก จ. ปัตตานี ประชาชนโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมองว่าปัญหาของคนในพื้นที่นี้ เกิดเนื่องมาจากสาเหตุรังเกียจเคียดจัญท์ (Discrimination) ในเรื่องเชื้อชาตินิยม ภาษา และ วัฒนธรรม (เกษม รังสิโยภุชณ์ , 2519)และเกิดจากความขัดแย้งในด้านของเอกลักษณ์ เนื่องด้วยเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมมีรากฐานมาจากศาสนาและวัฒนธรรม (อารงค์ สุทธาศาสตร์, 2519 ; เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากเป็นอันดับสองของ ประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งรองจากศาสนาพุทธ ที่เป็นศาสนาของคนไทย

ส่วนใหญ่ และศาสนาอิสลามก็มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากมาย ดังตารางต่อไป

สถิติศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย พ.ศ.2543

ศาสนา	รวม	ชาย	หญิง
รวม	60,916,441	30,015,233	30,901,208
พุทธ	57,157,751	28,159,728	28,998,023
อิสลาม	2,777,542	1,376,874	1,400,668
คริสต์	486,840	242,212	244,628
ฮินดู	52,631	26,950	25,681
ขงจื้อ	6,925	3,513	3,412
อื่นๆ	48,156	24,709	23,447
ไม่มีศาสนา	164,396	80,304	84,092
ไม่ทราบ	222,000	100,943	121,257

ที่มา : สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

*หมายเหตุ การทำสำมะโนประชากรและเคหะจะมีการจัดทำทุก 10 ปี

อิสลามมีวิถีในการดำเนินชีวิต ที่ได้วางรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ แม้ว่าวัฒนธรรมอิสลามแตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่นๆในประเด็นที่ว่าผู้สร้างและประธานวัฒนธรรมอิสลามให้แก่มวลมนุษย์คือ พระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบ ฮาฯ) มนุษย์มีหน้าที่เป็นแต่เพียงผู้รับ ผู้ปฏิบัติและสืบทอดวัฒนธรรมเท่านั้น ในขณะที่วัฒนธรรมอื่นๆ จะถูกสร้างโดยมนุษย์ เพราะเหตุนี้วัฒนธรรมอิสลามด้วยตัวของสาระและการปฏิบัติ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลง เหมือนกับวัฒนธรรมอื่นๆทั่วไป ที่มักจะเปลี่ยนแปลงไปตามสาเหตุของกาลเวลา ค่านิยม สถานที ฯลฯ ดังนั้นเมื่ออิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ทุกพฤติกรรมของมุสลิมก็ต้องเป็นอิสลาม อิสลามจะต้องไปด้วยกันกับมุสลิม ทุกย่างก้าวของชีวิตในทุกเวลาและทุกสถานที่

ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องชาวไทยมุสลิม เป็นประเด็นที่นักวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้เนื่องจากมีภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียม ประเพณี แตกต่างออกไปจากชนส่วน

ใหญ่ของประเทศ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ , 2515) และเรื่องนี้ได้มีผู้พยายามทำการศึกษาในมิติต่างๆแตกต่างกันออกไป เช่นงานของพระไพศาล วิสาโล (2548) ได้ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยสันติวิธี ให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม โดยยอมรับและทำความเข้าใจในเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ให้ระบบราชการและหน่วยงานของรัฐเคารพวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และเสนอให้มีการให้หลักประกันด้านความยุติธรรมและสวัสดิภาพแก่ประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าพวกเขาจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน งานของศิริโรจน์ คล้ามไพบูลย์(2548) ได้กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติและการตีความต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปของศาสนาอิสลาม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรมอื่นๆ และกล่าวถึงการที่ศาสนามีอิทธิพลต่อบุคคลอันนำไปสู่การกำหนดอัตลักษณ์ คุณลักษณะและแบบแผนความประพฤติของสมาชิกในสังคม งานของพีรยศ ราชิมมูลา (2548) กล่าวถึงความคิดเห็นและทัศนคติของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีต่อความมั่นคงในพื้นที่และความภาคภูมิใจในรัฐปัตตานีของชาวมุสลิมและกล่าวถึงการที่รัฐจะทำการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าต้องเข้าใจพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ชัดเจนด้วย งานของขจัดภัย บุรุษพัฒน์ (2515) ได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวไทยมุสลิมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งให้เข้าใจชีวิตและสังคมของชาวไทยมุสลิม ไม่ว่าจะเป็ด้านศาสนา และวัฒนธรรมของสังคมนวมทั้งชี้ให้เห็นปัญหาเพื่อให้เกิดการแก้ไขต่อไป งานของผศ.เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535) ที่คล้ายงานของขจัดภัย บุรุษพัฒน์ (2515) แต่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องการแพร่กระจาย การผสมผสานและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ในสังคมของชาวไทยมุสลิมเพิ่มขึ้น งานวิจัยของดร.สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2535) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะทางสังคมและการสนองตอบต่อรัฐบาล ของชาวไทยมุสลิม รวมถึงการสื่อสารทางการเมืองและการไหลเวียนของข่าวสารในชุมชนมุสลิม (2532) ในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ผลงานที่มีผู้ได้ศึกษาไว้ในแง่มุมทางวัฒนธรรม หรือคุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม นั้น ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาที่ครอบคลุมไปถึงการสื่อสารระดับบุคคล ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาเรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก

เนื่องจากชาวไทยมุสลิมมีแบบแผนทางวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตที่เป็นตัวของตัวเอง กอปรกับมีความเคร่งครัดในวิถีชีวิต คือมีความยึดมั่นถือมั่น อยู่กับวัฒนธรรมของตนเองอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี อันเป็นพื้นที่หนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นดินแดนที่มีความอ่อนไหวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง หรือความแตกต่างทางศาสนา จึงเป็นที่น่าสนใจว่าชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีการสื่อสารกันอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เมื่ออยู่ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเด็นทางด้านศาสนาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดวิกฤตนี้ จะทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีลักษณะการสื่อสารกันอย่างไร มีปัญหาหรือไม่ และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

การศึกษาด้านการสื่อสารต่างวัฒนธรรม มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม รวมไปถึงศึกษากระบวนการถ่ายทอด รับรู้ และตีความหมายปฏิสัมพันธ์และสัญลักษณ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันภายในบริบทการสื่อสารหนึ่งๆ (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2545) และปัญหาการตีความ และการรับรู้ความหมายระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประสบปัญหาอย่างหนักอยู่ในขณะนี้ การสื่อสารถือเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือหรือการทำความตกลงกันในด้านต่างๆได้ และเพื่อทำความเข้าใจว่ามีการใช้อคติเชิงชาติพันธุ์ หรืออคติทางวัฒนธรรมที่ยึดชาติพันธุ์ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารแบบมีอคติ หรือพฤติกรรมการแยกกลุ่มหรือไม่ ซึ่งอคติเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่างๆ รวมถึงมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่าวิกฤตการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมหรือไม่ อย่างไร

ดังนั้น การศึกษาถึงความสามารถในการสื่อสารระดับบุคคลของบุคคลที่มีวัฒนธรรมและศาสนาแตกต่างกัน ในระหว่างวิกฤตการณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงเป็นประเด็นที่

งานวิจัยนี้มุ่งหาคำตอบ เพื่อก่อให้เกิดการทำ ความเข้าใจ และใช้เป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างกันของผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันภายใต้ปัจจัย แวดล้อมด้านต่างๆต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่าง วิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาว ไทยมุสลิม
3. เพื่อศึกษาระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทัศนคติรวมทั้งพฤติกรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาว ไทยมุสลิม

ปัญหาคำวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่าง วิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร
2. ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทย มุสลิม
3. ระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และ ทัศนคติรวมทั้งพฤติกรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทย มุสลิมเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ต.รูสะมิแล อ.เมือง

จ.ปัตตานี จำนวนทั้งสิ้น 200 คน โดยจะต้องเป็นผู้ที่พักอาศัยในพื้นที่ที่กำหนดไว้ และต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป เนื่องจากจะได้มีความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเป็นสถานการณ์เดียวกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสื่อสารต่างวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการถ่ายทอด/รับรู้/และตีความหมาย ปฏิสัมพันธ์และสัญลักษณ์ ระหว่างคนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน โดยในที่นี้จะเน้นช่องทางและระดับการสื่อสารระหว่างบุคคล ภายในพื้นที่ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ตลอดจนลักษณะกิจกรรมต่างๆที่ทำร่วมกัน และทัศนคติของบุคคล ที่มีผลต่อการสื่อสารต่างวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆต่อการรับรู้และตีความหมาย ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในระดับและบริบทต่างๆ ได้แก่

● ระดับการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

- การทำงานร่วมกัน
- การประชุมร่วมกัน

● ระดับการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน

- การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน
- การไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่นงานศพ, งานแต่งงาน ฯลฯ
- การร่วมมือกันทำกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ฯลฯ

● ระดับการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม

- การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- การพบปะหรือปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน

ชาวไทยพุทธ หมายถึง คนไทย ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป

ชาวไทยมุสลิม หมายถึง คนไทย ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป

วิกฤตการณ์ หมายถึง เหตุการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จ.ปัตตานี, จ.ยะลา และจ.นราธิวาส ซึ่งเริ่มตั้งแต่เหตุการณ์ 32 ศพ ที่มีเหยื่อคือเชะ อ. เมือง จ.ปัตตานี เมื่อวันที่ 28 เม.ย. 2547 จนถึงปัจจุบัน

ปัจจัย หมายถึง ตัวแปรและองค์ประกอบต่างๆ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแยกตัวแปรและองค์ประกอบเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

1. ตัวแปรและองค์ประกอบในส่วนบุคคล ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- ประสบการณ์เดิมของการทำนักร้องในพื้นที่ ฯลฯ

2. ตัวแปรและองค์ประกอบทางสังคมและองค์ประกอบภายนอกอื่นๆ ได้แก่

- ลักษณะการรับรู้ข่าวสารของชาวบ้านในชุมชน
- ลักษณะการอยู่ร่วมกันทางสังคม
- กฎหมายและนโยบายของรัฐ
- บทบาทของผู้นำชุมชน

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีได้นับถือศาสนาเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ ต.รูสะมิแล จ.ปัตตานีทั้งหมด เช่น ตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลหรืออำเภอ ฯลฯ

ระดับของการรับรู้ หมายถึง การรับรู้ในเรื่องของทัศนคติและพฤติกรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนา ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ รวมถึงการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน เรื่องความรุนแรงและความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในการติดต่อสื่อสารกันมาน้อยเพียงใด และจากสถานการณ์ความไม่สงบก่อให้เกิดผลกระทบในด้านใดบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ประโยชน์ทางวิชาการ เป็นการสร้างพื้นฐานองค์ความรู้ เกี่ยวกับแนวคิด และลักษณะ การสื่อสาร ของบุคคลที่มีวัฒนธรรม และศาสนาต่างกัน ภายในบริบทของการสื่อสารหนึ่งๆ ที่อยู่ ภายใต้วิกฤตการณ์ความรุนแรง

ประโยชน์ทางปฏิบัติ สามารถนำข้อสรุปของงานวิจัยไปเปรียบเทียบกับสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยส่วนอื่น รวมถึงประชาคมในมุสลิมภาคอื่น และเพื่อประโยชน์ในการเข้าสู่ ประชาคมมุสลิมได้อย่างถูกต้อง และช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในองค์กรนั้นๆ และช่วยให้ เข้าใจวิถีของการสื่อสารระหว่างชาวไทยมุสลิมและชาวไทยมุสลิมซึ่งกันและกัน อันจะเป็น ประโยชน์ในการพัฒนาความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง " การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" นี้ ได้มีแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการทําวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ได้แก่
  - ประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมและความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
  - หลักศาสนาอิสลาม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสาร ได้แก่
  - บทบาทของวัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับการสื่อสาร
  - ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
  - การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
  - ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรม ได้แก่
  - เอกลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
  - ลักษณะและความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
  - อคติทางชาติพันธุ์
  - ทศนคติระหว่างกลุ่ม

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์
  - ประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมและความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จ. ปัตตานี ยะลา นราธิวาส นั้น เดิมทีรวมอยู่เป็นเมืองเดียวกัน เรียกว่า " เมืองปัตตานี" ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สันนิษฐานว่าเดิมชื่อ อาณาจักรลังกาสุกะ (Langkasuka) หรือที่จีนเรียกว่า (Ling - ya - seu - kia) เมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 20 ตรงกับระยะแรกๆ ของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งกล่าวกันว่าในสมัยนี้ ปัตตานี สายบุรี กลันตัน ปะหัง และไทรบุรี ก็ตกเป็นประเทศราชของไทยแล้ว เมืองปัตตานีมีกษัตริย์พระองค์แรกทรงพระนามว่า พญา ตู อันตารา หรือ พญา ตู นาคภา และได้มีกษัตริย์ปกครองต่อมาอีก 9 พระองค์ จนถึง พ.ศ. 2231 จึงได้มีการเปลี่ยนราชวงศ์ใหม่จากราชวงศ์ปัตตานี (Inland Dynasty) เป็นราชวงศ์สายนอกคือราชวงศ์กลันตัน สาเหตุที่ ราชวงศ์ปัตตานี ไม่ได้ปกครองต่อไปก็เพราะว่าไม่มีเชื้อพระวงศ์ที่จะสืบราชบัลลังก์ต่อ ชาวปัตตานี จึงได้เชิญรายาบาเกิล หรือมารัฐม คือลือก มาปกครองต่อไป เรียกราชวงศ์ใหม่นี้ว่า " ราชวงศ์กลันตัน" ราชวงศ์ใหม่นี้มีกษัตริย์ปกครองทั้งสิ้นจำนวน 8 พระองค์ ซึ่งได้ทำการปกครองเมืองปัตตานีไปจนถึงปีพ.ศ.2272 ภายหลักราชวงศ์กลันตันแล้ว เมืองปัตตานีไม่มีกษัตริย์ปกครองอีกเลย ไปจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองปัตตานีมีฐานะเป็นประเทศราชของไทย แต่คราวใดที่กรุงศรีอยุธยาเสื่อมอำนาจลง เมืองปัตตานีก็แสดงการกระด้างกระเดื่อง บางครั้งถึงกับดสังเครื่องราชบรรณาการ และเมื่อไทยเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าในปี พ.ศ.2310 เมืองปัตตานีได้ตั้งตัวเป็นอิสระเช่นเดียวกับเมืองใหญ่อื่นๆในภาคใต้ มาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้กลับมาสวามิภักดิ์กับไทยดั้งเดิม โดยไทยได้ยกกองทัพไปปราบปรามอย่างเด็ดขาดในปีพ.ศ.2329 แม้ทัพไทยที่ยกไปในครั้งนี้คือกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท พระองค์ให้กวาดต้อนครอบครัว และเครื่องศาสตราวุธ รวมทั้งปืนใหญ่ ที่เรียกว่า " นางพญาดานี" ไปไว้ที่กรุงเทพฯ และทรงตั้งเชื้อสายของเจ้าเมืองปัตตานีเดิมชื่อ ตนกู ระเบียบดี เป็นเจ้าเมืองปัตตานี เรียกว่า " รายาปัตตานี" ทำหน้าที่ปกครองดูแลเมืองปัตตานีต่อไป และให้เมืองปัตตานีอยู่ในความควบคุมดูแลของเมืองสงขลาอีกทีหนึ่ง

ต่อมารายาปัตตานีได้ก่อการกบฏขึ้นในปีพ.ศ.2334 แต่ไทยก็สามารถปราบปรามได้ และเพื่อไม่ให้เมืองปัตตานีก่อการกบฏขึ้นอีก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงโปรด

เกล้าฯ ให้แบ่งเมืองปัตตานี ซึ่งมีพื้นที่กว้างใหญ่ถึง 17,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,360,000 ไร่ ออกเป็นเจ็ดหัวเมือง ดังต่อไปนี้ คือ

1. เมืองปัตตานี
2. เมืองยะลา
3. เมืองยะหริ่ง
4. เมืองระแงะ
5. เมืองราห่มัน
6. เมืองสายบุรี
7. เมืองหนองจิก

แต่ละเมืองถูกลดฐานะเป็นหัวเมืองตรีอยู่ในความดูแลของเมืองสงขลาซึ่งเป็นเมืองเอก เจ้าเมืองได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากกรุงเทพฯ โดยค่านึงว่าเมืองใดมีไทยพุทธมากก็ให้ไทยพุทธเป็นเจ้าเมือง ทำให้เหตุการณ์บริเวณเจ็ดหัวเมืองสงบเรียบร้อยมาตลอดสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จนกระทั่งถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ความไม่สงบเรียบร้อยได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีสาเหตุมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหัวเมืองไทรบุรี กล่าวคือ ในพ.ศ. 2374 ตนกู เคน หลานชายของอดีตเจ้าเมืองไทรบุรี ได้รวบรวมกำลังชาวมลายูเข้าตีเมืองไทรบุรีได้สำเร็จ ในขณะนั้นพระยาภักดีบริรักษ์ (แสง) บุตรของพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ซึ่งเป็นคนไทยว่าราชการอยู่ เมื่อตนกู เคน ยึดเมืองไทรบุรีได้แล้ว พระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ได้ให้พระสุรินทร์ ซึ่งเป็นข้าหลวงของกรมพระราชวังสถานมงคล ซึ่งขณะนั้นรับราชการอยู่ที่นครศรีธรรมราช ไปเกณฑ์กองทัพจากเมืองสงขลาเพื่อช่วยรบกับทัพของตนกู เคน ที่เมืองไทรบุรี พระยาสงขลาให้พระสุรินทร์ออกไปเกณฑ์ทัพจากบริเวณ 7 หัวเมือง ชาวมลายูในหัวเมืองทั้งเจ็ด พวกกันกระด้างกระเดื่องแล้วก่อการกบฏขึ้นทุกหัวเมือง เพราะพระสุรินทร์เป็นคนไทยไปเกณฑ์มาลายุให้ไปรบกับชาวมลายูด้วยกัน ทำให้ชาวมลายูเห็นว่าข้าราชการไทยข่มเหง ดังนั้นจากความไม่สงบที่เกิดขึ้นที่เมืองไทรบุรี ชาวมลายูในบริเวณเจ็ดหัวเมืองจึงถือโอกาสก่อการกบฏขึ้น

เมื่อทางกรุงเทพฯ ทราบข่าวการเกิดกบฏขึ้นที่เจ็ดหัวเมือง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกกองทัพลงไปช่วยตีกองทัพ กับกองทัพเรืออีกหนึ่งกองทัพซึ่งเจ้าพระยาคลังเป็นแม่ทัพ เมื่อเจ้าพระยาคลังไปถึงเมืองสงขลาในวันที่ 22 เมษายน 2375 นั้น เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ตีเมืองไทรบุรีจากตนกู เคน ได้แล้ว เจ้าพระยานครศรีธรรมราชจึงยกทัพไปเมืองสงขลาเพื่อสมทบกับทัพเจ้าพระยาคลังปราบกบฏใน

เจ็ดหัวเมือง แต่เมื่อพวกกบฏได้ทราบข่าวทัพเมืองนครศรีธรรมราชและทัพจากกรุงเทพฯ มีกำลังมากมาย จึงพากันหนีออกทะเลและเข้าป่าไป หลังจากการก่อการไม่สงบในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ความยุ่งยากในบริเวณเจ็ดหัวเมืองไม่เกิดขึ้นอีกเป็นเวลาอีกหลายทศวรรษ

ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกการปกครองแบบเก่า ที่ให้เจ้าเมืองมีอำนาจเด็ดขาด มาเป็นการปกครองแบบที่ค่อยๆลดอำนาจเจ้าเมืองลงทีละน้อย โดยได้ตราข้อบังคับสำหรับการปกครองดินแดนส่วนนี้ขึ้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ร.ศ.120 (พ.ศ. 2444) เรียกว่า " กฎข้อบังคับสำหรับการปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมือง ร.ศ.120" ตามกฎข้อบังคับที่ตราขึ้นนี้ให้ถือว่าบริเวณหัวเมืองทั้งเจ็ดเป็นเจ็ดเมืองตามเดิม แต่ละเมืองมีหน่วยบริหารราชการบังคับบัญชาเป็นของตนเอง และให้หัวเมืองทั้งเจ็ดมารวมกันเป็นเขตการปกครองอีกชั้นหนึ่ง เรียกว่า " บริเวณ" มีข้าหลวงประจำบริเวณเป็นหัวหน้าส่วนราชการ มีหน้าที่จัดราชการให้เป็นไปตามข้อบังคับหรือตามท้องตราจากกรุงเทพฯ หรือตามคำสั่งของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช แต่อย่างไรก็ตามการประกาศใช้กฎข้อบังคับดังกล่าวมีอุปสรรคอยู่หลายประการ เช่น การไม่ให้ความร่วมมือจากเจ้าเมืองต่างๆ ตลอดจนบรรดาข้าราชการในเมืองนั้นๆ ระเบียบวิธีการปกครองนี้จึงประกาศใช้เพียงชั่วคราวเท่านั้น มาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2449 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกหัวเมืองทั้งเจ็ด ขึ้นมาปรับปรุงอาณาเขตใหม่ แล้วยกเป็นมณฑลชื่อว่า " มณฑลปัตตานี " และให้ยุบเมืองเล็กเสียสามเมืองคงเหลือสี่เมืองคือ

1. เมืองปัตตานี ประกอบด้วยเมืองปัตตานีตามเดิม เมืองหนองจิก และเมืองยะหริ่ง
2. เมืองยะลา ประกอบด้วยเมืองยะลาเดิม และเมืองราหิมัน
3. เมืองสายบุรี
4. เมืองระแงะ

ต่อมาเมื่อได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ ว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2476 ซึ่งได้จัดระเบียบบริหารออกเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่มีมณฑลเทศาภิบาลทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่ปีพ.ศ.2476 เป็นต้นมา มณฑลปัตตานีจึงถูก

แบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ขึ้นตรงต่อส่วนกลางจนกระทั่งทุกวันนี้ (ครุณี บุญภิบาล, 2530)

จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 78 ในทางประวัติศาสตร์ ดินแดนที่เรียกว่า " ปัตตานี คารุสสลาม " (ดินแดนแห่งสันติ) เจ้าเมืองมลายูมุสลิม ปกครองรัฐปัตตานี คารุสสลามต่อเนื่องกันเกือบ 600 ปี ในที่สุดได้เสียอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ แก่ราชอาณาจักรสยามในต้นศตวรรษที่ 19 นั่นคือ โดยประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี เคยเป็นรัฐมลายู อิสระมาก่อน

ในทางกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) และวัฒนธรรม (Culture) ดินแดนที่เรียกว่ารัฐปัตตานีอยู่ในโลกมลายูมาก่อน (Malay Culture World) เมื่อดินแดนส่วนนี้ มาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยามหรือไทย รัฐปัตตานีกลายเป็นรัฐกันชน (Buffer State) ระหว่างโลกมลายูกับรัฐไทย (Malay World and Thai World) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือระหว่างโลกมุสลิม กับโลกพุทธ (Muslim World and Buddhist World) ซึ่งทั้งสองรัฐ มีจักรวาลทัศน์ (Cosmology) ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง สิ่งที่ชาวไทยมุสลิม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความภาคภูมิใจ 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

1. ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์รัฐปัตตานีอันยาวนาน
2. ความภาคภูมิใจ ในฐานะศูนย์กลางที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากแห่งหนึ่ง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (One of the International Entrepotyrade of Southeast Asia)
3. เป็นศูนย์กลาง การศึกษาอิสลาม แห่งภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (Centre for Islamic Studies in Southeast Asia)

ความภาคภูมิใจในสามประการนี้ ยังตรึงอยู่ในความรู้สึก ของประชาชนมุสลิม トラบถึงทุกวันนี้ ฉะนั้น เมื่อรัฐจะกำหนดนโยบาย เกี่ยวกับ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐจะต้องเข้าใจประวัติศาสตร์ภูมิหลังของบริเวณนี้ อย่างชัดเจน มิฉะนั้นนโยบายที่กำหนด อาจผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำอีก เหมือนในอดีตที่ผ่านมา อาทิ นโยบายรัฐนิยม (Thai Nationalism) นโยบายผสมกลมกลืน (Acesimilation) และนโยบายเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

ต่อมากระแสการเมืองภายในประเทศ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น รัฐเริ่มดำเนินนโยบาย ที่ค่อนข้างถูกต้อง คือนโยบายบูรณาภาพ (Integration) และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ในปี 2521 เป็นต้นมา สถานการณ์ภาคใต้เริ่มดีขึ้น ประกอบกับคำสั่งที่ 66/23 ที่ออกมา เพื่อให้คนไทยทุกคน ทั้งประเทศ ที่สำนึกผิด กลับมาร่วม พัฒนาชาติไทย นับว่าเป็นการลดกระแสความรุนแรงได้ดีมาก คนไทยทุกฝ่าย เริ่มผ่อนคลายกับนโยบายของรัฐ

แม้ว่าสถานการณ์ในอดีตจะรุนแรง มีการก่อกบฏ ความคิดแยกดินแดนและการต่อสู้ด้วยอาวุธ นั่นคือสถานการณ์ในยุคแรก หลังจากอังกฤษและไทยได้เซ็นสัญญาที่เรียกว่า " สัญญาอังกฤษ-ไทย " (Anglo-Siamese Treaty) ซึ่งเซ็นในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ.1909 (พ.ศ.2452) ในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง (ร.5) เพื่อเป็นการแลกกับอธิปไตยของไทย 2 ประการ คืออธิปไตยทางการศาล และอธิปไตยทางด้านเศรษฐกิจที่ชาติไทย เสียแก่ชาติตะวันตกที่รู้จัก ในนามสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (Extra Territorial Right) นำไปสู่การยกดินแดนบางส่วน ให้แก่ชาติอังกฤษ คือ กลันตัน ตรังกานู เปอร์ลิส และเคดะห์ เป็นส่วนหนึ่งของไทย ส่วนเส้นแบ่งเขตแดน ทางรัฐกลันตันกับจังหวัดนราธิวาส ยึดแม่น้ำสุโงโกลก โดยเอา " ร่องน้ำลึก " เป็นฐาน ส่วนทางด้านรัฐเปรัก เปอร์ลิส และเคดะห์ ยึดเส้นปันน้ำเป็นฐาน ปัญหาเขตแดนทั้งสองฝ่าย

สถานการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เริ่มเกิดขึ้นภายหลังเซ็นสนธิสัญญา 10 มีนาคม ค.ศ.1909 (พ.ศ.2452) มาเปลี่ยนแปลง หลังอังกฤษให้เอกราช แก่สหพันธรัฐมลายา หรือปัจจุบันนี้เรียกว่าสหพันธรัฐมาเลเซีย การต่อสู้ของขบวนการแบ่งแยกดินแดน ที่หวังจะไปผนวกเป็นส่วนหนึ่ง ของบริติชมาเลย์ (British Malay) ได้เปลี่ยนแปลง

เป็นการต่อสู้ เพื่อ " ความยุติธรรม และการรักษาเอกลักษณ์ของตนเอง " (The Struggle for Maintaining Justice and Self Identity) แต่ทางฝ่ายรัฐไทย ได้ดำเนินนโยบาย " รัฐนิยม " ขึ้นในขณะนั้น คือ เน้นด้านการปราบปราม และวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นหลัก ทำให้สถานการณ์ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กฎหมายอิสลาม ที่ว่าด้วยครอบครัวและมรดก และวัฒนธรรมมุสลิม ถูกยกเลิกไปด้วยรัฐ ทั้งๆที่ในยุคปฏิรูปการเมืองการ

ปกครอง ภายใต้รัฐบาลของพระพุทธเจ้าหลวง (ร.5) ให้สิทธิพิเศษ และหลักประกันให้พี่น้องชาวไทยมุสลิม สามารถใช้กฎหมายพิเศษนี้ได้ เพราะพระองค์ถือว่าเป็นกฎหมายส่วนตัว (Personal Law) และการปฏิบัติศาสนกิจ อย่างอิสระ ตามความเชื่อในหลักศาสนาอิสลาม

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ที่ใช้นโยบาย " รัฐนิยม " ล้มสุดลง รัฐบาลใหม่ก็ยังเป็นนโยบาย ปรานีปรามเช่นเดิม ความรู้สึกของพี่น้อง ประชาชนชาวไทยมุสลิม ไม่พอใจฝ่ายรัฐว่าจะทำอะไรกับพวกเขาอีก ทั้งสองเหตุการณ์ ทำให้มีการอพยพของพี่น้องชาวไทยมุสลิม ไปอาศัยอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน ของบริติชมาเลย์ (British Malay) โดยอาศัยญาติพี่น้องที่อยู่ฝั่งมาเลย์มากขึ้น เพราะประชาชนไม่พอใจ การกระทำของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ผู้บริสุทธิ์จำนวนมากถูกจับกุม โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม หรือการร่ำ โดยไม่รู้สาเหตุ ทำให้ประชาชน เกิดความกลัว และเกลียดชังฝ่ายรัฐ และต่อมาเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ โดยมีนโยบายจัดการการศึกษา ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยเฉพาะ พระราชบัญญัติการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม เป้าหมายคือ " ปอเนาะ " ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาทางศาสนา ผลของนโยบายนี้ทำให้ปอเนาะ 150 โรง จาก 500 กว่าโรงปิดตัวเอง เป็นการประท้วงรัฐบาล ที่จะให้ " ปอเนาะ " จัดทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม จากจำนวน " ปอเนาะ " 150 โรง 1 ในจำนวนนั้น คือ ปอเนาะ ที่ชื่อเสาะจ.นราธิวาส ปิดตัวเอง เพราะประกาศต่อสู้ด้วยอาวุธ ต่อต้านรัฐบาล นี่คือจุดเริ่มต้น ของขบวนการ BRN (Barisan National Revolusi) แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ ภายใต้การนำ โดยนายฮายีอับลุกาอิม ฮะยีอาแซ เพราะทางฝ่ายเจ้าของปอเนาะ ถือว่ารัฐบาลแทรกแซงกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมมาลาญ ที่พวกเขาดำเนินกิจกรรมมาเป็นเวลายาวนาน ในประวัติศาสตร์ปัตตานี จะต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และเป็นครั้งแรกที่หลักสูตรสามัญ และอาจารย์ที่มีเชื้อมุสลิม เข้ามาสู่สถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ ทางศาสนาอิสลาม ทำให้บรรดาเจ้าของปอเนาะ หรือโต๊ะครู ไม่พอใจ ต่อนโยบายของรัฐ จนถึงปัจจุบันนี้ ไปทำลายความเชื่อของพวกเขา ประกอบกับในยุคนี้ รัฐบาลมีนโยบายการสร้างดุลประชากร ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอพยพพี่น้อง จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ " นิคมสร้างตนเอง " (Self Settlement) สร้างความไม่พอใจ ต่อประชาชนชาวไทยมุสลิมจำนวนมาก ว่ารัฐบาลใช้มาตรการขยายดินแดน ให้ชาวพุทธมารุกรานชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา

เมื่อรัฐบาล ในยุคต่อมา ได้เชิญบรรดาผู้นำศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิ มาเป็นที่ปรึกษา ให้หน่วยงานของรัฐ ที่มีความรับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหา สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ข้าราชการบางหน่วยงาน เริ่มเข้าใจปัญหามากขึ้น การแก้ปัญหาดูเหมือนจะได้รับการตอบสนอง จากประชาชนชาวไทยมุสลิมว่ารัฐบาลเริ่มทำในสิ่งที่ถูกต้อง กับหลักการศาสนา และวิถีการดำเนินชีวิตของพี่น้องมุสลิม ทำให้สถานการณ์คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น แต่การกดขี่ ช่มเหง ประชาชน ชาวไทยมุสลิม ก็ยังไม่ยุติลง เพราะกลไกของรัฐ บางหน่วยงาน ยังไม่เข้าใจ หรือสนใจไม่เข้าใจ ฉะนั้น เงื่อนไขสงคราม ที่กลไกรัฐบางหน่วยงานที่ยังไม่ยุติ สร้าง ปัญหา ความกดดัน ต่อประชาชนชาวไทยมุสลิม ยังมีอยู่ทั่วไป ในที่สุด ทางฝ่ายบ้านเมือง ได้มีจิตสำนึกอย่างแน่วแน่ ในการที่จะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีมติ คณะรัฐมนตรี ให้มีการใช้นโยบาย ความมั่นคง จังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับที่ 1 - 3 ยังเป็น นโยบายปิดกั้น ทราบกันเฉพาะบางคน ส่วนประชาชน ที่เป็นรากเหง้าของสังคม ยังไม่ทราบ และไม่เคยเห็นหน้าตา ของนโยบายความมั่นคง เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าเป็น อย่างไร

ในที่สุดนโยบายความมั่นคง เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฉบับปัจจุบันคือ พ.ศ. 2542-2546 ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง โฉมหน้า นโยบายความมั่นคง จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ที่ถือว่าหลายฝ่ายมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และยิ่งกว่านั้น เป็นการประกาศครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ ของนโยบายความมั่นคง เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นนโยบาย สาธารณะ (Public Policy) ที่ประชาชนทุกคน สามารถสัมผัสได้และเป็นนโยบาย ที่ประกาศ เจตนาชัดเจน ที่จะแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง ประวัติศาสตร์ของนโยบาย ที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องจารึกไว้เป็นครั้งแรกเช่นกัน ที่นโยบายนี้ ยอมรับ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือยอมรับความแตกต่าง” ของบุคคลในสังคม (พิริยศ ราฮิมมูลา, 2546)

- หลักศาสนาอิสลาม

อิสลามมีลักษณะเป็นมากกว่าศาสนา กล่าวคืออิสลามเป็นวัฒนธรรม หรือเป็นวิถีแห่ง การดำเนินชีวิตที่ได้วางรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ต้นจนจบ การที่วัฒนธรรมอิสลามมิได้เกิดขึ้นจากมนุษย์เป็นสำคัญเช่นวัฒนธรรมอื่นๆ จึงทำให้วัฒนธรรม

อิสลามไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ และค่านิยมของมนุษย์ มุสลิมมีหน้าที่ในการเป็นผู้ปฏิบัติ ถ่ายทอด และสืบทอดวัฒนธรรมอิสลามไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ในสังคมใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมอิสลามถึงมักถูกสรุปว่าเป็นวัฒนธรรมที่แข็ง และมุสลิมที่ถือปฏิบัติเป็นคนที่เคร่ง แต่บางครั้งก็ถูกสรุปอย่างผิดๆว่า “ คลั่งศาสนา ” ซึ่งเป็นเพราะผู้สรุปเข้าใจแต่เพียงว่าอิสลามเป็นเพียงศาสนา ซึ่งเป็นเพียงแต่ส่วนหนึ่งของชีวิตเช่นศาสนาทั่วไป

นอกจากนี้อิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมากที่สุด เพราะความรู้ (อิลมุล) ย่อมนำไปสู่ความศรัทธา (อิหม่าม) และการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม (อามัลศอลิฮีน) ซึ่งเท่ากับปฏิบัติได้ถูกต้องตามวัฒนธรรมอิสลาม

ดังนั้นวัฒนธรรมอิสลาม จึงไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏอยู่แต่ในคัมภีร์อัล-กุรอาน และอัล-หะดิษ หากแต่วัฒนธรรมอิสลามจะต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในตัวมุสลิมทุกคนในทุกขณะตลอดชีวิต ซึ่งทุกพฤติกรรมและเจตนาของมุสลิมทุกคนในชีวิตภายในโลกแห่งการทดลองเพียงชั่วขณะนี้ย่อมมีผลต่อชีวิตอันเป็นนิรันดร์ในปรโลก

เมื่อปัจจุบันอิสลามได้แผ่กระจายไปทั่วโลก ดังนั้นมุสลิมที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่มุสลิมเช่นชาวไทยมุสลิม จึงมีโอกาสที่จะถูกผสมผสานและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้ง่ายและได้มาก ทั้งโดยนโยบายและโดยปริยาย ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมอิสลามให้กระจ่างจึงเป็นสิ่งที่ความสำคัญมากยิ่งขึ้นเสมอกันกับการตักเตือนและเชิญชวนกันให้คงมั่นอยู่ในวัฒนธรรมอิสลามตลอดจนการญิฮาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการญิฮาดหรือการต่อสู้กับตนเอง ทั้งนี้เพื่อไม่ปล่อยให้ตกอยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่ต้องห้าม และเพื่อคงมั่นอยู่ในอิสลามตลอดจนการหันกลับมาสู่อิสลาม

มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอานและซุนนะฮ์ ทั้งนี้จะเลือกปฏิบัติเพียงบางประการไม่ได้ ความแตกต่างในลักษณะภูมิศาสตร์ของดินแดนที่อยู่ก็ดี ค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในแต่ละสังคมก็ดี หรือจะด้วยเหตุผลอื่นๆก็ดี มุสลิมจะคัดแปลงสิ่งที่เป็นข้อห้ามข้อใช้ในอิสลามไม่ได้ เพราะหากมุสลิมปฏิบัติเช่นนั้น ความเป็นเอกภาพของอิสลามจะไร้ซึ่งความหมาย และอิสลามก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมที่อ่อน ที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกิเลส หรือค่านิยมของคนในสังคม เช่น บัญญัติเรื่องการแต่งกายของสตรีที่ให้ปกปิดร่างกายให้มีมิดชิด สตรีมุสลิมทั่วโลกก็ต้องปฏิบัติโดยไม่มีข้อย่าง เช่น อยู่เมืองไทย

อากาศร้อน หรือคนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติ เราเป็นคนส่วนน้อยในประเทศก็ไม่ควรจะไปปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามให้กลายเป็นตัวตลกหรือแกะดำ หรือเกรงว่าการปฏิบัติเช่นนั้นจะต้องถูกสังคมลงโทษด้วยรูปแบบต่างๆ สำหรับกรณีของผู้ชายมุสลิมก็เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การดื่มสุรา การเที่ยวผู้หญิง หรือเข้าไปรับบริการตามสถานเริงรมย์ต่างๆ ตัวอย่างเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้ชายมุสลิมต้องไม่ถือปฏิบัติ

มุสลิม หมายถึง ผู้มอบน้อมยอมจำนนต่ออัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว ดังนั้นหากมุสลิมแสดงพฤติกรรมหรือมีวิถีการดำเนินชีวิตโดยเห็นเพียงกับมนุษย์รอบข้าง เห็นกับเจ้านาย กับคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ หรือตามอำเภอใจตนเอง ฯลฯ โดยยอมทิ้งความเป็นผู้มอบน้อมต่อเอกองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮาฯ) ความเป็นมุสลิมของเขาย่อมเป็นที่น่าสงสัย ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของเพื่อนมุสลิมจะต้องตักเตือนกัน เพื่อช่วยห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ดีและชักชวนกันให้อยู่ในหนทางแห่งพระองค์หรืออัล-อิสลาม ถ้าหากมุสลิมต่างทำหน้าที่นี้กันอย่างเต็มที่ คงยากที่จะพบผู้หลงทางในขณะเดียวกันหากเพื่อนมุสลิมก็ดี ผู้นำมุสลิมก็ดี เมื่อพบมุสลิมที่หลงทางผิด และปล่อยปละละเลยถือว่ามิใช่ธุระ หรือตัวใครตัวมัน ทางใครทางมัน เขาเหล่านั้นย่อมถูกสอบสวนและถูกลงโทษในวันปรโลก เพราะแท้จริงอิสลามมิได้วางอยู่บนพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่จะแสวงหาความสุขหรือหลุดพ้นแต่เพียงลำพัง หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานของสังคม ของความรักอันบริสุทธิ์ที่พึงมีต่อกัน ช่วยเหลือตักเตือนกันเพื่อหวังความสุขและการตอบแทนที่พึงมีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังนั้นเมื่อมุสลิมรักต่อตนเองอยากได้รับการตอบแทนจากสรรเสริญจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเป็นเจ้าเป็นเช่นไร มุสลิมก็จะต้องรักคนในสังคมและอยากให้แต่ละคนได้รับในสิ่งที่พึงมีนั้นด้วยเช่นกัน

การบริโภคอาหารเป็นวัฒนธรรมอีกประการหนึ่งที่ทำให้มุสลิมแตกต่างไปจากศาสนิกอื่น เป็นความแตกต่างอย่างที่ทราบกันโดยทั่วไปในบางประการ จนอาจกล่าวได้ว่านั่นเป็นเอกลักษณ์ นั่นคือมุสลิมไม่กินหมู ไม่ดื่มสุรา และยังมีอาหารอีกหลายอย่างหลายประการอย่างไรก็ดี อาหารที่อิสลาม เชิญชวนให้มุสลิมบริโภคก็ดี ที่สั่งห้าม มิให้บริโภค หรือที่เป็นสิ่งหะรอมหรือสิ่งต้องห้าม (Tabu) ก็ดี ต่างตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการมีสุขภาพที่ดีของมุสลิมทั้งสิ้น นอกจากนี้หลักในการบริโภค ยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ฟุ้งเฟ้อด้วย

ในส่วนของการเมือง ในอิสลามไม่แยกมุสลิมออกจากการเมืองด้วยประการใดๆ ทั้งสิ้น และท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ผู้ประกาศ ผู้นำอิสลามออกเผยแผ่ ก็คือผู้นำทางการเมือง

ของอาณาจักรอิสลามที่กว้างใหญ่ แต่เป็นอาณาจักรที่ไม่มีอาณานิคม ไม่มีการแสวงหาและกอบโกยผลประโยชน์จากดินแดนต่างๆ มาสู่ตัวท่านและวงศ์ตระกูล บริวารตลอดจนนครมะดีนะฮ์ที่ท่านพำนัก แต่สิ่งที่ท่านศาสดา (คือฯ) ให้แก่ดินแดนต่างๆคือ การกระจายรายได้ การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ การสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ด้วยระบอบเศรษฐกิจอิสลามบนหลักการของชะกาตและบัยตุลมาล นอกจากนี้ยังจัดระเบียบการปกครองใหม่ที่ตั้งอยู่บนหลักประชาธิปไตย มีการปรึกษาหารือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ฯลฯ ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมเป็นสำคัญ

ธรรมนูญหรือกฎหมาย คือส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการเมืองการปกครอง เช่นเดียวกับเรื่องของอำนาจ (Power) กฎหมายอิสลามได้ถูกประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน) โดยผ่านท่านศาสดามุฮัมมัด (คือฯ) กฎหมายอิสลามจึงไม่มีการสังคายนา การยุบแต่ประการใด ดังนั้นกว่า 14000 ปี มุสลิมที่เริ่มจากเป็นชนกลุ่มน้อยในโลกจนกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในโลกต่างก็ยึดเอาพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน มาเป็นธรรมนูญแห่งชีวิต (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสาร

- บทบาทของวัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับการสื่อสาร

โดยปกติแล้ว วัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอย่างอัตโนมัติ และถูกต้องตามแนวทางที่สังคมวางไว้

การสื่อสารกับวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างพร้อมๆกัน การสื่อสารของมนุษย์ล้วนถูกเชื่อมโยงด้วยวัฒนธรรม แม้แต่การสื่อสารภายในตนเอง (Intrapersonal Communication) ที่เกิดขึ้นทั้งที่เรารู้ตัวหรือไม่รู้ตัว พื้นฐานทางวัฒนธรรมจะส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์เสมอ มนุษย์มีลักษณะที่สำคัญคือ การสร้าง ใช้ และพัฒนาสัญลักษณ์ ซึ่งผู้คนในสังคมใช้ร่วมกัน ถึงแม้เราไม่ได้ตั้งใจให้วัฒนธรรมส่งผลต่อการสื่อสาร แต่บ่อยครั้งที่เราเลือกใช้การสื่อสารในรูปแบบที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเราเอง และจากสาเหตุดังกล่าว ทำให้มนุษย์เราล้วนเป็น "นักสื่อสารทางวัฒนธรรม" ทั้งสิ้น

การสื่อสารกับวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในขณะที่เราสื่อสารกับบุคคลอื่น ทั้งที่เรารู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม เรามักจะต้องการอิทธิพลเหนือความเชื่อ พฤติกรรม และการตัดสินใจของบุคคลอื่น และเมื่อเราทำการสื่อสาร การสื่อสารของเราจะขึ้นอยู่กับปุมหลังทางวัฒนธรรมที่สังคมได้หล่อหลอมเรามา วัฒนธรรมจะมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยา และพฤติกรรมที่เรามีต่อคู่สนทนาทันทีที่เริ่มทำการสื่อสาร (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2545) ดังนั้นในการสื่อสารกับบุคคลที่มีวัฒนธรรมต่างกับเรา จะทำให้เกิดการรับรู้ ทัศนคติ ความพฤติกรรมและภาษาของบุคคลที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยต่างกันออกไป เช่น การที่ชาวยุโรปและอเมริกันชอบกินเนื้อวัว แต่คนฮินดูกลับถือว่าวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

นอกจากนี้ การกระทำบางอย่าง อาจเหมาะสมในสังคมหนึ่ง แต่ในอีกสังคมหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติหรือไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมในแต่ละแห่งจะเป็นตัวกำหนดการเรียนรู้ และเป้าหมายในชีวิต ช่วยให้เราเข้าใจว่าเราควรทำ ควรเป็นอะไร บุคคลที่อยู่ในวัฒนธรรมใดก็จะปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมนั้น และจะมีพฤติกรรมที่คล้ายกับคนอื่นในสังคม

- ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

การที่สังคมหนึ่งมีหลายวัฒนธรรมและต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน โดยปกติกulturชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และภาษาพูดร่วมกัน มักจะไม่มี ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมที่ต่างกัน การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมนี้เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้งสองชุด ทั้งนี้อาจเกิดจาก (1) การอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เข้ามาสู่อาณาบริเวณที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมอื่นอยู่แล้ว ถ้าการอพยพย้ายถิ่นนี้ ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ (2) การขยายดินแดนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อเสริมอาณาเขตของตนซึ่งมีผลในการรุกรานกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้รวมทั้งการยกทัพไปสู้รบกันดังเช่นสงครามในสมัยโบราณ หรือ (3) การล่าอาณานิคมของสังคมตะวันตก โดยกลุ่มที่มีอำนาจสามารถเข้าไปครอบครองและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนด้วย (4) นอกจากนี้ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอาจเกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยการสื่อสาร ถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ระบบการศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ (อมรา พงศาพิชญ์, 2543 : 21)

อย่างไรก็ตาม กรณีที่ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีสูง เพราะสังคมวัฒนธรรมขัดแย้งกัน การปรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันไม่เกิดขึ้น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดจากการที่แต่ละฝ่ายพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน และไม่ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมข้างเคียง หรือถ้าความขัดแย้งเกิดจากกรณีของการช่วงชิงอำนาจ ความสัมพันธ์จะอยู่ในลักษณะศัตรู คู่ปรับ เกิดสงครามช่วงชิงพื้นที่หรือผู้คน ข้อมูลในประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นตัวอย่างของความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสังคม วัฒนธรรมภาษาพูดแตกต่างกันอยู่เป็นประจำ ในกรณีที่มีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมรุนแรง อาจเกิดเป็นขบวนการต่อต้าน เช่น ขบวนการแบ่งแยกดินแดน และขบวนการก่อการร้าย

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง " การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวร หรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไป หรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น "

ดังนั้น เราจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบท ชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ ย่อมเกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคล และในระดับสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นในสถาบันครอบครัว เครือญาติ การสมรส ครอบครัว หรือสถาบันการเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ ก็ได้

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (สามารถจำแนกออกได้เป็นองค์ประกอบ 2 ส่วน อันได้แก่ วัฒนธรรมด้านวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่มีวัตถุ (Non - manterial Culture) วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ อันเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การเปลี่ยนจากหม้อดินหุงข้าวด้วยฟืน มาเป็นการใช้หม้อหุงข้าวอัตโนมัติด้วยไฟฟ้า ส่วนวัฒนธรรมทางด้านที่ไม่มีวัตถุ นั้น หมายถึง ระบบ ค่านิยม บรรทัดฐานและสัญลักษณ์ เช่น ค่านิยมในการมอบตำแหน่งแก่บุคคลโดยยึดถือตามชาติกำเนิดของบุคคลนั้น

ซึ่งอาจเปลี่ยนมาเป็นการยึดถือตามความสามารถและผลงานของตนแทน ความเชื่อเกี่ยวกับการมีลูกหลายคน ซึ่งอาจเปลี่ยนจากการนิยมมีลูกมากมาเป็นการนิยมมีลูก 2 คนเป็นต้น วัฒนธรรมส่วนแรกเป็นวัฒนธรรมรูปธรรม และมักจะสังเกตเห็นง่ายกว่า แต่วัฒนธรรมส่วนหลังมักจะสังเกตเห็นยากเพราะเป็นนามธรรมและลึกซึ้งกว่า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านนามธรรมนี้เป็นแก่นสารของวัฒนธรรมที่แท้จริง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญคือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของค่านิยม และสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะต้องใช้เวลานานและยากเย็นกว่า ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน ค่านิยมในการเลือกคู่ การแต่งงาน เป็นต้น

ในความหมายแคบแล้ว การเปลี่ยนแปลงสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาจแยกกันแต่มีความเกี่ยวข้องกันใกล้ชิด การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของสังคมก็ย่อมเกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องเหมือนเป็นด้านหัวและด้านท้ายของเหรียญอันเดียวกัน ในที่นี้เราจึงยึดความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในความหมายกว้าง อันรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้ด้วย

ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาจยกมาพิจารณาจากระดับต่างๆของหน่วยสังคมจากหน่วยเล็กที่สุดจนถึงใหญ่ที่สุด เช่น ครอบครัวไปถึงสังคมประเทศและสังคมโลก จากการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เป็นค่านิยม บรรทัดฐานของการกระทำ และรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางสถาบัน

ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีดังนี้

1. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ เช่น บางคนเชื่อว่าภูมิอากาศอบอุ่น ทำให้สังคมพัฒนาอุตสาหกรรมได้สำเร็จ นักเขียนทางวิทยาศาสตร์บางคนอ้างว่า การโคจรของดวงดาว เช่น ดาวหางฮัลเลย์มีผลต่อสังคมมนุษย์ หรือบางคนก็มุ่งแสดงว่า การเกิดจุดดับใน

ดวงอาทิตย์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เป็นต้น ความคิดดังกล่าวเช่นข้างต้น เคยเป็นที่นิยมอยู่บ้าง แต่เนื่องจากขาดหลักฐาน ในทางวิชาการจึงไม่ได้ยึดถือกันต่อไป

2.ปัจจัยทางชีววิทยา หมายถึง การถ่ายทอดทางพันธุกรรมของความสามารถทางปัญญา เช่น การกล่าวถึงบทบาทของกลุ่มเชื้อชาติบางชาติในการสร้างอารยธรรมของมนุษย์ ความเหนือกว่าและความด้อยกว่าของลักษณะทางชีววิทยาที่มีผลต่อความสามารถของสังคมในการเปลี่ยนแปลง เช่น ความเชื่อว่าเผ่าอารยันสามารถที่สุด ฯลฯ ปัจจุบันในทางวิชาการ ความสนใจต่อปัจจัยนี้ แทบจะหมดความหมายไปแล้ว เพราะไม่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ แต่บางครั้งก็มีความเชื่อแบบนี้ แสดงออกมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีนโยบายของบางประเทศ เช่น นโยบายการปกครองกีดกันแบ่งแยกผิว (Apartheid) ของรัฐบาลผิวขาว แห่งประเทศ ออฟริกาใต้ นโยบายส่งเสริมการมีบุตรในหมู่ปัญญาชน แต่คุมกำเนิดในหมู่ประชากร ระดับ การศึกษาต่ำของรัฐบาลสิงคโปร์ของนายลีควนยู เป็นต้น

3.ปัจจัยทางการเมืองและการทหาร การศึกษาประวัติศาสตร์บางสำนักที่ผ่านมา มักจะเน้นบทบาทของสงคราม การพิชิต บางทีก็เน้นการเปลี่ยนแปลงของสังคมว่าเกิดจาก บทบาทของผู้นำและมหาบุรุษ การพิจารณาเช่นนี้มีจุดอ่อนมาก เพราะถือเสมือนว่าสังคมเป็น สุนัขเฒ่าที่หลังต่างๆโดยลำพังจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เอง และละเลยการพิจารณา องค์ประกอบของสังคม เช่น กลุ่มค่านิยมทางสังคม สถาบันทางสังคมไป

4.ปัจจัยทางเทคโนโลยี เช่น การประดิษฐ์คิดค้นบางอย่างได้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การประดิษฐ์ เครื่องจักรไอน้ำโดยเจมส์วัตต์ โทรศัพท์ เครื่องพิมพ์ ระเบิดปรมาณู คอมพิวเตอร์ การใช้แสงเลเซอร์ เป็นต้น

5.ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมนุษย์จะต้องทำมาหากิน ด้วยเหตุความต้องการทาง เศรษฐกิจเหล่านี้เองมนุษย์อาจก่อการเปลี่ยนแปลงได้

6.ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์และศาสนา อาจ เป็นปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ ตัวอย่างที่มักนิยมยกกันก็คือข้อที่ว่าจริยธรรมแบบ โปรเตสแตนต์ เป็นรากฐานของกำเนิดระบบทุนนิยมในยุโรปตะวันตก

ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่น การเมือง การทหาร ศาสนา อุดมการณ์ เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวพันเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ในสังคมทั้งนั้น กล่าวคือ มองอีกแง่หนึ่ง ปัจจัยเหล่านี้ย่อมปรากฏเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้นๆ ยิ่งกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนประกอบหนึ่งของระบบสังคมก็อาจจะมิได้ส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นที่เกิดขึ้นในส่วนอื่นของระบบสังคมก็ได้ ในเรื่องนี้ วิลเลียม ออกเบิร์ต (William Ogburn) ได้ชี้ว่า แม้การเปลี่ยนแปลงในทางพื้นฐานเศรษฐกิจของสังคมจะเกิดขึ้นแล้วและทำให้การแบ่งงานทำในครอบครัว ระหว่างสามี ภรรยาเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อเรื่องสถานภาพและบทบาทของสตรี ก็อาจจะมิได้เกิดขึ้นให้เห็นทันทีก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้เรียกว่า เป็นความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Culture Lag) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมอาจจะสอดคล้องไปทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือการนิ่งหรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงเช่นกัน (ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์, 2531)

- ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) คือ การสื่อสารโดยตรงระหว่างคนสองคนหรือมากกว่าสองในระยะห่างทางกายภาพ พอที่จะสามารถเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกาย) และปฏิกิริยาตอบสนองแบบปัจจุบันทันที (พัชนี เหยจรรยา และคณะ, 2541: 61) อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเป็นการสื่อสารแบบซึ่งหน้ากัน (Face-to-face encounters) โดยผ่านสารทั้งที่เป็นวจนภาษาและอวจนภาษาในการแลกเปลี่ยนกันทั้งสองฝ่าย เช่น การสื่อสารระหว่างแม่กับลูก

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) คือ การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมกัน หรือระหว่างบุคคลที่มีวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างกัน แต่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมใหญ่เดียวกัน เช่น การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย

มีความเชื่อเบื้องต้น 4 ประการที่เป็นพื้นฐานของกลุ่มการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม คือ

1. กลุ่มนี้ยอมรับว่า ในโลกนี้มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น แต่ในเวลาเดียวกัน ก็เชื่อว่ามี " ลักษณะร่วม/จุดร่วม" (Commonality) ที่จะทำให้เกิดการประสานเชื่อมโยงกันได้

ในแง่ของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ให้เกณฑ์ที่จะวัดจุดร่วมและจุดแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมต่างๆออกเป็น 4 มิติใหญ่ๆ (Samovar, 1998; กาญจนนา แก้วเทพ, 2544) คือ

- การรับรู้ (perception) ซึ่งจะเป็นประตูด่านแรกที่จะนำไปสู่เรื่องความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ โลกทัศน์ ฯลฯ

- การสื่อสารโดยวจนภาษา (Verbal Communication) เป็นลักษณะที่เห็นได้ง่ายที่สุดในเรื่องของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม เพราะหากเริ่มต้นตั้งแต่ พูดกันคนละภาษาแล้ว ก็จะเป็นไปได้ยากที่จะสื่อสารเข้าใจกัน

- การสื่อสารโดยอวจนภาษา (Non-verbal Communication) แม้ว่าการสื่อสารแบบใช้วจนภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจะเป็นตัวแปรที่มองเห็นได้ง่าย ในเรื่องของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม แต่ก็มีผลการวิจัยพบว่า ในการสื่อสารนั้น มีสัดส่วนเพียง 20 % เท่านั้นที่เป็น การสื่อสารโดยใช้วจนภาษา อีก 80% ที่เหลือเป็นการสื่อสารแบบอวจนภาษา

- บริบทของการสื่อสาร (Contextual Communication) ซึ่งหมายถึงบริบททางวัฒนธรรมนั่นเอง เช่น การสื่อสารนั้นเกิดในเรื่องของบริบทอะไร

2. กลุ่มการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจะสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากแต่ละวัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การพบปะกันจะทำให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ซึ่งจะทำการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนั้นเป็นไปได้ด้วยดี

3. การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจำเป็นที่จะต้องไม่ลืมความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมอันจะเป็นสาเหตุให้นอกจากจะเริ่มต้นด้วยความไม่เข้าใจกันแล้ว อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมด้วย

4. ปัจจัยต่างๆที่เปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม เช่น
- การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและระบบข้อมูลข่าวสาร
  - การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้มีคนไทยหลายๆชาติในบริษัทเดียวกัน และทำให้มีการสื่อสารภายในองค์กรที่มีมิติของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
  - การเคลื่อนย้าย หรือการย้ายถิ่นฐานของประชากร ทำให้ต้องมีการสื่อสารระหว่างกลุ่มสังคมเดิม หรือวัฒนธรรมเดิมของตน และต้องสื่อสารกับสังคมใหม่ หรือวัฒนธรรมใหม่ที่ตนเข้าไปอาศัยอยู่ด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรม

- เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

คำว่า " เอกลักษณ์" หรือ " อัตลักษณ์" (Identity) เป็นเรื่องของ " ฉัน" (I) และ " พวกเรา" (We) ในส่วนที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต อุดมการณ์ สำนึก กฎเกณฑ์ พิธีกรรม ฯลฯ ที่ทำให้แตกต่างไปจาก " คนอื่นๆ" (Others) และพวกเขา (They)

เอกลักษณ์เป็นความต้องการของมนุษย์ ที่จะไม่เหมือนคนอื่นๆ และความต้องการที่จะแตกต่าง (Need to be different) ซึ่งในแต่ละสังคม แต่ละกลุ่มชน สมาชิกในกลุ่มนั้น อาจจะมีความต้องการนี้ มากน้อยแตกต่างกันไป แต่ทว่าจะต้องมีอยู่บ้างอย่างแน่นอน ความต้องการนี้จะแสดงออกมาตั้งแต่กระบวนการสร้าง " เอกลักษณ์ส่วนตัว" ขึ้นมา (กาญจนา แก้วเทพ, 2544:162- 163)

" กลุ่มชาติพันธุ์" (ethnic group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์จึงถือเป็นกลุ่มย่อยของกลุ่มเชื้อชาติ ซึ่งมีข้อเหมือนกันคือ การสืบเชื้อสายหรือความสัมพันธ์ทางชีวภาพและสายเลือด (อมรา พงศาพิชญ์, 2543 : 28)

ดังนั้น เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกที่จะรักษาปกป้อง สิ่งที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อมา ไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี

ศาสนา และวิถีชีวิตที่กลุ่มคนชาติเดียวกันสร้างขึ้น เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชาติตนเอง และเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ แล้วยังเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆด้วย นอกจากนี้ เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ยังเป็นสัญลักษณ์และเป็นสิ่งที่มีความหมายเพื่อบอกความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

1. แนวคิดระบบรวม (system approach) การวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่ และการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีระบบรวม คือ ระบบประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆ และระบบย่อยต่างๆนั้นประสานกัน และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่สมดุล โครงสร้างหรือส่วนประกอบย่อยของสังคมนั้นอาจมีรูปแบบอะไรก็ได้ แต่โครงสร้างและองค์ประกอบของสังคมนั้น จะมีลักษณะเฉพาะของสังคมนั้นๆ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วใดส่วหนึ่งขององค์ประกอบหรือโครงสร้าง จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่นๆด้วย เพื่อคงไว้ซึ่งเสถียรภาพและความสมดุลของสังคม การวิเคราะห์สังคมในแง่ระบบรวมนี้เป็นการมองสังคมทั้งระบบ คือสิ่งที่สำคัญที่สุด และองค์ประกอบย่อยต่างๆ มีความสำคัญในอันดับรอง ฉะนั้น ถ้าส่วนย่อยส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ส่วนย่อยส่วนอื่นจะต้องเปลี่ยนตามไปเพื่อสร้างความสมดุลของระบบรวม

การมองสังคมในลักษณะที่เน้นโครงสร้างหน้าที่ยอมรับว่า โครงสร้างประกอบด้วยส่วนย่อยที่มีฐานะและคุณค่าต่างกัน โครงสร้างสังคมอาจเป็นชนชั้น ซึ่งจะประกอบด้วย คนรวยคนจน หรือเจ้านาย/บ่าวไพร่ นายทุน/กรรมกร และในสังคมที่ประกอบด้วยชนชาติต่างกัน โครงสร้างสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศบางประเทศในแอฟริกาที่โครงสร้างสังคมอาจเป็นคนเผ่าต่างๆ จะเห็นได้ว่าคนแต่ละส่วนแต่ละกลุ่มนั้นมีฐานะทางสังคมที่ไม่เท่ากันอยู่ในที่ และนอกจากนี้ เนื่องจากการมองเชิงโครงสร้างหน้าที่มองว่า ระบบรวมย่อมมีความสำคัญเหนือระบบย่อย การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่ โดยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่จึงเป็นการให้ความสำคัญต่อชนกลุ่มใหญ่เพื่อเน้นเรื่องเสถียรภาพของสังคม

การศึกษาด้วยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่มีปัญหาในการวิเคราะห์ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขององค์ประกอบย่อยของสังคม เนื่องจากทฤษฎีนี้เน้นเรื่องเสถียรภาพของสังคม การเปลี่ยนแปลงหรือการขัดแย้งขององค์ประกอบย่อยในลักษณะรุนแรงจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมจะยังคงอยู่ ฉะนั้น จึงต้องหาทางระงับ ความขัดแย้งหรือปรับปรุงองค์ประกอบส่วนต่างๆเสียให้เข้ากันได้

ในการศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ ถ้ามองจากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่จะพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ย่อยถือเป็นองค์ประกอบของโครงสร้าง หรือระบบรวมของสังคม ในระยะแรกๆ จึงมีการพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้เป็นส่วนของสังคมใหญ่ ในสหรัฐอเมริการัฐบาลพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกระบวนการของการสร้างชาติ โดยสร้างสำนึกของความเป็น "คนอเมริกัน" ให้กับทุกคน ถึงแม้จะมีบรรพบุรุษที่มาจากต่างชาติต่างภาษากัน ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลอเมริกันสามารถสร้างสำนึกของความเป็นคนอเมริกันได้ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาชนกลุ่มใหญ่ / ชนกลุ่มน้อย ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ เพื่อสังคมส่วนรวมจะได้มีลักษณะร่วมกัน และไม่เกิดความขัดแย้ง

การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลายรูปแบบ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จำเป็นจะต้องเปลี่ยน ทำให้เกิดการประเมินสถานการณ์และประเมินตัวเอง อาจเห็นได้จากการที่บุคคลสร้างเอกลักษณ์ใหม่หรือปรับความหมายของเอกลักษณ์เดิม ไม่ว่าจะในรูปแบบใดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะถึงจุดสมดุล และทำให้เกิดเสถียรภาพได้พอสมควร ตัวอย่างของการปรับตัว คือการผสมกลมกลืน ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์สองกลุ่มหรือการบูรณาการทางวัฒนธรรม โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์รักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนไว้ กรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนใหม่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดิมอยู่แล้ว กลุ่มใหม่อาจอพยพเข้ามาเป็นคนงานหรือลูกจ้าง เป็นชนชั้นล่างของสังคม และค่อยๆ เลื่อนทางฐานะทางสังคมโดยการเปลี่ยนอาชีพ หรือเปลี่ยนฐานะทางเศรษฐกิจ จนในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับและถือว่าการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมได้

บางครั้งการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลว่า วัฒนธรรมไม่เข้ากัน เช่น คนยิวในประเทศที่มีวัฒนธรรมอาหรับ ซึ่งผสมกลมกลืนไม่ได้ด้วยเหตุผลทางศาสนา แต่ก็มิ

ลักษณะของการปรับตัว สามารถอยู่ในสังคมเดียวกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งรุนแรง และเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรมได้

2. แนวคิดเรื่องลักษณะชีวภาพหรือสีผิว และทฤษฎีความขัดแย้งเรื่องอคติ และการเลือกปฏิบัติ

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศตะวันตกในอดีต มักมุ่งพิจารณาจากแง่มุมของความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ (racial relations) เป็นส่วนใหญ่ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นมักเป็นปัญหาเรื่องสีผิว เช่น ปัญหาระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ คนผิวขาวกับอินเดียนแดง ข้อแตกต่างเรื่องลักษณะทางชีวภาพคือข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัด และได้เป็นต้นเหตุของการกีดกันความลำเอียงและการเลือกปฏิบัติ (discrimination) ที่เกิดขึ้นจากการที่คนผิวขาวเชื่อว่าตนเป็นกลุ่มเชื้อชาติที่เจริญกว่าและดีกว่า (white supremacy)

ความเชื่อที่ยังไม่ได้พิสูจน์และอาจไม่จริงเสมอไปที่บุคคลมีอคติ (prejudice) ต่อคนที่มีลักษณะทางชีวภาพต่างจากตัว ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถยอมรับได้ว่าคนที่มีลักษณะนั้นๆ มีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกับตน บุคคลที่มีอคติจะไม่สามารถให้ความใกล้ชิดและความไว้วางใจต่อคนที่ต่างจากตัวได้

นอกจากนั้นบุคคลที่มีอคติจะแสดงออก โดยการแสดงความรังเกียจและเลือกปฏิบัติ โดยไม่ให้ความยุติธรรมต่อผู้ที่มีเชื้อชาติต่างจากตัว การเลือกปฏิบัติอาจไม่ชัดเจน เช่น การพยายามไม่อยู่ใกล้ชิด เป็นต้น หรือการเลือกปฏิบัติอาจชัดเจนและไม่รุนแรง เช่น การปฏิเสธที่จะโดยสารรถคันเดียวกัน การปฏิเสธที่จะสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน หรืออาจมีการกีดกันในเรื่องความก้าวหน้าทางการงานและการกีดกันไม่ให้เข้าสังคม เป็นต้น

เนื่องจากกลุ่มเชื้อชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ (เช่น คนผิวดำ) ถูกเลือกปฏิบัติจึงเป็นกลุ่มด้อยโอกาสและไม่สามารถปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้ ผลก็คือ กลุ่มด้อยโอกาสก็จะเป็นกลุ่มด้อยโอกาสตลอดไป อคติที่คนผิวขาวเคยมีต่อคนผิวดำก็ยังคงมีต่อไป หรือยังได้รับการยืนยันว่าอคตินั้นถูกต้อง

แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางเชื้อชาติมีผลทำให้การกีดกัน และความไม่เสมอภาคนี้เป็นที่ยอมรับกัน และมีผลทำให้รัฐบาลของบางประเทศพยายามออกกฎหมายห้ามการกีดกัน และให้สิทธิพิเศษแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อหาทางให้คนกลุ่มนี้สามารถช่วยตนเอง และเลื่อน

ฐานะทางสังคมได้จนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปมากขึ้น เป็นการพยายามสร้างความเสมอภาคในชนต่างผิวให้มีมากขึ้น

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มักเกิดขึ้น โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งเกิดขึ้น และไม่ได้ได้รับความยุติธรรม บางครั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ไม่รู้ตัวว่าได้กระทำการในลักษณะที่ลำเอียงต่อชนกลุ่มน้อย ถ้าไม่เคยมีประวัติว่าบริเวณที่อยู่อาศัยที่ชนกลุ่มน้อยต้องการอาศัยอยู่ เป็นบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นชนชั้นสูงเท่านั้น การที่ชนกลุ่มน้อยจะเข้าบ้านอยู่ในบริเวณนั้น และถูกปฏิเสธว่าบ้านไม่ว่าง อาจถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าชนกลุ่มน้อยเข้าใจว่าถูกกีดกันไม่ให้อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นก็ถือว่าเป็นเรื่องปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541)

ลักษณะและความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และการใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ลักษณะและความแตกต่างทางชาติพันธุ์

สรุปได้ 5 ลักษณะคือ

1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม

ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำที่สุดคือ เป็นกลุ่มชนที่อยู่ในนอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทาหรือบูราคูในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ถูกสังคมระบุว่าเป็นคนนอกระบบหรืออนกริต และถือว่าเป็นผู้ที่ไม่สะอาด และไม่ควรร่วมสังคมนับสมาชิกส่วนใหญ่ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น เป็นผู้ที่ปราศจากศักดิ์ศรี ไม่มีอำนาจและไม่มีสิทธิ์ทางสังคมเท่าเทียมคนอื่น ปัจจุบันทั้งประเทศอินเดีย แลประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายเลิกชนชั้นจัณฑาลและบูราคู แต่ในทางปฏิบัติการกีดกันยังมีอยู่ และคนกลุ่มนี้กำลังเรียกร้องความเสมอภาคทางกฎหมายและทางสังคม เมื่อใดที่รัฐบาลสามารถดูแลและให้ความเสมอภาคทางกฎหมายและทางสังคมแก่คนกลุ่มนี้ได้ เมื่อนั้นสภาพของความเป็นชนกลุ่มน้อยก็จะหมดไป

2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์

กลุ่มชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างจากคนส่วนใหญ่และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขาในประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์พบปัญหาว่าถูกตัดขาดจากสังคมส่วนใหญ่ ไม่ได้รับข่าวสารจากส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ การขาดการสื่อสารที่ดีนี้ส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจผิด และอาจทำให้ชนกลุ่มน้อยมีปฏิกิริยาต่อต้านชนกลุ่มใหญ่ได้ ตัวอย่างของชาวเขาในประเทศพม่า และชาวเขาในประเทศไทยเป็นตัวอย่างที่จะเปรียบเทียบกันได้ ชาวเขาถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกแยกจากชนกลุ่มใหญ่โดยลักษณะทางภูมิศาสตร์ การขาดการสื่อสารที่ดีทำให้รัฐบาลพม่ามีปัญหาเกี่ยวกับพวกเขาและพวกเขา แต่ในกรณีประเทศไทยรัฐบาลได้พยายามติดต่อสื่อสารกับชาวเขาอยู่เสมอเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา กับรัฐบาลไทยจึงเป็นความสัมพันธ์ที่มีปัญหาน้อยกว่ากรณีของประเทศพม่า

3. เกิดจากการผนวกดินแดน

การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยการผนวกดินแดนเพิ่มอาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญาหรือการสู้สงคราม ตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญา คือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือ รัฐต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามสนธิสัญญา เรียกว่า " Louisiana Purchase " ในปี ค.ศ. 1803 หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดน ซึ่งปัจจุบันคือ รัฐอลาสกา ในปี ค.ศ. 1867 ตัวอย่างของการสู้รบระหว่างเพื่อนบ้าน และฝ่ายชนะสามารถผนวกดินแดนเคียงข้างเพิ่มขึ้น หรือกรณีอาณานิคมต่างๆ ในบริเวณแหลมทองของทวีปเอเชียคือ อาณานิคมสุโขทัย ทวารวดี ศรีวิชัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา ฯลฯ สามารถขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ขึ้นได้โดยการยกทัพสู้รบกัน และฝ่ายชนะเป็นฝ่ายที่สามารถขยายอาณานิคมได้ การผนวกดินแดนในลักษณะของการตกลงกันตามสนธิสัญญา ในลักษณะของการสู้รบชนะกันก็ดี ถ้าดินแดนที่ได้มาประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่แล้ว ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าลักษณะโดยทั่วไปของคนสองกลุ่มนี้อาจไม่แตกต่างกันมากนักก็ตาม

4. เกิดจากการย้ายถิ่น

ลักษณะการเกิดชนกลุ่มน้อย ที่เกิดจากการย้ายถิ่น มีสาเหตุมาจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น โดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่ การเกิดชนกลุ่มน้อยจากการย้ายถิ่นมิได้หลายกรณี อาทิ

1

1. การอพยพทาสจากแอฟริกาไปทวีปอเมริกาและยุโรป
2. การอพยพแรงงานเกณฑ์จากบริเวณหนึ่งไปยังอีกบริเวณหนึ่ง
3. การว่าจ้างอพยพคนเพื่อไปเป็นคณงาน
4. การอพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือการลักลอบการเมือง
5. การรับชนชาติอื่นเข้าประเทศโดยการโอนสัญชาติ
6. การอพยพของชนชาติที่เจริญกว่าไปยังพื้นที่ที่มีชนชาติที่ด้อยกว่า

5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม

การเกิดชนกลุ่มน้อยในประเทศอาณานิคมนี้มีลักษณะแตกต่างจากกรณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าและสามารถออกกฎหมายบังคับต่าง ๆ นานา ทำให้เจ้าของประเทศซึ่งมีจำนวนมากกว่ามีลักษณะของผู้อยู่ใต้ปกครอง และต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของประเทศมหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจมักจะจับจองที่ดินขนาดใหญ่ และว่าจ้างคนพื้นเมืองให้เป็นกรรมกรไร่ชา มีผลทำให้คนพื้นเมืองมีลักษณะเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองหรือลูกจ้างในอาณัติของมหาอำนาจ ถึงแม้ว่ามหาอำนาจเป็นผู้บุกเบิกเข้ามาในดินแดนของตน โดยทั่วไปจำนวนของผู้ที่อพยพมาจากประเทศมหาอำนาจมักไม่มากนัก แต่เนื่องจากชนกลุ่มนี้สามารถจับจองที่ดิน และทำธุรกิจจนถึงขนาดเป็นผู้กุมอำนาจเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้

การใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

อาจวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เข้ากันได้ และลักษณะที่เข้ากันไม่ได้

1. ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างกันพอจะเข้ากันได้ จะเกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ในกรณีประเทศไทยถ้าสมาชิกของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ก็ยังมีสำนึกของความเป็นพลเมืองไทยอยู่บ้าง ก็ถือได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่อยู่ในลักษณะที่ว่าพอจะเข้ากันได้ คำทางวิชาการที่ใช้กันอยู่มีหลายคำ เช่น assimilation (การผสมกลมกลืน

ทางวัฒนธรรม) acculturation (การปรับรับวัฒนธรรม) และ integration (บูรณาการทางวัฒนธรรม) หรือ pluralism (การรวมเป็นพหุสังคม) เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์เข้ากันไม่ได้ เกิดขึ้นเมื่อชนกลุ่มน้อยมีความรู้สึกว่าคุณชนกลุ่มใหญ่กีดกันและดูถูก ทำให้ไม่มีความสำนึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ในกรณีของ separatist group (กลุ่มแยกดินแดน) หรือ militant group (กลุ่มผู้ก่อการร้าย) เป็นตัวอย่างของการแตกแยกและความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ถึงขนาดที่กลุ่มแยกดินแดนต้องการจะแยกตัวเองออกไปตั้งประเทศใหม่ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายต้องการจะแยกตัวออกจากภายใต้อำนาจอธิปไตยของชนกลุ่มใหญ่ และตั้งตนเองขึ้นเป็นใหญ่แทน ในกรณีนี้ชนกลุ่มน้อยอาจกลับกลายมาเป็นชนกลุ่มใหญ่ และชนกลุ่มใหญ่จะกลับกลายมาเป็นชนกลุ่มน้อย (ถ้าการปฏิวัติทำสำเร็จ)

จะเห็นได้ว่า เรื่องชนกลุ่มน้อยจะเกิดเป็นปัญหาขึ้น ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะเข้ากันไม่ได้ หรือมีความขัดแย้ง แต่ถ้าเป็นความสัมพันธ์ที่เข้ากันได้ ไม่มีการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ กลุ่มชาติพันธุ์ก็อาจร่วมมือกันเชิงสร้างสรรค์ได้

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเกิดการผสมกลมกลืนเสมอไป ความผสมกลมกลืนเกิดขึ้นไม่ได้ง่าย ถ้าชนสองกลุ่มมีความแตกต่างทางลักษณะชีวภาพอย่างเห็นได้ชัด เช่น คนผิวขาวและคนผิวดำ หรือถ้ามีความเชื่อทางศาสนาและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก เช่น ศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ การผสมกลมกลืนคงเกิดขึ้นได้ยาก ถ้าชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติได้ ถ้าชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติได้ ก็หมายความว่า จะต้องรวมกันเป็นพหุสังคมไม่ต้องผนวกชนกลุ่มน้อยให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ถ้ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีความคิดตรงกันว่าจะอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันอย่างประสานประโยชน์ เพื่อวัตถุประสงค์ของการอยู่รอดของประเทศชาติ นโยบาย และวิธีการที่จะประสานประโยชน์ย่อมเป็นนโยบายที่ให้สิทธิเสรีภาพทางความคิด ความเชื่อทางศาสนา และยึดมั่นในความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน เสรีภาพและความเสมอภาคนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสร้างความเป็นสมาชิกที่เท่าเทียมกันของสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2541)

- อคติทางชาติพันธุ์

บางสังคมวัฒนธรรมมีการยึดมั่นต่อความเป็นตัวตน ความเป็นกลุ่มชน หรือความเป็นชาติของตนอย่างแรงกล้า และมักมองหรือประเมินคุณค่าของสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ โดยใช้กลุ่มหรือสังคมของตนเองเป็นมาตรฐานหรือศูนย์กลาง ด้วยความรู้สึกว่าแบบแผนพฤติกรรม และสังคมของตนดีกว่าหรือเหนือกว่าสังคมอื่น ซึ่งเรียกว่า " อคติเชิงชาติพันธุ์ " หรือ " การถือวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ของตนเองเป็นศูนย์กลาง " (ethnocentrism)

อคติเชิงชาติพันธุ์หรืออคติทางวัฒนธรรมถือเป็นอุปสรรค ต่อการสร้างความร่วมมือและการยอมรับมาตรฐานและยอมรับสังคมของผู้อื่น และก่อให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารที่แสดงความเหนือกว่าผู้อื่น และปกป้องตนเอง (defensive behaviors) มากกว่าพฤติกรรมการสื่อสารแบบร่วมมือสนับสนุนกัน (supportive behaviors) โดยเฉพาะการเกิดทัศนคติแบบมีอคติ (bias และ prejudice) ต่อคนที่มาจากกลุ่มอื่น (outgroup) รวมทั้งพฤติกรรมการแยกกลุ่ม และแสดงความเหยียดและความรังเกียจ (discrimination) คนกลุ่มอื่นๆ ด้วย บ่อยครั้งที่อคติเหล่านี้เป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรง การฆ่าฟันและสงครามล้างเผ่าพันธุ์ (holocaust) การก่อการร้าย (terrorism) รวมถึงการพยายามแบ่งแยกดินแดนก็ยังมีปรากฏให้เห็นเสมอๆ แม้ในโลกปัจจุบัน ดังเช่น การพยายามแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้ของไทย หรือแม้แต่การก่อวินาศกรรม ตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ในมหานครนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ซึ่งไม่ว่าใครเป็นผู้วางแผน แต่ก็ยังเป็นผลมาจากการขาดความเข้าใจอันดี และความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยการยึดเอากลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองเป็นหลักสำคัญ (เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2545)

- ทัศนคติระหว่างกลุ่ม (intergroup attitude)

ทัศนคติเป็นอิทธิพลอย่างหนึ่งที่มีผลต่อสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนมักจะมีร่วมกัน และบางครั้งจะมีผลไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มด้วย ในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมจึงมุ่งศึกษาทัศนคติระหว่างกลุ่มเป็นหลัก

ทัศนคติประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

1. Cognitive Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ เป็นส่วนของความรู้/ความเข้าใจ เกี่ยวกับกลุ่มอื่นที่เรา กำลังสื่อสารด้วย ในส่วนของสติและเหตุผลนี้เป็นเรื่องของการใช้เหตุใช้ผลของบุคคลในการ จำแนกแยกแยะความแตกต่าง ตลอดจนผลต่อเนื่อง ผลได้ผลเสียในส่วนนั้นนั้นถ้าจะพิจารณา อย่างลึกซึ้งก็คือ การที่บุคคลสามารถนำเอาคุณค่าทางสังคมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนและ ถ่ายทอดมาใช้ในการวิเคราะห์พิจารณา ประกอบเหตุผลของสิ่งที่ตนจะประเมิน การพิจารณา ของบุคคลในส่วนนี้จะมีลักษณะปลอดจากอารมณ์แต่จะเป็นเรื่องของเหตุผลอันสืบเนื่องมาจาก ความเชื่อของบุคคล

2. Affective Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ การตอบสนองในแง่ของการประเมินค่าที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนของความรู้สึกนี้ หมายถึงบรรดาความรู้สึก ที่ชอบไม่ชอบ รัก หรือเกลียดหรือกลัว ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ของบุคคล หรือในสังคมไทยเราก็คือเรื่องของใจนั่นเอง

3. Cognitive Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจ หรือเจตนาที่จะประพฤติหรือแสดงออก สำหรับในส่วนนี้ บางครั้งจัดเป็นส่วนของพฤติกรรม (behavioral component) ซึ่งหมายถึงแนวโน้ม ในขณะที่จะมีพฤติกรรม (action tendency) แนวโน้มที่จะ มีพฤติกรรมนี้จะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับส่วนของความรู้สึก ตลอดจนส่วนของสติและเหตุผล ส่วนของแบบพฤติกรรมนี้จะเป็นส่วนที่บุคคลพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาแสดงออกต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ทัศนคติระหว่างกลุ่มที่มีผลต่อการสื่อสารต่างวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ

1. การเอาวัฒนธรรมตนเป็นหลัก (Ethnocentrism) เป็นทัศนคติของบุคคลที่คิดว่า กลุ่มของตนเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง คนจากวัฒนธรรมอื่นหรือกลุ่มอื่นจะถูกตัดสินด้วย เกณฑ์การประเมินตามบรรทัดฐาน ค่านิยม วัฒนธรรมของกลุ่มตน ลักษณะการเอาวัฒนธรรมตนเป็นหลัก จะพบเห็นได้ชัดในพหุชาตินิยม ซึ่งจะมองว่าวัฒนธรรมของตนดีกว่าวัฒนธรรมคนอื่น

ในความเป็นจริง มนุษย์ทุกคนมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากได้รับการขัดเกลาทางสังคมมาตั้งแต่เด็ก ดังเช่น คนจีนในสมัยก่อนเชื่อว่าประเทศตนเป็นศูนย์กลางของโลกและมองว่าคนชาติอื่นเป็นคนป่าเถื่อน อย่างไรก็ตาม ลักษณะการเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง หากไม่อยู่ในระดับสูงนัก ก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร

ผลของEthnocentrism ต่อการสื่อสารนั้นมีมาก ซึ่งอาจสรุปรวมได้ในลักษณะของระยะห่างทางการสื่อสาร (Communucative Distance) ซึ่งมีได้หมายถึงระยะทางที่วัดเป็นเมตร เป็นกิโลเมตร หากแต่หมายถึงสิ่งที่เป็นามธรรม อาจเป็นบรรยากาศ ความรู้สึกระหว่างการสื่อสาร ซึ่งเกิดขึ้นจากผลรวมหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น ทักษะคิดของผู้พูด หรือคำพูด หรือท่าทางที่คู่ปฏิสัมพันธ์ใช้ได้ตอบกันในขณะนั้น

ทั้งนี้ อาจแบ่งระยะห่างทางการสื่อสารออกได้เป็น 3 ระดับ ตามความมากน้อยของระดับความเข้มข้นของความคิดแบบเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นศูนย์กลาง เรียงจากน้อยไปหามากได้ดังนี้ คือ

1.ระยะห่างที่เกิดจากการไม่แยแสใส่ใจ (the distance of indifference)

สะท้อนออกมาได้ทั้งทางด้านคำพูด และท่าทาง เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนนั้น ไม่ได้ใส่ใจกับคนต่างวัฒนธรรม และบ่งให้เห็นถึงการขาดความตระหนักในเรื่องความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม จะเห็นได้ชัดในตัวอย่างของการพูดกับคนต่างชาติ ที่เรามักจะคิดว่า เมื่อเขามาเที่ยวบ้านเมืองเราก็น่าจะมีความรู้ทางด้านภาษาเราบ้าง ดังนั้นคนเราจะมีแนวโน้มที่จะสื่อสารกับคนจากต่างวัฒนธรรมด้วยภาษาของตนเอง เพียงแต่จะพูดให้ช้าลง และชัดขึ้น โดยหวังว่าจะทำให้คนต่างชาติเข้าใจได้ง่ายขึ้น

2.ระยะห่างที่เกิดจากการหลีกเลี่ยง (the distance of avoidance)

เป็นการแสดงออกทางด้านคำพูด หรือการกระทำที่สะท้อนให้เห็นว่าต้องหลีกเลี่ยงหรือจำกัดการมีปฏิสัมพันธ์กับคนนอกกลุ่มของตน ตัวอย่างของระยะห่างแบบนี้ ได้แก่ การที่บุคคลภายในกลุ่มพยายามสื่อสารกันด้วยภาษาเฉพาะกลุ่มของตนเอง (Jargon) ทำให้บุคคลภายนอกกลุ่มไม่เข้าใจ ไม่สามารถสื่อสารด้วยได้ เป็นวิธีการหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง

3. ระยะห่างที่เกิดจากการดูถูก ดูหมิ่น (the distance of disparagement)

เป็นระยะห่างที่เกิดจากความรู้สึกชาตินิยมแบบรุนแรงที่สุด อาจแสดงออกเป็นท่าทางหรือคำพูด เพื่อสะท้อนถึงความรู้สึกรังเกียจ หรือเหยียดหยันกลุ่มอื่น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงระยะห่างในระดับนี้ทางด้านวัจนภาษาคือ การพูดหรือการเรียกกลุ่มอื่น ด้วยคำที่เรียกว่า "Ethnophaulisms" ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

ก. ใช้ชื่อของเชื้อชาติ แสดงการดูถูก เช่น "Irish confetti" "Jewbird"

ข. คำพูดที่แสดงออก เพื่อลดคุณค่าของกลุ่มบางกลุ่ม เช่น "luck of the Irish"
"Jew him down"

ค. ชื่อเล่นที่ใช้เรียกคนที่เป็นสมาชิกของชนชาตินั้น อันแสดงการดูถูก ดูหมิ่น เช่น
"Polack" "jungle bunny" "Honky" "โล่งโหด"

นอกจากนี้ระยะห่างในระดับนี้ ยังอาจแสดงออกในทางอวัจนภาษาได้ อาทิเช่น การเดินหนี การบ่นปาก การขมวดคิ้ว ซึ่งแสดงถึงความไม่พอใจ หรือการดูถูกดูหมิ่นคนนอกกลุ่มเชื้อชาติของตน

ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสาร เราจำเป็นต้องลดระดับของการเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นศูนย์กลางให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยเพิ่มความตระหนักถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ที่มีหลักการว่า การตัดสินใจพฤติกรรมของบุคคลต้องอาศัยเกณฑ์การอ้างอิงจากวัฒนธรรมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ ไม่ใช่ใช้เกณฑ์ของเราเป็นตัวตัดสินเขาในทันที สิ่งนี้จะทำให้เราสามารถตีความพฤติกรรมของคนนอกกลุ่มได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ช่วยลดระดับระยะห่างทางการสื่อสารให้แคบลง จนการสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จได้

1. อคติ (Prejudice) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องมาจากการขัดเกลาทางสังคม ในขณะที่เราเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยอคตินี้อาจถูกเก็บไว้ในใจหรือแสดงออกมาก็ได้ อคติเป็นทัศนคติที่ไม่ยึดหยุ่น ขาดความยุติธรรม และเป็นเรื่องที่ไม่พึงประสงค์ที่เรามีต่อบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง โดยอคตินี้อาจถูกเก็บไว้ใน

ใจหรือแสดงออกมาก็ได้ และอาจเป็นทัศนคติที่เกี่ยวข้องถึงกลุ่มทั้งกลุ่ม หรืออาจเป็นทัศนคติที่เรามีต่อบุคคลหนึ่งเนื่องจากเขาเป็นสมาชิกของคนในกลุ่มนั้นได้

อคติมีหลายประเภท เช่น พวกชาตินิยม (racist) พวกเพศนิยม (sexist) พวกอายุนิยม (ageism) เป็นต้น เราทุกคนมีอคติในระดับหนึ่งเสมอ ซึ่งอาจจะอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งก็ได้ แม้แต่คนที่มีอคติในระดับต่ำ ก็ยังมีความรู้สึกอยากจะสื่อสารกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกับตนมากกว่าคนที่มาจากสังคมอื่น เพราะเกิดความเครียดน้อยกว่า และเข้าใจกันได้ง่ายกว่าที่จะติดต่อสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรม หรือคนที่ดูแตกต่างจากตน (เมตศา วิวัฒนานุกูล, 2545)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ อารงค์ สุทธาศาสตร์ พ.ศ.2519 โดยได้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา และจิตสำนึกของชาวมุสลิม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางด้านประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากชาวพุทธ ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ภาษา และปัญหาความขัดแย้งของมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าเกิดจากความไม่เข้าใจทางด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมของมุสลิม การแบ่งพรรคแบ่งพวก แต่เนื่องจาก อิสลามก็คือวิถีชีวิตของชาวมุสลิม การประพฤติปฏิบัติบางอย่างของผู้ที่ไม่เข้าใจศาสนาอิสลามอย่างดีพอ รวมทั้งปัญหาของผู้ปกครองที่เข้าไปดูแล ที่ขาดการศึกษาเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่ดี เช่น ภาษาท้องถิ่นที่ต้องใช้ภาษามาเลย เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจทหารฝ่ายปราบปราม และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้มีอิทธิพล เช่น นักการเมือง และนักการค้า พ่อค้า นักธุรกิจ ฯลฯ เพื่อเป็นแนวคิดในการศึกษามุสลิม ในภาคใต้ต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ และปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

งานวิจัยเรื่อง ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ ของนันทวรรณ ภู่อ่าง พ.ศ.2521โดยอธิบายว่าการทำความเข้าใจปัญหาความไม่สงบในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องพิจารณาหลายๆด้านประกอบกัน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องศึกษาร่วมด้วย งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาชาวมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้

จะยังเป็นปัญหาต่อไป หากรัฐบาลยังมีได้สนใจที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ปัจจัยทางด้านการเมือง และรัฐบาลมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของชาวไทยมุสลิมด้วย ซึ่งทัศนคติต่างๆ ก็ส่งผลให้การสื่อสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเกิดปัญหาได้ สิ่งที่ชาวไทยมุสลิมเดือดร้อนมากที่สุดคือปัญหาทางเศรษฐกิจ และการปกครอง และขาดความต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง หากสามารถแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งเอาใจใส่กวดขันดูแล เครื่องมือทางการบริหารของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพก็จะเป็นการง่ายที่จะทำให้ชาวไทยมุสลิมอยู่เย็นเป็นสุขขึ้น หันมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับรัฐบาล เนื่องจากตามปกติชาวไทยมุสลิมมีความโน้มเอียงที่จะคิด ที่จะรู้สึกถึงความละเลยเพิกเฉยของฝ่ายปกครองมากกว่าชาวไทยพุทธอยู่แล้ว รัฐบาลจึงควรให้ความเอาใจใส่ และเข้าใจความต้องการและความเดือดร้อนต่างๆ ที่สำคัญที่สุดคือให้ความเห็นอกเห็นใจ และความจริงใจ ทั้งนี้เพื่อลดความระแวงสงสัย ความไม่ไว้วางใจที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจให้หมดไป

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและการไหลเวียนข่าวสารในชุมชนมุสลิม ของ สุรพงษ์ ไชธนะเสถียร พ.ศ.2532 โดยศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารการเมืองและการไหลเวียนของข่าวสาร ในจ.ยะลา สตูล ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา เนื่องมาจากอำนาจของสื่อทำให้เอกภาพแห่งความเป็นรัฐ และเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทำให้สื่อมวลชนไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปสู่ประชาคมมุสลิมได้ ดังนั้นหากการสื่อสารเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจกัน อาจก่อให้เกิดผลร้ายแรงและกระทบอธิปไตยของไทย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการสื่อสารและการไหลเวียนของข่าวสารในชุมชนมุสลิม ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการสื่อสารจะประกอบด้วยแหล่งสารที่สำคัญคือ แหล่งสารฝ่ายอาณาจักรนิยม แต่แหล่งสารที่น่าเชื่อถือเป็นแหล่งสารฝ่ายศาสนจักรนิยม ผู้นำชาวไทยชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่เป็นบุคคลที่เชี่ยวชาญทางการสื่อสาร ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเคร่งศาสนาหรือไม่ก็ตาม ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า การไหลเวียนของข่าวสารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มักจะขาดความต่อเนื่อง และที่ครบวงจรสื่อสาร ก็มักเป็นข่าวสารเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ ที่ผ่านหน่วยราชการไปยังชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดการตื่นตัว ในการรับรู้ข่าวสารมากยิ่งขึ้น แต่มีข้อนำสังเกตคือ ความผูกพัน ข่าวสารจากประเทศมาเลเซียก็ยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะไม่เคร่งครัดเท่าเดิม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังกล่าวว่า อิทธิพลจากศาสนา และคุณลักษณะสังคมเชิงอนุรักษ์นิยม ไม่ใช่ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารแต่อย่างใด

การมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร จึงเกิดขึ้นได้ภายใต้อิทธิพลของศาสนา อาจกล่าวได้ว่าศาสนา กลับน่าจะเป็นตัวส่งเสริมให้มีความเป็นคนสื่อสารในบุคคลเหล่านั้นด้วย จากงานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ เราสามารถสรุปได้ส่วนหนึ่งว่าความสำคัญของศาสนาอิสลามมีผลต่อการเกิดกระบวนการ สื่อสาร ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของศาสนานั้นเอง

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาว ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของพลตรีภักดี รัตนฉาษา พ.ศ.2533 โดยศึกษา ถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เช่น ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ข้าราชการกับชาว ไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ระหว่างข้าราชการชาวมุสลิมกับข้าราชการชาวไทยพุทธในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ อันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างด้าน สังคมวิทยา ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ไม่ว่าทางเอกลักษณ์ ภาษา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ประวัติศาสตร์ รวมทั้งการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐให้สอดคล้องกับภูมิภาค และปัญหา ส่งผลให้ความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวไทยมุสลิม พัฒนาไปในทางเชิงบวกมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ความไม่ เข้าใจและความหวาดระแวงต่อกันซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ อันสืบเนื่องมาจาก ความแตกต่างทางด้านสังคมวิทยา ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ ทำให้เห็นว่า ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งส่งผลการ ทำความเข้าใจกันอยู่ไม่มากก็น้อย ไม่ว่าจะ เป็นเอกลักษณ์ ภาษา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ประวัติศาสตร์ รวมทั้งการดำเนินชีวิต งานวิจัยชิ้นนี้ยังได้กล่าวถึง ความไม่เข้าใจและ หวาดระแวงต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวไทยมุสลิม โดยเฉพาะในส่วนของชาวไทย มุสลิม ที่มีต่อรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยสาเหตุมาจากสภาพ สังคมที่ชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย ส่งผลให้ชาวไทยมุสลิมบางส่วนมีความกลัวว่าวัฒนธรรม ของชนกลุ่มใหญ่อาจส่งผลให้เอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนเสียไป นอกจากนี้ การที่ชาวไทย มุสลิมจำนวนมากไม่รู้ภาษาไทย ทำให้การติดต่อสื่อสารมีข้อจำกัด ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และหวาดระแวงได้ รวมถึงการขาดความเข้าใจในประเพณีของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อชาวไทย มุสลิม ยิ่งส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและไม่เข้าใจกันมากยิ่งขึ้น สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชาว ไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับประชานนั้น โดยทั่วไปจะมีลักษณะ ค่อนข้างดี เนื่องมาจากมีการค้าขาย ติดต่อไปมาหาสู่กันเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นมักเป็นเรื่องของ การกระทบกระทั่งเล็กน้อยซึ่งเป็นเรื่องปกติของสังคม นอกจากนี้กระบวนการก่อการร้ายต่างๆ

โดยขบวนการที่อ้างด้านศาสนา ก็ส่งผลให้ชาวไทยพุทธส่วนหนึ่งมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อชาวไทยมุสลิม แสดงให้เห็นว่าการนำเสนอสื่อสารต่างๆของสื่อมวลชน และรวมถึงสภาพวิกฤตการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น มีผลต่อทัศนคติของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมด้วย และชาวไทยมุสลิมส่วนหนึ่งก็มีความกังวลใจจากเหตุการณ์และพฤติกรรมของคนจำนวนน้อยนั้น จะทำให้ชาวไทยพุทธมีความไม่ไว้วางใจต่อคนส่วนใหญ่เช่นกัน แต่ปัจจุบันด้วยผลส่วนใหญ่ของการติดต่อสื่อสารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่ร่วมกันอย่างมีความระมัดระวังมากขึ้น และมองเหตุการณ์ต่างๆอย่างวิเคราะห์ ทำให้ความเข้าใจต่อกันสูงขึ้นและความหวาดระแวงลดลง

งานวิจัยเรื่อง ไทยกับโลกมุสลิมโดยศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิม ของ จรัญ มะมูนิม, กิตติมา อมรทัต และ พรทิมล ศรีโชติ พ.ศ.2539 โดยไม่เพียงอธิบายแต่เฉพาะเรื่องทางศาสนา แต่ได้อธิบายครอบคลุมถึงประเด็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมด้วย และมีแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลามว่า อิสลามเป็นศาสนา ที่หมายถึงการอ่อนน้อมต่อพระประสงค์ต่อพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า และเรียกผู้นับถือศาสนานี้ว่ามุสลิม ซึ่งศาสนานี้ถือเป็นศาสนาสากล เนื่องจากมีผู้นับถือกันทั่วโลก อิสลามไม่ใช่ศาสนาที่สอนแค่ให้ศรัทธาต่อพระเจ้าเท่านั้น แต่ยังเป็นธรรมนูญชีวิตสำหรับทุกคน คือเป็นศาสนาที่กำหนดความเชื่อและการปฏิบัติในทุกแง่มุม โดยการทำความเข้าใจอิสลามนั้น ต้องมีความเข้าใจอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก อิสลามในฐานะที่เป็นศาสนา ประการที่สอง อิสลามในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองและการเมือง ประการสุดท้าย อิสลามในฐานะที่เป็นวัฒนธรรม ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้มีการกล่าวถึงมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย และวัฒนธรรมอิสลามรวมทั้งโครงสร้างทางด้านต่างๆ โดยกล่าวถึงว่า มุสลิมในภาคใต้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจโดยพึ่งพาทางการเกษตรเป็นหลัก มีอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร คือทำยางพารา มีสภาพทางเศรษฐกิจที่อุดมสมบูรณ์ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน รวมทั้งมีความขัดแย้งในดินแดนไทยมุสลิมกับชาวพุทธ และเจ้าหน้าที่บ้านเมือง โดยมีสาเหตุมากมาย เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางภาษา ปัญหาการเมืองและการปกครอง ปัญหาการศึกษาฯลฯ ซึ่งส่วนต่างๆเหล่านี้ จะช่วยให้เข้าใจได้ว่า เพราะเหตุใด จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีปัญหาเรื่อยมา รวมทั้งมีผู้กล่าวว่า สังคมมุสลิมนั้นเป็นสังคมปิด มีการทำความเข้าใจและเข้าถึงได้ยาก งานวิจัยชิ้นนี้จะ เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจในด้านต่างๆ ของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ถ้าต้องการที่จะเข้าใจมุสลิม ต้องเข้าใจว่า อิสลามคืออะไรเสียก่อนที่จะเรียนรู้ถึง

วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของมุสลิม งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหาต่างๆของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธ นอกจากนั้นหากเราทำความเข้าใจหลักศาสนา วิถีปฏิบัติของศาสนาอิสลามแล้ว ก็จะทำให้การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

งานวิจัยเรื่อง ปัญหาอิสลามใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทักษะของมุสลิมของ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ พ.ศ.2541 กล่าวว่า อิสลามถูกกล่าวหาว่าเป็นศาสนาที่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ภายใต้ทัศนคติแบบเดียวกันเวลาเรานึกถึงอิสลาม ซึ่งจริงๆแล้วอิสลามไม่ได้เป็นสาเหตุของความรุนแรงเหมือนกับที่ศาสนาอื่นๆก็ได้เป็นสาเหตุของความรุนแรงทั้งสิ้น เราต้องทำความเข้าใจว่าดินแดนทางภาคใต้ ใน 4จังหวัด กับ 4 จังหวัดทางภาคเหนือของมาเลเซีย มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันค่อนข้างมาก รวมถึงในแง่ประวัติศาสตร์ด้วย แต่คนที่อยู่ในส่วนกลางหรือผู้กำหนดนโยบายบางระดับ หรือแม้แต่มุสลิมเองในส่วนกลางบอกว่าไม่มีภาษาที่เป็นภาษามุสลิมถูกต้อง ไม่มีเครื่องแต่งกายที่เป็นเครื่องแต่งกายของมุสลิม แต่สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงสิ่งที่นักวิชาการพูดกัน สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนี้ เขาารู้สึกว่าถ้าไม่แต่งตัวแบบนี้ ไม่ใช่พวกเขา ถ้าไม่พูดภาษามาเลย์ก็ไม่ใช่พวกเขา สิ่งที่รัฐบาลพยายามทำคือ การสอนภาษาไทย พยายามที่จะให้เขาพูดภาษาไทยให้ได้ และพยายามให้พวกเขาใส่ภาษามาเลย์ของพวกเขาเอง ซึ่งนั่นคือจุดที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ความรู้สึกที่ว่ารัฐมีอำนาจสูงสุดเหนือศาสนา ถูกนำไปใช้กับผู้นำทางศาสนาใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย ซึ่งขัดกันอย่างสิ้นเชิง กับโลกทัศน์หรือจักรวาลทัศน์ ของชาวมุสลิมทั่วโลก เพราะว่าทัศน์ของชาวมุสลิมนั้น อำนาจทางศาสนาอยู่ที่ผู้นำทางศาสนา ความชอบธรรมของอำนาจรัฐ หรือผู้นำทางการเมืองจะต้องได้รับการยอมรับจากผู้นำทางศาสนา ซึ่งเท่าที่ผ่านมารัฐยังไม่เข้าใจกระบวนการพลวัตภายใน (Internal Dynamism) สังคมของเขา ความขัดแย้งต่างๆที่มีอยู่ในสังคมของเขา ซึ่งมันเป็นพลังในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม รัฐยังไม่เข้าใจพอ รัฐเข้าไปจับสถาบัน เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้นำ เข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องภาษา เรื่องวัฒนธรรม เรื่องอะไรต่างๆโดยที่ไม่เข้าใจในพลวัตของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหา

งานวิจัยเรื่อง ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กับความมั่นคงของชาติ ของ พลตรีเมธี ธรรมรังสี โดยเหตุที่ว่า ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จ. ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 70% ย่อมแสดงให้เห็นว่า ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชนกลุ่มใหญ่ของชาวไทยใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเมื่อพิจารณาความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมเหล่านี้แล้ว ก็น่าจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ โดยได้พิจารณาถึงเรื่องสำคัญๆคือ 1.) ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำรงชีวิตและมีที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่มก้อนอยู่ในสังคมเดียวกัน โดยไม่ปะปนกับชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น มีภาษา ทัศนคติ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของตนเองโดยเฉพาะนิยมพูดภาษาท้องถิ่น คือภาษามลายู หรือภาษายาวี และไม่นิยมพูดภาษาไทย มักไม่แสดงความเป็นมิตรและให้ความสัมพันธ์กับชาวไทยพุทธ นอกจากนี้ยังไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร 2.) ขบวนการโจรก่อการร้าย ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมทั้งสิ้นย่อมได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนต่างๆจากชาวไทยมุสลิมด้วยกัน จะเป็นด้วยความเต็มใจหรือถูกบีบบังคับก็ตาม นอกจากนั้นขบวนการโจรก่อการร้าย ยังได้รับการสนับสนุนในด้านการเงิน และอาวุธยุทธโปกรณ์จากประเทศมุสลิมต่างประเทศอีกด้วย เพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายในการแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดตั้งเป็นสาธารณรัฐปัตตานี ซึ่งเป็นภัยต่อความปลอดภัยของประชาชนและข้าราชการใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้และเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ 3.) เนื่องจากชาวมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำสวนยาง ทำนา และทำการประมง ซึ่งมักจะทำเพียงพอยู่ออกกินเท่านั้น การที่จะเปลี่ยนวิชาชีพอย่างอื่น เช่นการประกอบการอุตสาหกรรม หรือไปใช้แรงงานกับชาวไทยพุทธในโรงงานอุตสาหกรรมมักไม่กระทำ จึงทำให้เห็นว่าแม้แต่การประกอบอาชีพ ชาวไทยมุสลิมก็พยายามแบ่งแยกพวกของตนไม่รวมกับชาวไทยพุทธอื่นๆ ทำให้ขาดการพัฒนาคนในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของชาติ และการที่ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดความร่วมมือในการประกอบอาชีพร่วมกับชาวไทยพุทธเช่นนี้ ก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติเช่นกัน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

อุทัย นีรัญโต ได้ศึกษาเรื่อง มุสลิมในประเทศไทย พ.ศ.2521 กล่าวว่า ความแตกต่างในการนับถือศาสนาของคนไทยนั้น มิได้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเป็นอุปสรรคในการอยู่

ร่วมกันในประเทศ ซึ่งหลายประเทศในโลกก็มีลักษณะเดียวกันกับประเทศไทย กล่าวคือ มีชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม อยู่รวมปะปนกันภายใต้รัฐบาลเดียวกันอย่างมั่นคง เมื่อกล่าวถึงประเทศใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมเป็นที่ทราบกันว่า ใน 4 จังหวัดนี้ มีประชาชนชาวพื้นเมืองมีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนชาวพื้นเมืองในภาคอื่นๆของไทย บ้างบางประการ เช่น การนับถือศาสนาอิสลาม การแต่งกาย การใช้ภาษาพูด และจารีตประเพณีบางอย่าง ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้ก็ไปคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน จนบางครั้งทำให้ชาวไทยมุสลิมเข้าใจว่า ตนเป็นพวกเดียวกับมาเลเซีย อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธในชนบท มีอยู่อย่างมั่นคง และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีเรื่องการเมืองและเรื่องศาสนาเข้ามาปะปน ชาวไทยมุสลิมที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะทางสังคมที่สำคัญ คือ เป็นชนกลุ่มใหญ่ในจังหวัด เคร่งครัดในศาสนา พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน มีความเป็นอยู่อย่างง่าย มีสายสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น และรักดินแดนถิ่นกำเนิด

ลิขิต อีร์เวคิน ได้ศึกษาเรื่อง ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย พ.ศ.2521 กล่าวถึงสภาพสังคมของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าโดยทั่วไป เป็นผู้ที่อยู่ง่าย กินง่าย มีความมักน้อย ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมโดยเคร่งครัด ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน มีศาสนาซึ่งสร้างขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ครอบงำชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิม ทั้งนี้เพราะในหลักศาสนาจะมีกฎในการดำเนินชีวิต กำหนดไว้โดยที่ชาวมุสลิมจะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่เกิดจนตาย และผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น เรียกว่า "มุสลิม" ไม่ใช่ "แขก" ซึ่งเป็นคำที่ไม่ถูกต้องและเป็นคำที่ทำให้ผู้ถูกเรียกไม่พอใจอย่างมาก รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธหลายประการ เช่น การแต่งกาย การมีภรรยา 4 คน

สุรชาติ บำรุงสุข ได้เขียนบทความเรื่อง ความเข้าใจเรื่องภาคใต้: ความท้าทายของปี 2548 พ.ศ.2548 ได้กล่าวไว้ว่า การต่อสู้ที่จะเกิดขึ้นในปี 2548 นี้ ไม่ได้หมายถึงเพียงการต่อสู้ กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังคงต่อสู้กับปัญหาและความเข้าใจในเรื่องต่างๆที่สำคัญ ได้แก่

1.) จะต้องเข้าใจว่าการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในภาคใต้เป็นปัญหาระยะยาว

การเกิดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดการถกเถียงอย่างมากระหว่างมองว่าเรื่องที่เกิดขึ้น เป็นเพียงปัญหา " อาชญากรรมธรรมดา" หรือ เป็นปัญหา " การต่อสู้ทางการเมือง" ของชนที่มีความแตกต่างในมิติทางสังคม วัฒนธรรมจากชนกลุ่มใหญ่ในสังคม

ซึ่งเรื่องนี้จะไม่มีข้อยุติเนื่องจากขึ้นอยู่กับกรรับรู้ และความเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละคน โดยเฉพาะยังขึ้นอยู่กับทัศนะทางการเมืองและสังคมของผู้ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการในระยะยาวที่รัฐและสังคมไทยจะต้องคิด เพื่อทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นลดระดับลง เพราะการต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้น จากการเรียกร้องที่ถูกสร้างขึ้น และขับเคลื่อนโดยความเชื่อจากประวัติศาสตร์นั้น ไม่ว่าจะเป็กรณีใด ก็ไม่สามารถยุติได้โดยง่าย แต่จะยุติได้ด้วยความรู้สึกว่าพวกเขาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยด้วยกระบวนการบูรณาการที่ยังสามารถดำรงความแตกต่างในมิติทางสังคมวัฒนธรรมได้ ดังนั้นสิ่งที่รัฐและสังคมไทยจะต้องทำความเข้าใจในปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็คือเรื่องนี้เป็นปัญหาระยะยาว และปัญหาเช่นนี้ก็ยังคงอยู่กับสังคมไทยต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.) จะต้องเข้าใจว่าปัญหาความรุนแรงนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านชาติพันธุ์ - ชาตินิยม

หากพิจารณาการก่อความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีการอาศัยประวัติศาสตร์เดิมของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสยาม กับรัฐปัตตานีเป็นพื้นฐานของการปลุกระดม

เนื่องจากโลกปัจจุบัน มีความใกล้ชิดกันทางข้อมูลข่าวสารอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ดังนั้น สถานการณ์โลก จึงมีผลต่อสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ของไทย ในลักษณะของการเชื่อมต่อกันทางความรู้สึก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กระแสต่อต้านตะวันตกในเวทีโลกผนวกกับการขยายแนวคิดแบบทหารนิยม ทำให้วัยรุ่นในพื้นที่ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากกระแสความรุนแรงที่เกิดขึ้นไปด้วย เช่นผลจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล กับปาเลสไตน์ และการต่อต้านการดำรงอยู่ของสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน และอิรัก มีผลในทางจิตวิทยาอย่างมากต่อบรรดาวัยรุ่นมุสลิมในพื้นที่

- 3.) จะต้องเข้าใจบริบทของสงครามการเมืองว่าดำรงอยู่เป็นเนื้อหาที่สำคัญที่สุดของการต่อสู้ หากไม่เข้าใจในบริบททางการเมืองที่ดำรงอยู่ในการสงครามแล้ว ก็จะไม่เข้าใจว่าการเมืองคือปัจจัยที่ชี้ขาดชัยชนะในการสงคราม การบรรลุถึงความเข้าใจทั้งสามประเด็นของภาคใต้ จึงมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะทำความเข้าใจเรื่องปัญหาของภาคใต้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง " การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" นี้ เป็น การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลใน ประเด็นต่างๆ สำหรับตอบคำถามนำวิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ ตำรา เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อ สิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางสังคมของชาวมุสลิม, วัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ตลอดจนเรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ หอสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และหอสมุดกลางสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทาง อินเทอร์เน็ต สำหรับระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ใช้ระยะเวลาในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2548 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ซึ่งแบ่งได้เป็น

- ก.) จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับบุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-depth Interview) โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ

(Key Informants) ทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำของชุมชน โดยจะสร้างคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open – End Question)

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับบุคคลที่จะทำการสัมภาษณ์ เนื่องจากต้องการข้อมูลที่มีรายละเอียดเจาะลึก ดังนั้น กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ จึงล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเรื่องที่จะศึกษาอย่างแท้จริง สำหรับระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จะใช้ระยะเวลาในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2548 โดยการนัดหมาย เพื่อเป็นการแนะนำตัว และแจ้งวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย โดยการขอสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บุคคลที่อยู่ในพื้นที่นั้น ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม เพื่อให้ได้ข้อมูล เกี่ยวกับกระบวนการ สื่อสารที่มีระหว่างกัน ในชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอย่างครบถ้วน

ข.) แหล่งข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการใช้แบบสอบถามในการถามข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่างๆ เกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนรัฐสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะสร้างคำถามในลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ตรงกับความต้องการและความเป็นจริงของตนเอง และข้อความลักษณะปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก.) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถาม เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ต.รัฐสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามโควตา (Quota Sampling) จำนวน 200 คน โดยแบ่งเป็นชาวไทยพุทธ 100 คน และชาวไทยมุสลิม 100 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบ Simple Random Sampling โดยเลือกตัวแทน

ประชากรจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ขององค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป โดยพิจารณาเลือกองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีโอกาสและช่องทางในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมา 4 องค์กรด้วยกัน ดังนี้คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาและมีทั้งนักศึกษาทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม , สถานีตำรวจภูธร อ.เมือง จ. ปัตตานี, โรงพยาบาลปัตตานี และธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาสุระมิแล รวมถึงประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อ.เมือง จ. ปัตตานี โดยให้มีลักษณะทางประชากรกระจายอยู่ในปัจจัยกลุ่มต่างๆ เช่น เพศ,อายุ, การศึกษา ฯลฯ

ข.) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

โดยแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

ส่วนที่ 1 นักวิชาการที่มีความรู้ หรือประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญในเรื่องของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งด้านของวัฒนธรรม ประเพณี และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 ท่าน ดังนี้

1.อ.อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ (คณบดี และอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)

2.รศ.ดร.ครองชัย หัตถา (หัวหน้าภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)

ส่วนที่ 2 ผู้นำของชุมชนที่จะเข้าไปทำการสัมภาษณ์ จำนวน 2 คน คือ

1. นายประมุข สมุล (นายอำเภอเมือง จ.ปัตตานี)

2. นายบังเออ อับดุลฮานุง (หัวหน้าชุดอาสาสมัครรักษาดินแดน อ.เมือง จ.ปัตตานี)

เพื่อสัมภาษณ์ในส่วนของความคิดเห็น และทัศนคติต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงข้อคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายของรัฐและปัจจัยทางสังคมด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมถึงปัญหาที่พบในการดำเนินนโยบายต่างๆเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสร้างความสงบสุขในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อหาคำตอบให้กับปัญหาวิจัยเรื่อง " การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และคำถามสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละชนิดดังต่อไปนี้

แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นมาด้วยตนเอง โดยนำเอาแนวคิดที่ได้มาจากการอ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่จะตอบปัญหานาวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ ทั้ง 3 ข้อ

แบบสอบถามชุดนี้ มีจำนวนข้อคำถาม 28 ข้อ 7 ตอน สำหรับรายละเอียดของแบบสอบถาม มีดังนี้

- ตอนที่ 1   แบบสอบถามเพื่อทราบข้อมูลประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 2   แบบสอบถามเพื่อทราบความบ่อยครั้งของลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในระดับต่างๆ ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ตอนที่ 3   แบบสอบถามเพื่อทราบสาเหตุของปัญหาและปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ในการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ตอนที่ 4   แบบสอบถามเพื่อทราบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยต่างๆ อันส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ตอนที่ 5   แบบสอบถามเพื่อทราบระดับของการรับรู้ ในการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี ว่าเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเพื่อทราบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองศาสนา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าอยู่ในสภาวะใด

ตอนที่ 7 แบบสอบถามเพื่อทราบคำแนะนำ และข้อมูลเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

แบบสอบถามตอนที่ 1 นี้ เป็นการให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลของตนเอง เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ศาสนา อาชีพ และระยะเวลาที่พำนักอยู่ในพื้นที่ ต.รูสมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี

ตอนที่ 2 ความบ่อยครั้งของลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

ในตอนที่ 2 นี้ มีข้อความถามทั้งหมด 8 ข้ออยู่ในหนึ่งข้อใหญ่ ลักษณะคำถามเป็นลักษณะการจัดลำดับคะแนน ตามระดับความเป็นจริง ที่กลุ่มตัวอย่างมีการสื่อสารหรือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่างๆร่วมกัน บ่อยครั้งแค่ไหน อย่างไร โดยกำหนดความหมายของตัวเลข

1	ไม่เคยเลย	เท่ากับ	1	คะแนน
2	นานๆครั้ง	เท่ากับ	2	คะแนน
3	ไม่บ่อย	เท่ากับ	3	คะแนน
4	ค่อนข้างบ่อย	เท่ากับ	4	คะแนน
5	บ่อยมาก	เท่ากับ	5	คะแนน

โดยผลคะแนนที่ได้นั้น ผู้วิจัยจะนำมาหาค่าเฉลี่ยและประเมินผล ให้เห็นเป็นระดับคะแนนต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ของ Best , 1970 (สุรัสวดี จักษุรักษ์, 2541 : 28) ดังนี้ คือ

1.00 - 1.50	คะแนนระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	คะแนนระดับน้อย
2.51 - 3.50	คะแนนระดับปานกลาง

3.51 - 4.50	คะแนนระดับมาก
4.51 - 5.00	คะแนนระดับมากที่สุด

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 นี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 คือ ลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 สาเหตุของปัญหาและปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ในการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในตอนต้นที่ 3 นี้ มีข้อความทั้งหมด 8 ข้อย่อยในหนึ่งข้อใหญ่ ลักษณะคำถามเป็นลักษณะการจัดลำดับคะแนน ตามระดับความเป็นจริง ว่ากลุ่มตัวอย่างมักจะประสบปัญหาเหล่านี้ บ่อยครั้งแค่ไหน อย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่พบบ่อยครั้งในการทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร โดยกำหนดความหมายของตัวเลข

1	ไม่เคยเลย	เท่ากับ	1	คะแนน
2	นานๆครั้ง	เท่ากับ	2	คะแนน
3	ไม่บ่อย	เท่ากับ	3	คะแนน
4	ค่อนข้างบ่อย	เท่ากับ	4	คะแนน
5	บ่อยมาก	เท่ากับ	5	คะแนน

โดยผลคะแนนที่ได้นั้น ผู้วิจัยจะนำมาหาค่าเฉลี่ยและประเมินผล ให้เห็นเป็นระดับคะแนนต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ของ Best , 1970 (สุรัสวดี จักษุรักษ์, 2541 : 28) ดังนี้ คือ

1.00 - 1.50	คะแนนระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	คะแนนระดับน้อย
2.51 - 3.50	คะแนนระดับปานกลาง

3.51 - 4.50	คะแนนระดับมาก
4.51 - 5.00	คะแนนระดับมากที่สุด

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนที่ 3 นี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 คือ ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยต่างๆ อันส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในตอนที่ 4 นี้ มีข้อความทั้งหมด 8 ข้ออยู่ในหนึ่งข้อใหญ่ ลักษณะคำถามเป็นลักษณะการจัดลำดับคะแนน ตามระดับความเป็นจริง ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยต่างๆหรือสถานการณ์ต่างๆอย่างไร โดยกำหนดความหมายของตัวเลข

1	ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ	1	คะแนน
2	เห็นด้วยปานกลาง	เท่ากับ	2	คะแนน
3	เห็นด้วยมาก	เท่ากับ	3	คะแนน

โดยผลคะแนนที่ได้นั้น ผู้วิจัยจะนำมาหาค่าเฉลี่ยและประเมินผล ให้เห็นเป็นระดับคะแนนต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ของ Best , 1970 (สุรัสวดี จักบุรุษ, 2541 : 28) ดังนี้ คือ

1.00 - 1.50	คะแนนระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	คะแนนระดับน้อย
2.51 - 3.50	คะแนนระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	คะแนนระดับมาก
4.51 - 5.00	คะแนนระดับมากที่สุด

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนที่ 4 นี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 คือ ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 5 ระดับของการรับรู้ ความเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี

ในตอนที่ 5 นี้ มีข้อความทั้งหมด 1 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นลักษณะการจัดลำดับคะแนน ตามระดับความเป็นจริง ว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับของการรับรู้ ความเปลี่ยนแปลงของการสื่อสาร ว่าเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด โดยกำหนดความหมายของตัวเลข

1	ไม่เปลี่ยนแปลงเลย	เท่ากับ	1	คะแนน
2	เปลี่ยนแปลงไปน้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
3	เปลี่ยนแปลงไม่ค่อนข่างมาก	เท่ากับ	3	คะแนน
4	เปลี่ยนแปลงไปค่อนข่างมาก	เท่ากับ	4	คะแนน
5	เปลี่ยนแปลงไปมาก	เท่ากับ	5	คะแนน

โดยผลคะแนนที่ได้นั้น ผู้วิจัยจะนำมาหาค่าเฉลี่ยและประเมินผล ให้เห็นเป็นระดับคะแนนต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ของ Best , 1970 (สุรัสวดี จักชูรักษ์, 2541 : 28) ดังนี้ คือ

1.00 - 1.50	คะแนนระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	คะแนนระดับน้อย
2.51 - 3.50	คะแนนระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	คะแนนระดับมาก
4.51 - 5.00	คะแนนระดับมากที่สุด

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนที่ 5 นี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 คือ ระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ และทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไร

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองศาสนา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าอยู่ในสภาวะใด

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองศาสนา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าอยู่ในสภาวะใด เพื่อให้ได้รายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลในส่วนนี้ไปใช้ในการประมวลข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป

ตอนที่ 7 คำแนะนำ และข้อมูลเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในเรื่องของการพัฒนาและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ว่าควรพัฒนากลุ่มใดกับกลุ่มใดบ้างและควรพัฒนาอย่างไร เพื่อให้ได้รายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลในส่วนนี้ไปใช้ในการประมวลข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป

คำถามสัมภาษณ์ นอกจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 4 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนขงรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยคำถามสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้ทั้งหมด 3 คำถามหลัก ที่มีลักษณะปลายเปิด รายละเอียดของข้อคำถามหลัก ทั้ง 3 ข้อ มีดังนี้

ข้อที่ 1 การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆและความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

ข้อที่ 2 ปัญหาที่ส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

ข้อที่ 3 การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน มีส่วนทำให้เกิด ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีส่วนทำให้ทัศนคติระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นไปในทางลบหรือแย่งหรือไม่

โดยคำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 1 เป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยในข้อที่ 3 , คำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 2 เป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยในข้อ 2 และคำถามสัมภาษณ์ข้อที่ 3 เป็นส่วนหนึ่งของการตอบปัญหานำวิจัยในข้อ 1

การทดสอบเครื่องมือ (Pilot Test)

เมื่อผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือ เพื่อหาจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สามารถใช้งานได้จริง และสามารถหาคำตอบให้กับปัญหานำวิจัยได้อย่างที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งลำดับขั้นตอนของการทดสอบเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

1. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาให้ช่วยตรวจทานแก้ไขในขั้นแรก
2. นำแบบสอบถามไปให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจำนวน 30 คน ได้ลองทำ เพื่อหาข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. เมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ให้กระชับและรัดกุม เพื่อให้เป็นเครื่องมือที่ช่วยหาคำตอบให้กับปัญหานำวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์
4. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขในครั้งที่ 2 ออกไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องมาจากการวิจัยเรื่อง “ การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” นั้น มีปัญหานำวิจัย ที่ต้องการทราบถึงลักษณะการสื่อสาร ปัญหาและปัจจัย ที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นอย่างไร เพื่อหาคำตอบให้กับปัญหานำวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและคำถามสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในส่วนที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติแบบพรรณนาโดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ

ในส่วนของการระดับคะแนนการสื่อสารในด้านต่างๆ ผู้วิจัยใช้การหาค่าเฉลี่ย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

เมื่อได้คำตอบจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย โดยลักษณะการวิเคราะห์คำตอบจากการสัมภาษณ์ จะใช้วิธีการแยกประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความคิดเห็นที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกัน และแยกประเด็นเหล่านั้นเป็นหมวดหมู่ และนำมาวิเคราะห์เพื่อเสริมข้อมูลจากแบบสอบถามให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ สามารถนำมาตอบปัญหาน่าวิจัยได้ครอบคลุมที่สุด หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ไปเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอไปในบทที่ 2 เพื่อค้นหาความเหมือน ความต่างของข้อค้นพบในครั้งนี้ กับแนวคิดและทฤษฎีในอดีต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง " การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ. ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรง ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ " มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารระดับบุคคล ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่มีวัฒนธรรมและ ศาสนาแตกต่างกัน ว่ามีลักษณะการสื่อสารกันอย่างไร ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการ สื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรง ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมหรือการปฏิสัมพันธ์การสื่อสาร ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

ในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่ม ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามนั้น มีจำนวน 200 คน จำแนกออกเป็นชาวไทยพุทธ 100 คน และชาวไทยมุสลิม 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็น บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนรูสะมิแล จ. ปัตตานี โดยกลุ่มตัวอย่างจะต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป

สำหรับผลการวิเคราะห์ที่ได้มานั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 หัวข้อ

- 1.1 ข้อมูลทางด้านประชากร
- 1.2 ข้อมูลแสดงความบ่อยครั้งของการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 1.3 ข้อมูลแสดงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

- ส่วนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งแบ่งเป็น 3 หัวข้อ
- 2.1 ลักษณะการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
  - 2.2 ปัญหาที่ส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
  - 2.3 การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ในเรื่องสถานการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดด้านใดอย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 หัวข้อ

1.1 ข้อมูลทางด้านประชากร

ข้อมูลด้านลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน ที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ นำมาจำแนก และแสดงผลในรูปของตารางแจกแจงความถี่ โดยผลการวิเคราะห์สรุปดังตารางที่ 1 ที่จะเสนอต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรจำแนกตามอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง

	ชาวไทยพุทธ n = 100	ชาวไทยมุสลิม n = 100	รวมทั้งหมด N = 200
อายุ			
20 – 25 ปี	33.5 % (67)	32% (64)	65.5 % (131)
26 – 35 ปี	10.5 % (21)	10% (20)	20.5 % (41)
36 – 45 ปี	4.5 % (9)	6.5% (13)	11% (22)
46 – 55 ปี	1.5 % (3)	1.5% (3)	3 % (6)
เพศ			
ชาย	25 % (42)	15.5 % (31)	36.5 % (73)
หญิง	29 % (58)	34.5 % (69)	63.5 % (127)
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่			
1 – 5 ปี	38.5 % (77)	33.5 % (67)	72 % (144)
5 – 10 ปี	5.5 % (11)	-	5.5 % (11)
10 – 15 ปี	1.5 % (3)	1.5 % (3)	3 % (6)
15 ปีขึ้นไป	4.5 % (9)	15 % (30)	15 % (30)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	ชาวไทยพุทธ n = 100	ชาวไทยมุสลิม n = 100	รวมทั้งหมด N = 200
อาชีพ			
พ่อบ้าน / แม่บ้าน	2.5 % (5)	1.5 % (3)	4 % (8)
รับราชการ	9 % (18)	6 % (12)	15 % (30)
บริษัทเอกชน	5.5 % (11)	3 % (6)	8.5 % (17)
เจ้าของกิจการ	4.5 % (9)	2.5 % (5)	7 % (14)
รับจ้าง	7 % (14)	7.5 % (15)	14.5 % (29)
นักศึกษา	21.5 % (43)	29.5 % (59)	51 % (102)

จากข้อมูลในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20 -25 ปี คือ มีจำนวนทั้งสิ้น 131 คน จากทั้งหมด 200 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คือมีจำนวนทั้งสิ้น 102 คน จากทั้งหมด 200 คน คิดเป็นร้อยละ 51 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตั้งแต่ 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 72

1.2 ข้อมูลแสดงความบ่อยครั้งของลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาคำวิจัยข้อที่ 1 ลักษณะการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

เพื่อตอบปัญหาคำวิจัยข้อนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมารวบรวมและประมวลออกมาเป็นตารางแจกแจงความถี่ ได้เป็นข้อมูลในเชิงปริมาณ เกี่ยวกับลักษณะการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความบ่อยครั้งในการพบปะพูดคุยหรือเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลต่างศาสนาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความบ่อยครั้งของลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ตารางที่ 2.1 ลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
การทำงานร่วมกัน		
● บ่อยมาก	36	33
● ค่อนข้างบ่อย	40	44
● ไม่บ่อย	7	6
● นานๆครั้ง	17	15
● ไม่เคยเลย	-	2
รวม	395	391
ค่าเฉลี่ย	3.95	3.91
การประชุมร่วมกัน		
● บ่อยมาก	34	24
● ค่อนข้างบ่อย	30	27
● ไม่บ่อย	11	16
● นานๆครั้ง	24	28
● ไม่เคยเลย	1	5
รวม	372	337
ค่าเฉลี่ย	3.72	3.37

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 ลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน</u>		
● บ่อยมาก	17	17
● ค่อนข้างบ่อย	37	36
● ไม่บ่อย	12	12
● นานๆครั้ง	29	29
● ไม่เคยเลย	5	6
รวม	332	329
ค่าเฉลี่ย	3.32	3.29
<u>การไปร่วมงานพิธีต่างๆ</u>		
● บ่อยมาก	5	3
● ค่อนข้างบ่อย	13	27
● ไม่บ่อย	22	13
● นานๆครั้ง	44	38
● ไม่เคยเลย	16	19
รวม	247	257
ค่าเฉลี่ย	2.47	2.57

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>การร่วมมือกันทำกิจกรรมในพื้นที่</u>		
● บ่อยมาก	8	13
● ค่อนข้างบ่อย	21	38
● ไม่บ่อย	10	12
● นานๆครั้ง	15	35
● ไม่เคยเลย	46	2
รวม	230	325
ค่าเฉลี่ย	2.30	3.25

ตารางที่ 2.3 ลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม

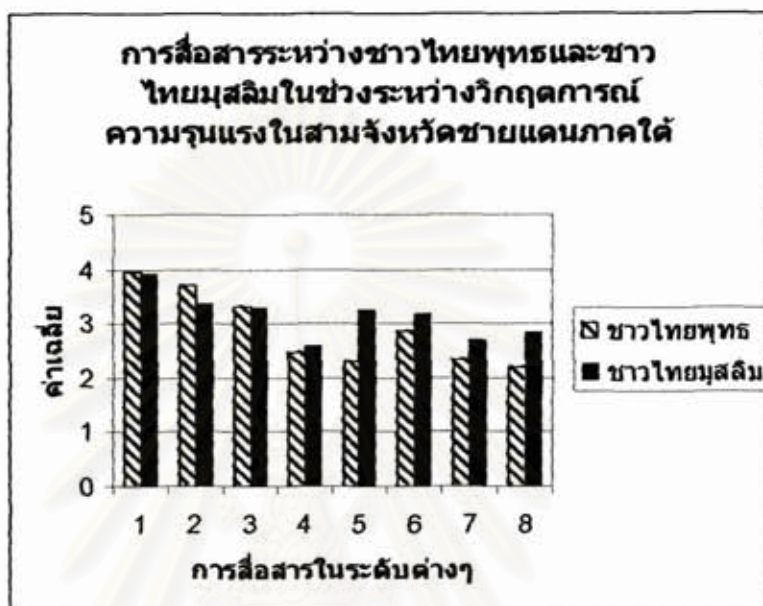
	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ</u>		
● บ่อยมาก	6	15
● ค่อนข้างบ่อย	29	37
● ไม่บ่อย	20	3
● นานๆครั้ง	35	42
● ไม่เคยเลย	10	3
รวม	286	319
ค่าเฉลี่ย	2.86	3.19

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>การพบปะหรือปรึกษานานหรือกับผู้นำชุมชน</u>		
● บ่อยมาก	3	7
● ค่อนข้างบ่อย	9	13
● ไม่บ่อย	36	29
● นานๆครั้ง	34	45
● ไม่เคยเลย	28	6
รวม	235	270
ค่าเฉลี่ย	2.35	2.70
<u>การทำงานร่วมกับกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่าน</u>		
● บ่อยมาก	2	8
● ค่อนข้างบ่อย	15	19
● ไม่บ่อย	32	30
● นานๆครั้ง	26	33
● ไม่เคยเลย	25	10
รวม	219	282
ค่าเฉลี่ย	2.19	2.82

สถาบันวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากข้อมูลในตารางสามารถนำมาสรุปผลเปรียบเทียบลักษณะการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแผนภูมิแท่งได้ดังนี้

โดยแทนค่าการสื่อสารในระดับต่างๆ ดังนี้

- 1 คือ การทำงานร่วมกัน
- 2 คือ การประชุมร่วมกัน
- 3 คือ การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน
- 4 คือ การไปร่วมงานพิธีต่างๆ
- 5 คือ การร่วมมือกันทำกิจกรรมในพื้นที่
- 6 คือ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 7 คือ การพบปะหรือปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน
- 8 คือ การทำงานร่วมกับกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่าน

จากข้อมูลในตารางที่ 2.1, 2.2 และ 2.3 เมื่อพิจารณาคุระดับค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ของ Best (1970) ตามค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับที่มากที่สุด จะเห็นได้ว่า ในภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ในส่วนของการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับสูง

(ชาวไทยพุทธ 3.95), (ชาวไทยมุสลิม 3.91) ลักษณะการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน มีการไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน อยู่ในระดับปานกลาง (ชาวไทยพุทธ 3.32), (ชาวไทยมุสลิม 3.29) ลักษณะการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม ในส่วนของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง (ชาวไทยพุทธ 2.86), (ชาวไทยมุสลิม 3.19)

จากภาพรวมในตาราง สามารถนำมาสรุปได้ ถึงลักษณะการติดต่อสื่อสาร ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับการสื่อสารต่างๆ ในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ดังสรุปได้จากหัวข้อคำถามในแต่ละข้อได้ดังนี้

1. ระดับการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

- การทำงานร่วมกัน

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (3.95) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.91)

- การประชุมร่วมกัน

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.72) โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.37)

2. ระดับการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน

- การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (3.32) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.29)

- การไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่น งานศพ งานแต่งงาน

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.47) โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.57)

- การร่วมมือกันทำกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.3) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.25)

3. ระดับการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่ม

- การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (2.86) ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.19)

- การพบปะหรือปรึกษาหารือ กับผู้นำชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินนโยบายต่างๆ

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.35) ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.7)

- การทำงานร่วมกับกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่าน

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.19) ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.82)

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมารวบรวม และประมวลออกมาเป็นตารางแจกแจงความถี่ ได้เป็นข้อมูลในเชิงปริมาณ เกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยในการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งผู้วิจัย จะนำเสนอ

ข้อมูลในส่วนนี้ในตารางที่ 3 ซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามต่อข้อความว่าท่านพบปัญหาเหล่านี้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน บ่อยครั้งแค่ไหน

ตารางที่ 3 ข้อมูลแสดงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา</u>		
● บ่อยมาก	24	5
● ค่อนข้างบ่อย	32	6
● ไม่บ่อย	15	39
● นานๆครั้ง	22	15
● ไม่เคยเลย	7	35
รวม	344	231
ค่าเฉลี่ย	3.44	2.31
<u>ไม่เข้าใจวัฒนธรรมหรือเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายผิด</u>		
● บ่อยมาก	6	2
● ค่อนข้างบ่อย	29	4
● ไม่บ่อย	22	43
● นานๆครั้ง	24	15
● ไม่เคยเลย	19	36
รวม	279	221
ค่าเฉลี่ย	2.79	2.21

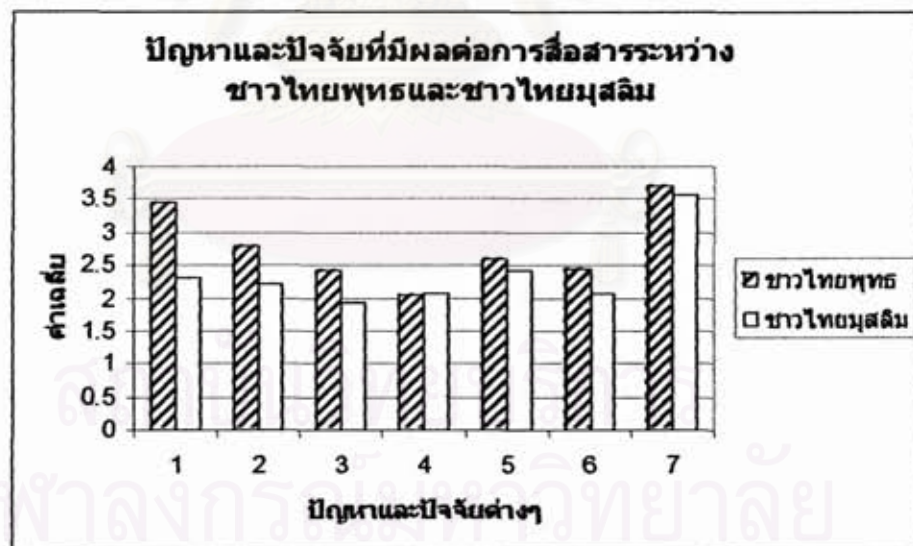
	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
รู้สึกอึดอัด (ใจ) เมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อน ต่างศาสนา		
● บ่อยมาก	9	2
● ค่อนข้างบ่อย	12	2
● ไม่บ่อย	27	31
● นานๆครั้ง	17	16
● ไม่เคยเลย	35	49
รวม	243	192
ค่าเฉลี่ย	2.43	1.92
มักหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับเพื่อน ต่างศาสนา		
● บ่อยมาก	4	4
● ค่อนข้างบ่อย	6	2
● ไม่บ่อย	24	35
● นานๆครั้ง	21	14
● ไม่เคยเลย	45	45
รวม	203	206
ค่าเฉลี่ย	2.03	2.06

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>โกรธหรือรู้สึกไม่ดี หากเพื่อนต่างศาสนา</u> <u>กระทำสิ่งที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของตน</u>		
● บ่อยมาก		
● ค่อนข้างบ่อย	9	4
● ไม่บ่อย	13	6
● นานๆครั้ง	32	40
● ไม่เคยเลย	19	27
	27	23
รวม	258	241
ค่าเฉลี่ย	2.58	2.41
<u>มักมีอคติหรือมีความรู้สึกในทางลบกับ</u> <u>เพื่อนต่างศาสนา</u>		
● บ่อยมาก	3	2
● ค่อนข้างบ่อย	10	2
● ไม่บ่อย	37	40
● นานๆครั้ง	29	12
● ไม่เคยเลย	21	44
รวม	245	206
ค่าเฉลี่ย	2.45	2.06

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>จับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกัน</u>		
<u>มากกว่าคนต่างศาสนา</u>		
● บ่อยมาก		
● ค่อนข้างบ่อย	35	25
● ไม่บ่อย	29	35
● นานๆครั้ง	14	21
● ไม่เคยเลย	15	10
	7	9
รวม	370	357
ค่าเฉลี่ย	3.70	3.57

จากข้อมูลในตารางสามารถนำมาสรุปผลเปรียบเทียบปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแผนภูมิแท่งได้ดังนี้

โดยแทนค่าปัญหาและปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการสื่อสารในระดับต่างๆ ดังนี้

- 1 คือ ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา
- 2 คือ ไม่เข้าใจวัฒนธรรมหรือเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายผิด
- 3 คือ รู้สึกอึดอัด (ใจ) เมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา
- 4 คือ มักหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา
- 5 คือ โกรธหรือรู้สึกไม่ดี หากเพื่อนต่างศาสนากระทำการที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของตน
- 6 คือ มักมีอคติหรือมีความรู้สึกในทางลบกับเพื่อนต่างศาสนา
- 7 คือ จับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกัน มากกว่าคนต่างศาสนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ย ตามเกณฑ์ของ Best (1970) จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้ความเห็นในเรื่องของความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย / อยู่เมืองไทยร่วมกัน สูงที่สุดจาก 8 ข้อคำถาม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด (4.6) และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (4.04) และให้ความเห็นในเรื่องการจับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา เป็นอันดับรองลงมาเช่นเดียวกัน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธ (3.7) และชาวไทยมุสลิม (3.57) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ ให้ความเห็นในเรื่องของการหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนาน้อยที่สุด จาก 8 ข้อคำถาม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.03) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม ให้ความเห็นในเรื่องของความรู้สึกอึดอัด (ใจ) เมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนาน้อยที่สุด จาก 8 ข้อคำถาม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (1.92)

จากภาพรวมในตาราง สามารถนำมาสรุปได้ถึงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เมื่อพิจารณาดูในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม และในแต่ละข้อ จะเห็นความแตกต่างจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง ดังสรุปได้จากหัวข้อคำถามในแต่ละข้อดังนี้

- การที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.44) โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.31)

- ไม่เข้าใจวัฒนธรรมหรือเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายผิด

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.79) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.21)

- รู้สึกอึดอัด (ใจ) เมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (2.43) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (1.92)

- มักหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ย (2.03) ต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.06)

- ไกรหรือรู้สึกไม่ดี หากเพื่อนต่างศาสนากระทำการที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของตน

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.58) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.41)

- มักมีอคติหรือความรู้สึกในทางลบกับเพื่อนต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ย (2.45) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.06)

- จับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (3.7) สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (3.57)

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 ระดับของการรับรู้ สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทัศนคติรวมทั้งพฤติกรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างไร

เพื่อตอบปัญหานำวิจัยข้อนี้ ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้ง 200 ชุดมารวบรวม และประมวลออกมาเป็นตารางแจกแจงความถี่ ได้เป็นข้อมูลในเชิงปริมาณเกี่ยวกับระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ในตารางที่ 4 ถึงตารางที่ 6

โดยในส่วนของตารางที่ 5 และตารางที่ 6 เนื่องจากลักษณะคำถามเป็นคำถามเปิด ให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการแสดงความคิดเห็น จึงใช้การวิเคราะห์คำตอบ โดยแยกเป็นประเด็นที่น่าสนใจเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สามารถเห็นภาพคำตอบของกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

และเพื่อให้ได้รายละเอียดในส่วนที่สองของปัญหานำวิจัย ที่ว่า “อย่างไร” นั้น ผู้วิจัยได้นำคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์มารวบรวมและนำเสนอในรูปของการพรรณนาความตามถ้อยคำของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4 ข้อมูลแสดงระดับการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทัศนคติรวมทั้งพฤติกรรมในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ค่าเฉลี่ยรวม
	n = 100	n = 100	
คนต่างศาสนาสามารถพูดคุยกันได้โดยปกติ			
● เห็นด้วยมาก	77	25	
● เห็นด้วยปานกลาง	18	73	
● ไม่เห็นด้วย	5	2	
รวม	272	223	2.48
ค่าเฉลี่ย	2.72	2.23	

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ค่าเฉลี่ยรวม
	n = 100	n = 100	
<u>มีการแบ่งกลุ่มกันอย่างชัดเจนใน</u> <u>ชุมชนระหว่างบุคคลศาสนา</u> <u>เดียวกันกับบุคคลต่างศาสนา</u> <ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วยมาก ● เห็นด้วยปานกลาง ● ไม่เห็นด้วย 	19	37	1.82
	30	21	
	51	42	
รวม	168	195	
ค่าเฉลี่ย	1.68	1.95	
<u>สาเหตุของสถานการณ์ความไม่</u> <u>สงบ เกิดจากการแบ่งแยกดินแดน</u> <u>เพราะปัตตานีเคยเป็นเมืองขึ้นมา</u> <u>ก่อน</u> <ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วยมาก ● เห็นด้วยปานกลาง ● ไม่เห็นด้วย 	6	17	1.39
	10	22	
	84	61	
รวม	122	156	
ค่าเฉลี่ย	1.22	1.56	
<u>กฎหมายหรือนโยบายของรัฐใน</u> <u>ปัจจุบัน มีส่วนทำให้เกิดปัญหา</u> <u>ในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคน</u> <u>ต่างศาสนาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น</u> <ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วยมาก ● เห็นด้วยปานกลาง ● ไม่เห็นด้วย 	31	44	2.08
	40	26	
	29	30	
รวม	202	214	
ค่าเฉลี่ย	2.02	2.14	

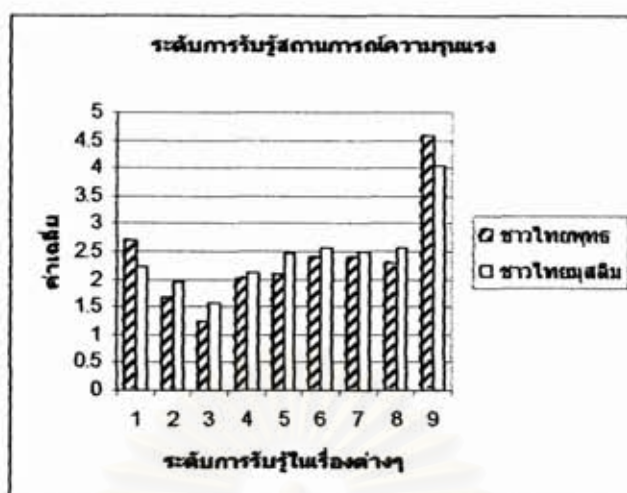
	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ค่าเฉลี่ยรวม
	n = 100	n = 100	
ผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐทำตัวไม่ เป็นกลางทำให้ได้รับการปฏิบัติที่ ไม่เท่าเทียมกัน			
● เห็นด้วยมาก	36	56	
● เห็นด้วยปานกลาง	38	36	
● ไม่เห็นด้วย	26	8	
รวม	210	248	2.29
ค่าเฉลี่ย	2.10	2.48	
การนำเสนอดีวีสารของ สื่อมวลชน มีส่วนทำให้ทัศนคติ และความรู้สึกระหว่างกันของชาว ไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น			
● เห็นด้วยมาก	41	26	
● เห็นด้วยปานกลาง	30	8	
● ไม่เห็นด้วย			
รวม	239	258	2.49
ค่าเฉลี่ย	2.39	2.58	
การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี ส่วนทำให้เกิดความรุนแรงและ ความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น			
● เห็นด้วยมาก	54	58	
● เห็นด้วยปานกลาง	32	33	
● ไม่เห็นด้วย	14	9	
รวม	240	249	2.50
ค่าเฉลี่ย	2.40	2.49	

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม	ค่าเฉลี่ยรวม
	n = 100	n = 100	
<u>การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่</u> <u>ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี</u> <u>ส่วนทำให้ชาวไทยพุทธและชาว</u> <u>ไทยมุสลิมมีความเห็นท่างหรือข้อ</u> <u>ขัดใจในการติดต่อสื่อสารกัน</u>			
● เห็นด้วยมาก	47	67	
● เห็นด้วยปานกลาง	34	22	
● ไม่เห็นด้วย	19	11	
รวม	228	256	2.42
ค่าเฉลี่ย	2.28	2.56	
<u>ภูมิภาคที่เกิดมาเป็นคนไทย / อยู่</u> <u>เมืองไทยร่วมกัน</u>			
● บ่อยมาก	79	53	
● ค่อนข้างบ่อย	9	23	
● ไม่บ่อย	6	8	
● นานๆครั้ง	5	7	
● ไม่เคยเลย	1	9	
รวม	460	404	4.32
ค่าเฉลี่ย	4.60	4.04	

จากข้อมูลในตารางสามารถนำมาสรุปผลเปรียบเทียบระดับการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เป็นแผนภูมิแท่งได้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยแทนค่าปัญหาและปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการสื่อสารในระดับต่างๆ ดังนี้

- 1 คือ คนต่างศาสนาสามารถพูดคุยกันได้โดยปกติ
- 2 คือ มีการแบ่งกลุ่มกันอย่างชัดเจนในชุมชนระหว่างบุคคลศาสนาเดียวกันกับบุคคลต่างศาสนา
- 3 คือ สาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบเกิดจากการแบ่งแยกดินแดน เพราะปัตตานีเคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน
- 4 คือ กฎหมายหรือนโยบายของรัฐในปัจจุบัน มีส่วนทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
- 5 คือ ผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐทำตัวไม่เป็นกลางทำให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน
- 6 คือ การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน มีส่วนทำให้ทัศนคติและความรู้สึกระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น
- 7 คือ การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้เกิดความรุนแรงและความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
- 8 คือ การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีความเห็นห่างหรือถืออคติใจในการติดต่อสื่อสารกัน
- 9 คือ ความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย/อยู่เมืองไทยร่วมกัน

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาในระดับค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ของ Best (1970) จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธให้ความเห็นว่า สามารถพูดคุยกันได้โดยปกติกับคนต่างศาสนาสูงที่สุด จาก 8 ข้อคำถาม และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมให้ความเห็นว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีส่วนทำให้ทัศนคติและความรู้สึกระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น สูงที่สุดจาก 8 ข้อคำถาม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ (2.72) และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.58) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ ให้ความเห็นในเรื่องของการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีส่วนทำให้เกิดความรุนแรงและความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น รองลงมา โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.4) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมให้ความเห็นว่า การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีความเห็นห่างหรืออึดอัดใจ ในการติดต่อสื่อสารกันรองลงมา โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมให้ความเห็นว่าสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบเกิดจากการแบ่งแยกดินแดน เพราะปัตตานีเคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อนน้อยสุดจาก 9 ข้อคำถาม โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมมี คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (1.56) และทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย/อยู่เมืองไทยร่วมกันมากที่สุดจาก 9 ข้อคำถาม ดังสรุปได้จากหัวข้อคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

- คนต่างศาสนาสามารถพูดคุยกันได้โดยปกติ

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.72) และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (2.23)

- มีการแบ่งกลุ่มกันอย่างชัดเจนในชุมชนระหว่างบุคคลศาสนาเดียวกันกับบุคคลต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ย (1.68) ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (1.95)

- สาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบเกิดจากการแบ่งแยกดินแดนเพราะปัตตานีเคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด (1.22) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (1.56)

- กฎหมายหรือนโยบายของรัฐในปัจจุบัน มีส่วนทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกัน ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่มากขึ้น

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (2.02) ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.14)

- ผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐทำตัวไม่เป็นกลาง ทำให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนศาสนาเดียวกันกับคนต่างศาสนา

ทั้งกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ มีคะแนนเฉลี่ย (2.1) ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม (2.48)

- การนำเสนอสื่อสารของสื่อมวลชน มีส่วนทำให้เกิดทัศนคติ และความรู้สึกระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ (2.39) ในขณะที่ ตัวอย่างชาวกุุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.58)

นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับปานกลาง ดึงนำเสนอในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ความเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้การพูดคุย การติดต่อและความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปมากนักน้อยเพียงใด

	ชาวไทยพุทธ	ชาวไทยมุสลิม
	n = 100	n = 100
<u>ความเปลี่ยนแปลงจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆที่เกิดขึ้น ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้การพูดคุย การติดต่อและความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปมากนักน้อยเพียงใด</u>		
● เปลี่ยนแปลงไปมาก	23	16
● เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก	42	33
● เปลี่ยนแปลงไม่ค่อยมาก	18	30
● เปลี่ยนแปลงไปน้อย	7	9
● ไม่เปลี่ยนแปลงเลย	10	12
รวม	361	332
ค่าเฉลี่ย	3.61	3.32

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (3.61) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (3.32)

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะใด และเป็นไปในทิศทางใด

พบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะแย่งลง จำนวน 28 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และตอบรองลงมาว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่ อยู่ในสภาวะที่มีอคติต่อกัน / ไม่เข้าใจกัน / แบ่งแยกกัน คือกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ จำนวน 25 คน จากทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่สามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะปกติ จำนวน 33 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมทั้งหมด 100 คน และตอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นไปในทิศทางลบ รองลงมา คือกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิม จำนวน 21 คน จากทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ดังนำเสนอในตารางต่อไปนี้

	ชาวไทยพุทธ n = 100		ชาวไทยมุสลิม n = 100
1.ความสัมพันธ์แย่ง	14% (28)	1.สภาวะปกติ	16.5% (33)
2.มีอคติต่อกัน/ไม่เข้าใจกัน/แบ่งแยกกัน	12.5% (25)	2.ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางลบ	10.5% (21)
3.สภาวะปกติ	12% (24)	3.มีอคติต่อกัน/ไม่เข้าใจกัน/แบ่งแยกกัน	8.5% (17)
4.ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางลบ	8.5% (17)	4.มีความหึงเหิน/อึดอัดใจ	7% (14)
5. มีความหึงเหิน/อึดอัดใจ	5% (10)	5.มีความหวาดระแวงกันและกัน	6% (12)
5.มีความหวาดระแวงกันและกัน	5% (10)	5.สภาวะปกติ	6% (12)
6.ความสัมพันธ์อยู่ในระดับดี	4.5% (9)	6.ความสัมพันธ์คงเดิม	5% (10)
7.ความสัมพันธ์คงเดิม	2.5% (5)	7.ความสัมพันธ์แย่ง	3% (6)
8.สภาวะแย่งที่สุด	1.5% (3)	7.ความสัมพันธ์อยู่ในระดับดี	3% (6)
8.ต้องเยียวยาแก้ไข/เร่งสร้างความเข้าใจกัน	1.5% (3)	8.ต้องเยียวยาแก้ไข/เร่งสร้างความเข้าใจกัน	2.5% (5)
9.ความสัมพันธ์อยู่ในขั้นที่ควรระมัดระวัง	1% (2)	9.สภาวะแย่งที่สุด	0.5% (1)

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังให้ความเห็นในเรื่องของการปรับปรุงหรือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 7 ข้อมูลแสดงความเห็นของกลุ่มตัวอย่างว่า ควรปรับปรุงหรือสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มใดบ้าง

ควรปรับปรุงและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมกลุ่มใด หรือกลุ่มใดกับกลุ่มใดบ้าง	ชาวไทยพุทธ n = 100	ควรปรับปรุงและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมกลุ่มใด หรือกลุ่มใดกับกลุ่มใดบ้าง	ชาวไทยมุสลิม n = 100
1. ชาวบ้านที่เป็นชาวไทยพุทธกับชาวบ้านที่เป็นชาวไทยมุสลิม	24% (50)	1. พัฒนาทุกกลุ่มในชุมชน	18% (36)
2. พัฒนาทุกกลุ่มในชุมชน	9% (18)	2. ชาวบ้านที่เป็นชาวไทยพุทธกับชาวบ้านที่เป็นชาวไทยมุสลิม	17% (34)
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน	8.5% (17)	3. เจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน	11.5% (26)
4. ผู้นำชุมชนกับประชาชน (เช่น ผู้นำศาสนา, ผู้ที่มีอำนาจในชุมชน)	4.5% (14)	4. ผู้นำชุมชนกับประชาชน (เช่น ผู้นำศาสนา, ผู้ที่มีอำนาจในชุมชน)	1.5% (3)
5. ไม่มีความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงความสัมพันธ์ของกลุ่มใดเลย	0.5% (1)	5. ไม่มีความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงความสัมพันธ์ของกลุ่มใดเลย	0.5% (1)

จากข้อมูลในตารางที่ 7 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธ ให้ความเห็นว่า ควรปรับปรุง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้านที่เป็นชาวไทยพุทธ กับชาวบ้านที่เป็นชาวไทยมุสลิมมากที่สุด จำนวน 50 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธทั้งหมดจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และตอบว่าควรพัฒนาทุกกลุ่มในชุมชนรองลงมา จำนวน 18 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 9

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า ควรพัฒนาทุกๆกลุ่มในชุมชนมากที่สุด จำนวน 36 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และตอบว่าควรปรับปรุง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้านที่เป็นชาวไทยพุทธ กับชาวบ้านที่เป็นชาวไทยมุสลิมรองลงมา จำนวน 34 คน จากกลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมทั้งหมด 100 คน คิดเป็นร้อยละ 17

แนวทางที่ควรพัฒนาส่งเสริม

กลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้ความเห็นในเรื่องของแนวทางที่ควรพัฒนาส่งเสริม และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม รวม 3 ฝ่าย ดังนี้ คือ

1. ควรพัฒนาส่งเสริมและปรับปรุงความสัมพันธ์ ในส่วนของประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม
2. ควรพัฒนาส่งเสริมและปรับปรุงความสัมพันธ์ ในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐ
3. ควรพัฒนาส่งเสริมและปรับปรุงความสัมพันธ์ ในส่วนของสื่อมวลชน

โดยแยกเป็นประเด็นตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในเรื่องของการพัฒนาส่งเสริม และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ได้ดังนี้

1. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของทัศนคติ
2. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย
3. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
4. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการสร้างตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม
5. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการหันหน้าพูดคุยกัน
6. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกัน
7. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

8. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น
9. การพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องของการพบปะพูดคุยกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมให้บ่อยครั้งขึ้น

ส่วนที่3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

โดยแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

ส่วนที่ 1 นักวิชาการที่มีความรู้ หรือประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญในเรื่องของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งด้านของวัฒนธรรม ประเพณี และปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 ท่าน ดังนี้

- 1.อ.อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ (นักวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)
- 2.รศ.ดร.ครองชัย หัตถา (หัวหน้าภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)

ส่วนที่ 2 ผู้นำของชุมชนที่จะเข้าไปทำการสัมภาษณ์ จำนวน 2 คน คือ

3. นายประมุข สมุล (นายอำเภอเมือง จ.ปัตตานี)
4. นายบังเอ อับดุลฮานุง (หัวหน้าชุดอาสาสมัครรักษาดินแดน อ.เมือง จ.ปัตตานี)

เพื่อสัมภาษณ์ในส่วนของความคิดเห็น และทัศนคติต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ ในระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงข้อคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายของรัฐและปัจจัยทางสังคมด้านต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน รวมถึงปัญหาที่พบในการดำเนินนโยบายต่างๆเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และสร้างความสงบสุขในพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นเหมือนกัน ในประเด็นต่างๆดังนี้

1.ลักษณะของการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีการไปร่วมกิจกรรมกันอยู่เป็นประจำ สามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยปกติ

อาจารย์วันชัย ได้ให้ความเห็น สำหรับในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ว่าแบ่งเป็น 2 ระดับ

ระดับที่ 1 คือ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่มีมาแต่ดั้งเดิม

ระดับที่ 2 คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมโดยหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

" คิดว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างน้อย 2 ระดับ ระดับหนึ่งก็คือ ระดับที่เคยเป็นมาแต่ไหนแต่ไร ระหว่างชุมชน ต่างศาสนา แต่ว่าอยู่ในชุมชนเดียวกัน คิดว่าความสัมพันธ์ตรงนั้นยังดีอยู่ อันที่ 2 คือความสัมพันธ์อันเนื่องมาจากกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยราชการ โดยหน่วยงานของรัฐภายนอกที่เข้าไป อันนี้ก็ทำให้ชาวบ้านทั้ง 2-3ส่วนก็เข้ามาร่วมในกิจกรรมเดียวกัน"

ซึ่งการแบ่งเป็นทั้ง 2 ระดับนี้ ยังสามารถมองลึกไปได้ในส่วนของความสัมพันธ์ทางกายภาพ และความสัมพันธ์ทางด้านจิตภาพ นั่นคือทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน แต่ไม่สามารถบอกได้ถึงส่วนลึกๆว่า ทั้งสองฝ่ายมีการเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกันมากนักน้อยเพียงใด

นอกจากนี้แล้วแม้ว่าอาจารย์จะอาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน และมีการใช้ชีวิตร่วมกันทั้งกับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม แต่ก็ไม่สามารถบอกได้ถึงความรู้สึกและทัศนคติระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าเป็นอย่างไร ดังนี้

" ส่วนถ้าเป็นความเห็นที่ ความสัมพันธ์ตรงนี้มันเปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร ผมว่าอันแรกนั้นที่เป็นความสัมพันธ์ดั้งเดิมนั้น คนอยู่กันมานานในชุมชน แม้ว่าจะต่างศาสนา ก็ยังมี ความสัมพันธ์มีความเข้าใจ ส่วนนั้นคิดว่าความสัมพันธ์ยังอยู่ แต่ว่าส่วนที่กิจกรรมที่จัดขึ้นโดย

รัฐและเข้าไป ผมเองก็ไม่แน่ใจว่าเขาจะมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม 100% เหมือนกับกิจกรรมที่เขาทำอยู่กันโดยธรรมชาติหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเท่าที่ดูน่าๆ ทั้ง 2 ฝ่ายก็ไปร่วมในกิจกรรมเดียวกัน เช่นกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมต่อต้านความไม่สงบ กิจกรรมสนับสนุนรัฐให้แจ้งรัฐในการดูแลแก้ไขในด้านต่างๆ ก็เห็นความสัมพันธ์ในแง่ของกายภาพที่เข้ามาช่วยกันเป็นหมู่คณะ แต่ว่าในส่วนจิตภาพไม่แน่ใจว่าเขาจะมีความสัมพันธ์เป็นเนื้อเดียวกัน ในความรู้สึกว่าเขาเป็นเนื้อเดียวกัน หรือไม่อย่างไร ก็คิดว่าน่าจะมอง 2 ระดับครับ "

อาจารย์อิมจิต กล่าวว่า "สำหรับการร่วมกันทำกิจกรรมในพื้นที่ จะมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสองศาสนิกอยู่เป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในแง่ขององค์กรของรัฐที่ลงมา ก็จะมีองค์กรที่ลงมาบ้าง แต่ในส่วนที่เข้าไปส่วนหนึ่งก็เป็นชาวบ้านนะคะ และส่วนนี้ก็จะมีการมีตัวแทนของทางราชการ"

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลายๆฝ่ายได้พยายามทำความเข้าใจต่อกันมากขึ้น ปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ และหลายๆหน่วยงานพยายาม ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้น จึงมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามาร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

นายอำเภอเมือง จ.ปัตตานีได้กล่าวถึงการที่รัฐพยายามจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายมีความสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้นว่า "กิจกรรมที่ร่วมกัน ก็จะมีตลอด ก็จะมีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มาร่วมงานกันทั้งสองฝ่าย แต่ว่าจะมีในกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กร ก็จะมีบางส่วนที่ห่างไกลจริงๆ ก็จะต้องไปให้เขาเข้าใจ ควบคู่กันไป แต่โดยภาพรวมแล้ว ก็สามารถที่จะเข้าใจกันได้ กิจกรรมที่มีอยู่ตอนนี้ก็อย่างเช่นวัน ที่ 7 ก็จะมีกิจกรรมการอยู่ร่วมกันโดยสมานฉันท์ กิจกรรมเหล่านี้ก็จะมีตลอด ทั้งในเรื่องของการอยู่ร่วมกัน เรื่องสร้างความสมานฉันท์ หรือการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสันติสุข อย่างวันที่ 7 นี้ก็เป็นกิจกรรมของภาคเอกชน มาร่วมกันทำ ก็เป็นเรื่องของการประสานใจระหว่างกัน และก็จะมีการมีกิจกรรมอื่นๆในพื้นที่บ้าง"

การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีนั้น ยังมีจุดประสงค์อื่นๆ ด้วย เช่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เนื่องจาก นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ๆ นั้น มีผลกระทบ ต่อเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งจังหวัดเป็นอย่างมาก ดังนั้น การจัดกิจกรรมต่างๆ จึงเปรียบเสมือนการประชาสัมพันธ์จังหวัด ให้ประชาชนทั่วไป รู้สึกว่าถ้ามาแล้วปลอดภัย อันจะส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจ และกล้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ และเพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวและเพื่อสื่อให้ภายนอกได้รับรู้ว่าถึงแม้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบแต่ชาวบ้านในพื้นที่ก็ยังสามารถอยู่ได้กันอย่างปกติ ไม่น่ากลัวอย่างที่คิด

“ ในปัตตานี หลังจากท่านผู้ว่าฯ ให้มีกิจกรรมในพื้นที่มากมาย คือเน้นในเรื่องของการจัดกิจกรรมให้เห็นถึงวิถีชีวิตของพี่น้องประชาชน สามารถที่จะประกอบอาชีพทำมาหากินได้โดยปกติสุข ก็เป็นการให้เห็นว่าแม้จะมีเหตุการณ์บ้างก็ตาม แต่การใช้ชีวิตของพี่น้องประชาชนนั้นก็ยังเป็นชีวิตปกติที่เขาสามารถดำรงอยู่ได้ ก็มีความปลอดภัย การกระทบเรื่องท่องเที่ยวก็มีบ้างพอสมควร แต่ก็ได้รับความร่วมมือของทุกฝ่ายให้ความมั่นใจ กับพี่น้องประชาชนว่ามาท่องเที่ยวแล้วปลอดภัย ”

2. ปัญหาในการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

เนื่องจากวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันได้บ้าง นอกจากนี้การประพฤติปฏิบัติบางอย่างของผู้ที่ไม่เข้าใจศาสนาอิสลามอย่างดีพอ และกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น นายกรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปราบปราม เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนต่างๆ อาจต้องทำการศึกษาวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมให้มากขึ้น เพื่อให้การดำเนินการในด้านต่างๆ ในทางปฏิบัติ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมและจิตใจของชาวไทยมุสลิม

อาจารย์วันชัย กล่าวว่ “ผมว่า ถ้าเป็นชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม โดยความที่เค้ายู่กันมานาน ทำให้เค้าไม่มีข้อความ คำพูดที่ผิดพลาด ถ้าผิดพลาดนี้ เขาคงถูกต่อว่ามาตั้งนานแล้ว แต่ว่าคนนอกพื้นที่ที่มองเข้ามาตรงนี้ ผมว่ายังมีความเข้าใจผิดทั้งสองฝ่าย คือคน

พูดเองก็อาจจะเข้าใจ หรือตีความหรือสื่อสารกับชาวไทยมุสลิมที่ผิดพลาดได้เหมือนกัน เช่น ตัวอย่างง่ายๆ แม้กระทั่งบุคคลระดับสูงของรัฐเช่น นายกรัฐมนตรี บอกว่า นอนวัดเสร็จแล้ว น่าจะไปนอนมัสยิดต่อ นี่แสดงว่าท่านมีความคิดอย่างนี้ และประชาชนอีกส่วนหนึ่งก็จะไม่เข้าใจ หน้าที่ของมัสยิด การไปนอนซึ่งเป็นต่างศาสนิกด้วย มีกรณีเดียวเท่านั้น คือ เรื่อง ประสมภัยต่างๆ แล้วจำเป็นต้องไปอยู่เท่านั้น แต่ถ้าไปอยู่แสดงความศรัทธาอะไรต่างๆ แล้วไปนอนที่มัสยิดเนี่ยมันไม่ใช่ มัสยิดมันมีหน้าที่อีกหน้าที่หนึ่ง นี่คือตัวอย่างที่ว่าสื่อสาร บางครั้งก็ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน แต่ว่าคงจะมีผู้บอกกล่าวท่านนายกฯโดยทันที เพราะว่าเห็นพูดครั้งเดียวก็เล็ก นี่เป็นตัวอย่าง หรือการสื่อสารในเชิงปฏิบัติ ซึ่งในส่วนของราชการในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น การใช้สุนัขต้องระมัดระวัง ซึ่งแน่นอนโดยวิธีทางยุทธศาสตร์ของทหารและตำรวจ การใช้สุนัขก็เป็นเรื่องปกติ แต่สำหรับสังคมที่นี้ การนำสุนัขไปตรวจค้นในบ้าน เอาไปเดินผ่านที่ละหมาด หรือผ่านในกุโบร์เป็นเรื่องที่เราลำบากใจ แต่ว่าตอนหลังก็เห็นเขายอมรับได้มากขึ้น พอสมมติเห็นว่าเหตุการณ์มีจริงในการตรวจพบอะไรมีจริง ก็ทำให้มุสลิมที่เขาเป็นกลางอยู่รับได้ คนที่เคยคัดค้าน ก็คิดว่าอ้อ..ถ้ามีจริงก็โอเค ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องตรวจตรา เพราะฉะนั้นการสื่อสารตรงนี้ ผมคิดว่าขณะนี้อยู่ในกระบวนการที่เรียนรู้ เข้าใจกัน ในช่วงเหตุการณ์ต้องยอมรับว่ามีเหตุการณ์หลายอันที่ไม่เข้าใจ หรือเข้าใจไม่ค่อยตรงกันนะครับ แล้วก็ค่อนข้างน่าพาสู้ความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีก็อาจจะ มี รวมทั้งฝ่ายพุทธมองก็เหมือนกัน บางครั้งเราก็อาจคิดไม่ถึง เช่น สมมติทหารที่ถูกส่งลงมาเนี่ย ไปเข้าหาหลวงพ่อก แล้ว หลวงพ่อกก็เป่ามนตร์เป่ากระหม่อม พร้อมให้พระเครื่องมาอย่างเนี่ย เพราะฉะนั้นการตีความโดยคนพุทธ ก็ดีนี้ไม่มีอะไร เป็นเรื่องที่เราไม่กล้าใจ เป็นเรื่องที่ช่วยในความรู้สึก แต่ว่าในทางตรงกันข้าม อาจจะมีฝ่ายหนึ่งมองว่า นั่นคือการเอาวิธีการทางพุทธ เอาความรู้สึกทางพุทธ เอาอะไรทางพุทธมาปราบปรามทางนี้ ก็ทำให้คิดว่าความรู้สึกส่วนหนึ่ง อาจจะมีบางคนที่ค่อนข้างเคร่งครัด ว่านี่การวิธีการของรัฐที่ใช้อีกวิธีหนึ่ง มาทำกับอีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้พระเครื่อง หรือพระพุทธรูปบูชา ก็คิดว่ามีนะ ต้องระมัดระวังมากขึ้น"

ปัญหาในการสื่อสารระหว่างชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธที่มีวัฒนธรรมและศาสนาที่ต่างกัน ก่อให้เกิดผลในเรื่องของการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอยู่ไม่น้อย เนื่องจากศาสนาอิสลามได้สร้างเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมขึ้น โดยเฉพาะทางด้านภาษาและศาสนานบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้น ชาวไทยมุสลิมทุกคนจึงมุ่งจะรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิมไว้อย่างเคร่งครัด เช่นการใช้ภาษามลายู เป็นภาษาท้องถิ่นและใช้ในชีวิตประจำวัน มีศาสนาสร้างขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ครอบงำชีวิตความเป็นอยู่ ของชาวมุสลิม

เนื่องจากหลักศาสนาอิสลามจะมีกฎในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนี้ยังมีขนบธรรมเนียมที่แตกต่างจากชาวไทยพุทธหลายประการ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ฯลฯ แต่ด้วยความที่ทั้งสองฝ่ายอยู่ในพื้นที่ร่วมกันมานาน และมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จึงทำให้เรื่องนี้ไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่นัก

อาจารย์อิมจิต กล่าวว่า “มันมีปัญหาในการต้องทำการสื่อสารระหว่างกัน เพราะว่าพื้นฐานความคิดอาจจะมี ความแตกต่างกัน ความเชื่อหรือว่าจารีตอะไรต่างๆ ทางวัฒนธรรม เนื่องจากว่าบางทีอาจจะไม่เข้าใจกันดีนัก หรือบางทีอาจจะเข้าใจ แต่ว่ามันอาจจะเกิดความรู้สึก ถ้าเราพูดกันตรงๆ บางทีมันอาจจะเกิดความรู้สึกที่แตกต่าง คือวัฒนธรรมแตกต่าง บางคนก็ถือว่าเป็นของแปลก มันไม่ค่อยจะกลมกลืนกัน พอมีเรื่องของความแตกต่างเข้ามา อย่างสมมติว่า เรากินอาหารไม่เหมือนกัน แต่งกายก็ไม่เหมือนกัน มันจะทำให้ไม่กลมกลืนกัน แต่ในชุมชนของเรา มันจะยอมรับกันได้ง่ายขึ้น เพราะถ้าเราดูชาวบ้าน เขาก็ไม่ได้พูดถึงการศึกษา แต่มันเป็นความคุ้นเคยกัน ความรู้สึกความแตกต่างก็เหมือนกับจะไม่มี แต่ถ้าเกิดว่าเราไม่รู้จักกัน ไม่คุ้นเคยกัน ที่ก็เลยคิดว่าเรื่องของความคุ้นเคยเป็นสิ่งที่สำคัญ”

3. การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ที่อาจส่งผลกระทบต่อตามมาได้

กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์เห็นด้วยกับการนำเสนอข่าวในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง แต่รู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความที่เป็นข้อคิดเห็น หรือไม่ได้เกิดขึ้นจริง ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อตามมาได้ เช่น การนำเสนอข่าวที่ไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ดีเสียก่อน ทำให้เกิดผลกระทบต่อคนที่ถูกอ้างถึงได้

อาจารย์วันชัย ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า “มันก็มีส่วนที่เป็นความจริงอยู่เยอะนะครับ เพราะว่าส่วนที่ออกไปจริงๆ ผมก็ว่าตรงนะครับ เหตุการณ์เกิดขึ้นที่นั่นที่นี่ อันนั้นตรง แต่ว่า บางครั้ง ในการต่อข้อความอีกประโยคหนึ่ง เช่น ข้อความกำลังสืบสวนว่าเป็นเรื่องส่วนตัวหรืออะไรพวกนี้ บางทีคนๆนั้นเป็นคนดี ไม่มีประวัติต่างพร้อยส่วนตัวเลย และทางเจ้าหน้าที่หรือผู้สื่อข่าว ไปตั้งประเด็นว่า อาจจะเป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้เขามีความรู้สึกว่า เอ๊ะ เขามีผิดอะไร เขาเป็นคนดีมาตลอดนะเท่าที่เขาเห็น ก็เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสื่อได้เหมือนกัน”

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์จัดว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทค่อนข้างมาก ต่อประชาชน เนื่องจากมีทั้งการพาดหัวข่าว ที่มีการใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หรือการใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกในลักษณะต่างๆ เพื่อต้องการดึงดูดความสนใจจากประชาชน ให้อยากรู้อยากเห็นมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมถึงบทความต่างๆที่อยู่ภายในฉบับ โดยส่วนมากบทความที่เขียน มักจะมีการวิเคราะห์ในลักษณะต่างๆ โดยมีการนำเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปด้วย สิ่งต่างๆเหล่านี้ ล้วนมีอิทธิพลต่อผู้รับสารทั้งสิ้น

อาจารย์อิมจิต กล่าวว่า “แต่ตัวของพี่เอง ก็คิดว่าสื่อโทรทัศน์ยังไม่ค่อยเท่ากับตัวหนังสือพิมพ์ เพราะว่าโทรทัศน์ช่วงเวลามันก็แป๊บเดียว การวิเคราะห์อะไรยังไม่มากนัก แต่หนังสือพิมพ์จะมีมากกว่า และอิทธิพลก็คิดว่าจะมีผลต่อคนอ่าน จะมีข้อความบางอย่าง ที่อ่านแล้วอ่านอีกก็ยังเจ็บใจ ก็อย่างในเรื่องของการปิดล้อมหมู่บ้านโดยศัตรู อะไรพวกนี้ คือพี่เองก็มีความรู้สึกว่่าสื่อเองก็ยังระมัดระวังเรื่องตรงนี้อยู่”

นายอำเภอเมือง จงปัดธานี ให้ความเห็นในเรื่องของการนำเสนอข่าวของสื่อว่า มีหลายครั้งที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวที่บิดเบือนข้อเท็จจริง ทำให้ต้องเร่งทำความเข้าใจกับประชาชนเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงนั้น “ถ้าเสนอข่าวไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ก็สมควร แต่ถ้าเป็นข่าวที่คลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงหรือการใช้คำพูดที่ไม่กระทบกระทั่งรุนแรง รวมถึงไม่กระทบกับการกิจ การดูแลในเรื่องของความมั่นคงในพื้นที่ ก็ต้องตรวจสอบว่าที่เสนอออกไปจริงหรือไม่จริง บางครั้งก็ต้องมาทำความเข้าใจกับพี่น้องประชาชน กับข่าวที่คลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริง ผมขอยกตัวอย่าง ที่พื้นที่ข้างเคียง เช่นกรณีข่าวในเรื่องของระเบิดปลอมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ไปนำเสนอข่าวว่าเป็นระเบิดจริง และมีคนตายถึง 7 ศพ จริงๆแล้วมีบาดเจ็บนิดหน่อย เพราะเป็นระเบิดปลอมอย่างนี้เป็นต้น ก็ต้องรีบมาทำความเข้าใจ เพราะมันกระทบถึงเรื่องการท่องเที่ยว กระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ คิดว่าคลาดเคลื่อนมากไม่น่าจะมานำเสนอในลักษณะดังกล่าว ”

นอกจากนี้แล้ว เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจมีสาเหตุที่ไม่ได้เกิดจากการก่อความไม่สงบของผู้ก่อการร้าย ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่อย่างใด บางเหตุการณ์เป็นเรื่องส่วนตัว แต่สื่อกลับนำเสนอข่าวในลักษณะต้องการให้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความ

ไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงก่อให้เกิดผลกระทบอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิต ของผู้คน ในพื้นที่ รวมทั้งเศรษฐกิจ การค้า ก็อยู่ในภาวะซบเซา เนื่องจากขาดรายได้จากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่สำคัญของจังหวัด

คุณบังแอ หัวหน้าอาสาสมัครรักษาดินแดน หน่วย 1 อ.เมือง จ.ปัตตานี ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “นำเสนอสื่อมวลชนของสื่อมวลชน มีส่วนมากเลยที่ทำให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นไปอีก สื่อพูดไปอย่างนั้นอย่างนี้ ที่นี้การท่องเที่ยวก็ไม่มีแล้วภาคใต้เราเนี่ย ตอนนี้อยู่ไปเลย คนเค้ากลัวกัน บางทีข่าวออกไปว่า ยิ่งกันอย่างนั้นอย่างนี้ใช้ไหม บางทีเรื่องก็ผ่านมาแล้ว เรื่องแก้แค้นแก้แค้นอะไรบ้าง แต่ข่าวก็ลงความไม่สงบหมดเลย”

อาจารย์วันชัย ยังให้ความเห็นในเรื่องนี้อีกว่า สื่อมวลชน ควรนำเสนอข่าวอย่างระมัดระวัง ข้อมูลใดที่ยังไม่แน่ใจก็ไม่ควรนำเสนอก่อน เพราะอาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้ ในขณะเดียวกัน สื่อมวลชน มีหน้าที่ในการนำเสนอข่าวและข้อเท็จจริงให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ดังนั้นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ควรจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากหากไม่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เลย ก็อาจก่อให้เกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ได้

“ถ้าเกิดไม่เสนอเลยนะครับ ก็ตาบสองคมเหมือนกัน เช่นทางนี้อาจจะบอกว่า เหตุการณ์เกิดขึ้นตั้งเอยอะ แต่ว่าทางฝ่ายรัฐ โดยตัวแทนคือสื่อมวลชนเนี่ยไม่นำเสนอเลย เพราะว่าอาจจะต้องเพิ่มขึ้นอีกเป็น 2 เท่า 3 เท่าอะ อันนี้คือคิดแบบสุดขั้วอีกด้านหนึ่ง เพราะอาจจะทำให้มันหนักขึ้นไปอีก จนกระทั่งยังไม่สนใจอีกเหอะ อะไรแบบนี้ครับ เพราะผมว่าการเสนอ fact ผมว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องเสนอ แต่ส่วนของความคิดเห็นของคนนั้นคนนี้เป็นเครือข่ายโยงใย ถ้าไม่แน่ใจก็ต้องชะลอๆไว้ก่อน เพราะบางทีไปกระทบต่อญาติ ไปกระทบต่อ นามสกุล ไปกระทบความสัมพันธ์ของคนดีๆที่อยู่ที่ยื่น ของประเทศซึ่งใช้นามสกุลเดียวกัน อะไรพวกเนี่ย ผมว่าหลายส่วนก็ต้องเบาๆลง แต่ว่าตัว fact เหตุการณ์เกิดขึ้นที่นั่นที่นี้ มีการปะทะอะไรต่างๆ ก็ต้องรายงานนะครับ มิฉะนั้นแล้ว จะทำให้คนภาคอื่นรู้สึกว้อ สงบลงแล้ว ละขณะนี้ แต่ความจริงความรุนแรงก็ยังมียู่ เพราะฉะนั้น นี่คือน้ำที่ของสื่อผมว่าเค้าก็ต้องทำหน้าที่ส่วนนั้น”

นอกจากนี้อาจารย์วันชัย ยังให้ข้อแนะนำในเรื่องของการที่รัฐใช้นโยบายต่างๆ ว่าควรทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศให้ได้เสียก่อน และพยายามเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้รัฐบาลได้ทำความเข้าใจและตระหนักถึงความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม

“ผมว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐขณะนี้ ก็ต้องทำตามคำสั่ง ที่ผมสนใจมากกว่าคือตัวนโยบาย จากรัฐบาลว่าตกลงมองพื้นที่ตรงนี้อย่างไร ผมเชื่อว่าขณะนี้ความรู้สึกของคนที่นี่ จากการกระทำของรัฐ ยังคิดว่าเหมือนกับว่าพื้นที่ตรงนี้ มันมีเจ้าของอยู่ และก็ชาวบ้านส่วนหนึ่ง มีความรู้สึกว่าเขาคือผู้อยู่อาศัย เพราะฉะนั้น ถ้าทำลายความรู้สึกตรงนี้ไม่ได้ ว่าชาวบ้านนั้นแหละเป็นเจ้าของพื้นที่ก็ยังไม่ได้ จนกว่ารัฐจะบอกว่า นี่บ้านของท่านนะ ตรงนี้พื้นที่ของท่านนะ ลูกหลานของท่านนะส่วนหนึ่งไปก่อเหตุ ทำอะไรให้เขาลุกขึ้นมาบอกว่า นี่คือแผ่นดินของเขา เหมือนกับที่นักเศรษฐศาสตร์เคยพูดว่า ทุกคนแม้กระทั่งคนที่อยู่ตรงนี้ รวมทั้งผู้ก่อความไม่สงบด้วย ต่างก็ถือหุ้นส่วนประเทศไทยคนละหุ้น ไม่ได้มีผู้ใดถือหนึ่งร้อยหุ้น พันหุ้น เพราะฉะนั้น ขณะนี้มีความรู้สึกเหมือนกับว่า มีกลุ่มหนึ่งที่ถือหุ้นใหญ่อยู่ แล้วก็ทำได้ทุกอย่าง จะสั่งได้ทุกอย่าง ทำให้ประชาชนที่มีหุ้นเดียว แล้วก็แถมยังมีคนบางคนบอกไม่ใช่หุ้นด้วย ไม่รู้มาจากที่ไหน เพราะฉะนั้นบางทีคำพูดเหล่านี้ก็กระทบเหมือนกัน ไม่รู้มันอยู่ที่ไหน ถ้าไม่พอใจมันก็อยู่ที่อื่น ก็มีปัญหา ผมว่าทางเลือกที่สำคัญที่สุดขณะนี้คือ ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของประเทศ รวมทั้งผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งเป็นลูกหลานของเราด้วย ให้เขาคิดว่าเขาเป็นเจ้าของพื้นที่ด้วย เขามีสิทธิที่จะพูด จะแสดงความคิดเห็นด้วย เพราะฉะนั้น ทางออกขณะนี้คือการพูดความจริงกัน การเข้าถึงผู้ก่อความไม่สงบ มาคุยกัน มาตั้งวงสนทนากัน แล้วอันไหนที่รัฐเป็นฝ่ายทำผิดพลาด ก็ต้องยอมรับกัน อันไหนที่ฝ่ายประชาชน ทำเกินเลย ไปล่วงล้ำ ถึงสิทธิของบุคคลอื่น หรือผู้ที่สุจริต ก็ต้องยุติ ต้องแก้ไป ต้องคุยกัน ครับ”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง " การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรัฐยะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ที่มีวัฒนธรรมและศาสนาแตกต่างกัน ว่ามีลักษณะการสื่อสารกันอย่างไร ปัญหาและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และระดับของการรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมการสื่อสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอย่างไร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จำนวน 200 คน โดยแบ่งเป็นชาวไทยพุทธจำนวน 100 คน และชาวไทยมุสลิมจำนวน 100 คน โดยเลือกตัวแทนประชากรจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ขององค์กรภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป โดยพิจารณาเลือกองค์กรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีโอกาสและช่องทางในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 4 คน ได้แก่ นักวิชาการจำนวน 2 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

สรุปผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ยังมีการทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำ แต่ในส่วนของชาวไทยพุทธ จะมีการประชุมร่วมกันค่อนข้างมากกว่าชาวไทยมุสลิม และมีการไปมาหาสู่กันบ้าง แต่ในส่วนของ การไปร่วมงานพิธีต่างๆ การทำกิจกรรมในพื้นที่ และการพบปะหรือ

ปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนต่างศาสนา รวมถึงการแก้ปัญหาหรือดำเนินนโยบายต่างๆ และการทำงานร่วมกันกับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ชาวไทยพุทธระบุการเข้าร่วมอยู่ในระดับต่ำกว่าชาวไทยมุสลิม แต่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ยังมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่พอสมควร

2. ปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

ปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบปัญหาและอุปสรรคในด้านความรู้ ความเข้าใจ (cognitive) คือ

- ก) การไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา
- ข) การไม่เข้าใจวัฒนธรรมหรือเข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่ายผิด

นอกจากนี้ทั้งสองฝ่าย ไม่มีอุปสรรคทางด้านทัศนคติและความรู้สึก (affective) อาทิ ไม่รู้สึกอึดอัดที่จะต้องพบหรือพูดคุยกับคนต่างศาสนา ไม่ได้มีอคติ หรือความรู้สึกในทางลบต่อกัน ยกเว้น ความรู้สึกไม่ดีหากเพื่อนต่างศาสนากระทำการที่ขัดต่อวัฒนธรรมของตน รวมทั้ง ไม่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรม (behavioral) อาทิ

- ไม่หลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับคนต่างศาสนา
- ไม่มีการแบ่งเป็นกลุ่มเรา-กลุ่มเขา (ingroup – outgroup) อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่าย มักจับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสาร พบว่ากฎหมายหรือนโยบายของรัฐ ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกัน ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม และการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่ภาคใต้ ไม่ได้มีส่วนทำให้เกิดความรุนแรง และความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้นำชาวไทยมุสลิมมีความเห็นว่า การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน ทำให้ทัศนคติระหว่างกันเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น

3. การรับรู้สถานการณ์ ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทศนคติรวมทั้งพฤติกรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

ผลจากแบบสอบถาม พบว่า ชาวไทยพุทธรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนสองศาสนา ในช่วงระหว่าง วิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะที่แย่มากที่สุด ในขณะที่ชาวไทยมุสลิม รับรู้ว่าจะอยู่ในสภาวะปกติมากที่สุด

ในขณะที่ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้นำชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เห็นว่าคนต่างศาสนายังสามารถพูดคุยกันได้โดยปกติอยู่ แต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ในทางกายภาพ แต่ในส่วนของจิตภาพ เป็นเรื่องทีละเยียดอ่อน และต้องอาศัยความคุ้นเคยและไว้ใจกันค่อนข้างสูง

สำหรับข้อเสนอแนะ การพัฒนาการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมนั้น ชาวไทยพุทธเห็นว่า ควรปรับปรุงหรือสร้างความสัมพันธ์ระดับชาวบ้าน คือระหว่างชาวบ้านไทยพุทธ กับชาวบ้านไทยมุสลิมมากที่สุด ส่วนชาวไทยมุสลิมให้ความเห็นว่า ควรพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน

การอภิปรายผล

สำหรับผลการวิจัยนั้น สามารถอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ได้ดังนี้
ปัญหาคำนำวิจัยข้อที่ 1 การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่าง วิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการวิจัยในเรื่องของการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าภาพรวมของการสื่อสารของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อยู่ใน การสื่อสารระดับองค์กรมากที่สุด นั่นคือทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีการทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำ แต่ชาวไทยพุทธจะมีการประชุมร่วมกันมากกว่าชาวไทยมุสลิม ทั้งนี้ โดยพื้นที่ของ ต.รูสะมิแล จ.ปัตตานี เป็นชุมชนเล็กๆ และมีพื้นที่ไม่กว้างใหญ่มากนัก กอปรกับสังคมต่างจังหวัด เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัธยาศัย อยู่กันอย่างพี่น้อง มีงานพิธีต่างๆทุกคนก็จะมาช่วยเหลือกัน ซึ่งมีลักษณะอย่างนี้มานาน ดังนั้น จึงมีโอกาสพบปะพูดคุย และร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ อยู่บ่อยๆ นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐ ได้พยายามสร้างกิจกรรมต่างๆ ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาส ในการทำงานร่วมกันมากขึ้น แต่เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ภาษาหลักที่ใช้คือภาษายาวี ดังนั้น ในการประชุมต่างๆจึงเกิดปัญหาในเรื่องของภาษาที่ต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร และด้วยวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ที่ผู้นำทางศาสนา ค่อนข้างมีบทบาทในการชี้แนะเรื่องต่างๆ ดังนั้น ชาวไทยมุสลิม จึงมักมีการรับรู้ รับฟัง หรือมีการปรึกษาหารือ ร่วมกับผู้นำทางศาสนาของตน มากกว่าที่จะปรึกษานานหรือกันเอง

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับข้อค้นพบของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2541) เรื่อง ปัญหาอิสลามใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่อธิบายว่าทัศนคติของชาวไทยมุสลิมนั้น อำนาจทางศาสนาอยู่ที่ผู้นำทางศาสนา ความชอบธรรมของอำนาจรัฐหรือผู้นำทางการเมือง จะต้องได้รับการยอมรับจากผู้นำทางศาสนา ดังนั้น การขอความเห็นหรือการปฏิบัติตามนโยบายต่างๆของทางรัฐบาล จึงต้องผ่านทางผู้นำทางศาสนา ก่อน อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำทางศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมอย่างแท้จริง และการที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ต่างก็มีวัฒนธรรมที่ต่างกันออกไป ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายก็เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมไปโดยอัตโนมัติ ดังนั้นในการสื่อสารก็จะมีกรอบแห่งวัฒนธรรมของตนเองกำหนดเอาไว้ แม้ว่าการสื่อสารที่ออกมาในรูปแบบต่างๆนั้น จะเป็นไปโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม แม้ว่าบางครั้งต่างฝ่ายต่างก็ไม่ได้ตั้งใจให้การสื่อสารนั้นได้รับผลจากวัฒนธรรม แต่บ่อยครั้งที่การสื่อสารเหล่านั้น ปรากฏออกมาในรูปแบบที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง และเนื่องจากการดำเนินชีวิต หรือข้อปฏิบัติต่างๆของชาวไทยมุสลิมมีข้อกำหนดเกี่ยวกับหลักศาสนาไว้มากมาย ทำให้บางครั้งพวกเขาไม่สามารถปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยพุทธได้ในบางโอกาส เนื่องจากศาสนาอิสลามมีการกำหนดความผูกพันระหว่างมุสลิมกับสิ่งแวดล้อม และมุสลิมกับมุสลิมกันอยู่พอสมควร เช่น มีสัตว์ประเภทที่ต้องห้าม มีเดือนถือศีลอด ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องถือปฏิบัติ มีหลักทางกายภาพ มีโครงสร้างของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง และด้วยระบบระเบียบนี้เอง อาจทำให้ชาวไทยพุทธรู้สึกว่

ยุ่งยาก หากเข้าไปร่วมงานพิธีต่างๆของชาวไทยมุสลิม แล้วจะทำอะไรผิด หรือไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ดังนั้น ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยพุทธมักเข้าไปร่วมงานพิธีของชาวไทยมุสลิมน้อย แต่ในส่วนของชาวไทยมุสลิม แม้มีข้อบังคับข้อกำหนดตามหลักศาสนาไว้มากมาย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็มิได้เป็นข้อผูกมัดที่ทำให้ชาวไทยมุสลิม ต้องวางตัวแยกจากกันกับชาวไทยพุทธ ดังนั้น หากงานพิธีใดที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาชาวมุสลิมก็สามารถที่จะเข้าไปร่วมงานพิธีนั้นได้ อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดของชาวไทยมุสลิมข้างต้น การต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยพุทธในบางครั้งคราว อาจไม่สะดวกในการดำรงชีวิตหรือตามวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมได้ หรือแม้แต่การแสดงปฏิกริยาหรือพฤติกรรมบางอย่างอาจทำให้ชาวไทยพุทธไม่เข้าใจ หรือตีความพฤติกรรมเหล่านั้นไปอีกนัยหนึ่งได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการที่จะทำการติดต่อสื่อสารหรือการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันเนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั่นเอง

ตามแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลในบริบทที่ต่างวัฒนธรรม การพูดคุยคนละภาษาระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ทำให้การสื่อสารระหว่างกันเกิดความไม่เข้าใจ และการใช้ถ้อยคำบางอย่างของทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งและความรู้สึกที่ไม่ดีระหว่างกัน นอกจากนี้สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ที่เกิดขึ้น ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เป็นไปด้วยความหวาดระแวงและวิตกกังวล และแบ่งแยกความเป็นพวกเขาพวกเขาอย่างชัดเจน แต่จากที่ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจำเป็นที่จะต้องไม่ลืมความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกันแล้ว และเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ก็ยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาในการสื่อสารต่างวัฒนธรรมอยู่ดี

การที่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีลักษณะการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับน้อย ลักษณะและความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลในการสื่อสารเช่นกัน แม้ว่าชาวไทยมุสลิมจะอาศัยอยู่ในรัฐปัตตานีมาเป็นเวลาช้านาน แต่ในทางกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) และวัฒนธรรม (Culture) ดินแดนที่เรียกว่ารัฐปัตตานี เป็นของมาลายูมาก่อน ทั้งในอดีตรัฐมาลายูก็เป็นรัฐอิสระ และได้เสียอธิปไตยแก่ราชอาณาจักรสยามในต้นศตวรรษที่ 19 ดังนั้นเมื่อมุสลิม ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่มุสลิม จึงต้องมีการต่อสู้กับตนเอง หรือที่เรียกว่าการปฏิเสธ เพื่อไม่ปล่อยให้ตนเองอยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่ต้องห้าม ดังนั้น จึงทำให้ การปะทะสังสรรค์กับชาวไทยพุทธจึงน้อยลงไปโดยปริยาย

ปัญหานำวิจัยข้อที่2 ปัญหาและปัจจัย ที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

พบว่าปัญหาและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มักเกิดกับชาวไทยพุทธเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยชาวไทยพุทธมีปัญหาเรื่องการไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของชาวไทยมุสลิม และการไม่สามารถเข้าใจหรือเข้าใจวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมผิด แต่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ไม่มีปัญหาในด้านความอึดอัดใจ ที่ต้องพูดคุยกันหรือต้องมีการหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยกัน

ซึ่งข้อค้นพบในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพลตรีภิกขิตติ รัตนฉายา (2533) เรื่อง ปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระดับประชาชนโดยทั่วไปค่อนข้างดี เพราะมีการค้าขาย ติดต่อไปมาหาสู่กันเป็นประจำ อย่างไรก็ตามชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มักจะจับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา ซึ่งข้อค้นพบในครั้งนี้ ยังตอกย้ำให้เห็นถึงความแตกต่างทางกายภาพ (Physical Distance) ที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างผู้ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งจากข้อแตกต่างเรื่องลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ชัดนี้ ดังนั้น หากมีบุคคลที่มีอคติในพื้นที่อยู่ก็จะแสดงออกด้วยการเลือกปฏิบัติ แม้ว่าอาจปรากฏไม่ชัดเจน เช่น การพยายามไม่อยู่ใกล้ชิด ฯลฯ แม้ว่า บางครั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ ไม่รู้ตัวว่าได้กระทำการในลักษณะที่ลำเอียงก็ตาม

นอกจากนี้แล้วผลการวิจัยยังพบว่า มีตัวแปรต่างๆ ที่เป็นปัญหาต่อการทำการติดต่อสื่อสารระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม แยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

- ภาษา

การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนที่แตกต่างกัน เป็นการแบ่งแยกให้เห็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความเป็นคนละพวกคนละเผ่า อันส่งผลทั้งในด้านความรู้สึกและความขัดแย้งระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพลตรีเมธี ธรรมรังสี ที่กล่าวว่า วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมมีการดำรงชีวิตที่เป็นกลุ่มก้อนอยู่ในสังคมเดียวกัน โดยไม่ปะปนกับชาว

ไทยที่นับถือศาสนาอื่น มีภาษา ทัศนคติ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของตนเอง โดยเฉพาะนิยมพูดภาษาท้องถิ่น คือภาษามลายู หรือภาษายาวี และไม่นิยมพูดภาษาไทย

ในอีกแง่มุมหนึ่งการที่ชาวไทยมุสลิม ใช้ภาษายาวีในการดำรงชีวิต เป็นเพราะต้องการรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ การใช้ภาษาไทยทำให้ไม่สะดวกในการดำเนินชีวิต ภาษายาวีเป็นภาษาที่พวกเขาสามารถเข้าใจในกันและกันได้ ถ้ามีภาษาอื่นแทรกซึมเข้าไปในชุมชนของเขา ก็จะไม่สามารถติดต่อกับสมาชิกของชุมชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถสื่อสารกับภาษาอื่นได้ ทำให้เกิดความยากลำบากในการติดต่อสื่อสารกันเรื่องต่างๆ เนื่องด้วยภาษาเป็นอุปสรรค นอกจากนี้การที่กว่า 80% ของผู้คนในพื้นที่เป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่นั้นเอง ทำให้การใช้ภาษาไทยไม่มีความจำเป็นเท่าใด และในชีวิตประจำวันก็ไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้ภาษาไทย เนื่องมาจากขาดความชำนาญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมทั้งสิ้น และการที่ชาวไทยมุสลิมจำนวนไม่น้อยไม่รู้ภาษาไทย ทำให้ประสบความลำบากในการติดต่อสื่อสารกับทางราชการ และชาวไทยพุทธด้วย ซึ่งทำให้ยากแก่การสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน หรือสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

- ข้อห้ามต่างๆของศาสนา

การที่ชาวไทยมุสลิมมีข้อกำหนดและข้อปฏิบัติ เกี่ยวกับหลักศาสนาไว้มากมาย ทำให้บางครั้งพวกเขา ไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยพุทธได้ในบางโอกาส เนื่องจากศาสนาอิสลาม มีการกำหนดความผูกพัน ระหว่างมุสลิมกับสิ่งแวดล้อม และมุสลิมกับมุสลิมกันพอสมควร เช่นมีสัตว์ประเภทที่ต้องห้าม มีอาหารและเครื่องดื่มประเภทที่ต้องห้าม มีเดือนถือศีลอด ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องถือปฏิบัติ มีหลักทางกายภาพ มีโครงสร้างของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง การต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชาวไทยพุทธในบางครั้งบางคราวจึงไม่สะดวกในการดำรงชีวิตหรือตามวิถีชีวิตของชาวไทยกับมุสลิมได้

นอกจากนี้ จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ความไม่เข้าใจค่านิยมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะข้อห้ามทางศาสนา ส่งผลต่อความรู้สึกและความเข้าใจผิดกันได้ง่าย และการที่ชาวไทยพุทธบางคน ไม่ได้ศึกษาถึงขนบธรรมเนียมประเพณี หรือหลักปฏิบัติต่อชาวไทยมุสลิม ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจในการรับสาร หรือเกิดความเข้าใจผิดรวมถึงการตีความหมายที่

แตกต่างกันออกไปด้วย เช่น ก) การนำสุนัขเข้าไปตรวจค้นในบ้านของชาวไทยมุสลิม ข) คำพูดของนายกรัฐมนตรี ในเรื่องของการไปอนสุเหว่า อันเป็นสถานที่ทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม ซึ่งบุคคลที่จะเข้าไปพักได้ ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์หรือประสบเหตุเภทภัยต่างๆเท่านั้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกัน อันจะส่งผลทำให้ทัศนคติระหว่างกันเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน การที่สังคมหนึ่งมีหลายวัฒนธรรมและต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังนั้น การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่มักมีปัญหา และมีปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ นั้น รวมถึงการเกิดปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ อาจเนื่องจากการที่ชาวไทยมุสลิมบางส่วน มีความรู้สึกว่าพื้นที่ที่ตนอยู่เป็นของตนอยู่แล้ว แต่คนไทยพุทธเข้ามารุกรานและปกครองโดยชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมไม่ได้ยอมรับ ทำให้เกิดปัญหาและสถานการณ์ต่างๆขึ้น โดยมีประเด็นทางด้านศาสนาเป็นตัวนำ และเมื่อชาวไทยพุทธเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ทำให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความรู้สึกเกิดความรู้สึกว่าตนเองโดนข่มเหงรังแก และไม่ได้ได้รับความยุติธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในด้านต่างๆ นอกจากนี้การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารหรือเกิดจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมรู้สึกเป็นไปในทางลบ หรือการนำเสนอข่าวที่พยายามนำเหตุการณ์ร้ายๆที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าเกิดจากผู้ก่อการร้ายทั้งหมด ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น และระบบการศึกษาของชาวไทยมุสลิมที่มีกลุ่มคนที่ไม่หวังดี เข้ามาเผยแพร่คำสอนของศาสนาที่ผิดเพี้ยนไป ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันในพื้นที่ด้วย นอกจากนี้การที่ชาวไทยมุสลิมพยายามรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองไว้ และไม่ยอมรับวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ไม่ยอมใช้ภาษาไทย ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งเช่นกัน และโดยปกติแล้ว มนุษย์มักจะมีความรู้สึกปลอดภัยและสบายใจมากกว่าในการอยู่ร่วมกับบุคคลที่มีสิ่งต่างๆคล้ายคลึงกับตน ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะทางกายภาพหรือวัฒนธรรม ดังนั้น ลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จึงมักเกี่ยวข้องกับผู้ที่มาจากพื้นฐาน รวมทั้งวัฒนธรรมเดียวกันกับตน

ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ชาวไทยมุสลิม ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยของประเทศไทย เนื่องจากศาสนาประจำชาติของไทย คือศาสนาพุทธ ซึ่งชาวไทยมุสลิมเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างหรือระบบรวมของสังคม ดังนั้น นโยบายต่างๆตั้งแต่ประวัติศาสตร์ จะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพยายามรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะป็นนโยบาย " รัฐนิยม" ในอดีต ซึ่งเน้นวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นหลัก กฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยครอบครัวและมรดก และวัฒนธรรมมุสลิม ถูกยกเลิกไปด้วยรัฐ ดังนั้น จึงเกิดการต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้เกิดความบาดหมางและกลางแครงใจ ระหว่างชาวไทยมุสลิมและรัฐเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบัน การบูรณาการทางวัฒนธรรม โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์พยายามรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมของตนไว้ ก็ยังไม่เกิดความสมคูล และยังไม่เกิดเสถียรภาพเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เคร่งครัด เป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต และไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ และค่านิยมของมนุษย์ นอกจากนี้ การแต่งกาย รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวันก็ค่อนข้างแตกต่างมากกับชาวไทยพุทธ

สามารถอภิปรายผลตามแนวคิดทัศนคติระหว่างกลุ่ม ได้ดังนี้

1.Cognitive Component

การที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ไม่สามารถเข้าใจภาษาของคู่อีสารต่างศาสนาได้ การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย เหล่านี้เป็นปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิด และความเชื่อตลอดจนความรู้/ความเข้าใจ เกี่ยวกับบุคคลที่ทำการสื่อสารได้ ดังที่กล่าวมาตอนต้นว่า การที่วัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ที่เป็นเอกลักษณ์ และมีหลักปฏิบัติต่างๆมากมาย ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีระบบการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาแตกต่างกัน ตลอดจนความคิดความเชื่อแตกต่างกัน สิ่งต่างๆเหล่านี้ จะส่งผลไปยังการตีความพฤติกรรม หรือการตีความในเรื่องต่างๆ ที่แตกต่างกัน อันส่งผลทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันได้

2.Affective Component

การที่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ไม่มีอคติหรือความรู้สึกในทางลบกับเพื่อนต่างศาสนา อาจเป็นเพราะลักษณะสังคมไทย เป็นลักษณะสังคมที่ค่อนข้างเปิดกว้าง เปิดใจ ดังนั้นแม้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีความแตกต่างกันในเรื่องศาสนาหรือวัฒนธรรม แต่ไม่ได้

หมายความว่า ความแตกต่างนี้จะเป็นตัวแปรทำให้เกิดความรู้สึกเกลียดหรือไม่ชอบ แม้ทั้งสองฝ่ายจะทราบถึงปัญหาในการสื่อสาร ในความเข้าใจกันซึ่งปรากฏอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้มีอคติหรือมีความรู้สึกในทางลบต่อกัน

ตัวอย่างซึ่งแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องของความมีอคติหรือความรู้สึกในทางลบระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม

“ ข้าพเจ้ามองในภาพรวมว่า ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ก็ยังใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข แต่เหตุที่ทำให้เกิดความสับสนและขุ่นข้องหมองใจทั้งสองฝ่าย มาจากกลุ่มก่อการร้าย ที่สร้างความไม่สงบอยู่ในขณะนี้” (นักศึกษา, อายุ 20 ปี, อาศัยอยู่ในพื้นที่ 2 ปี)

“ ก็ยังติดต่อกันปกติ เพราะไม่ว่าศาสนาอะไรก็ตาม หากจริงใจที่จะคบกัน มันก็ไม่สามารถมีอะไรมาแบ่งแยกกันได้” (พนักงานบริษัท, อายุ 28 ปี, อาศัยอยู่ในพื้นที่ 2 ปี)

3.Behavior Component

จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ มิได้มีความตั้งใจหรือเจตนาที่จะประทุติหรือแสดงออกในพฤติกรรมก่อกวนหรือความอึดอัดใจหรือความโกรธเคืองต่างๆต่อกันและกันเลย แม้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลายเหตุการณ์ที่มีการนำเอาเรื่องความแตกต่างทางศาสนา มาเกี่ยวข้อง หยิบยกประเด็นความเป็นชนกลุ่มน้อยของชาวไทยมุสลิม หรือการถูกกดขี่ข่มเหงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยั่วให้เกิดความรุนแรง แต่เนื่องจากทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอยู่ในพื้นที่กันมานาน ทั้งพาอาศัยกันเป็นอย่างดี แม้จะไม่เข้าใจกันบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกิดการแตกแยกกันในชุมชน ดังนั้น แม้ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์สถานการณ์ความไม่สงบ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ปัญหาคำวิจัยข้อที่3 ระดับการรับรู้ การเปลี่ยนแปลง ในความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องด้วยเหตุการณ์ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาานาน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนในพื้นที่หลายๆด้าน โดยเฉพาะผู้ก่อการร้ายหรือ

ขบวนการต่างๆที่อ้างศาสนา ส่งผลให้ชาวไทยส่วนหนึ่งมีทัศนคติที่ไม่ดีกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งส่งผลทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนสองศาสนิกน้อยลงตามไปด้วย ในขณะที่ชาวไทยมุสลิม อาจไม่ได้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงไปในการสื่อสารกับคนต่างศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่อ.วันชัยได้กล่าวว่า การมีกิจกรรมร่วมกันนั้น เป็นเรื่องของทางกายภาพ แต่ในส่วนทางจิตภาพแล้ว ไม่สามารถระบุหรือชี้ชัดลงไปได้ว่า ทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติระหว่างกัน เป็นไปอย่างไร นั่นคือแม้ทางกายภาพทั้งสองฝ่ายจะมีการปฏิสัมพันธ์กันเหมือนเดิม แต่ในส่วนลึกแล้ว อาจมีทัศนคติที่เป็นไปในทางลบกับเพื่อนต่างศาสนาอยู่

การที่สื่อได้พยายามนำเสนอโดยมุ่งประเด็นไปทางความแตกต่างทางศาสนา รวมทั้งการที่มีเอกสารหรือหนังสือต่างๆออกมาเขียนไปในทำนองที่ว่าตามประวัติศาสตร์แล้ว ดินแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นของมาลายู ไม่ใช่ของไทยมาแต่ดั้งเดิม แต่ประเทศไทยได้ไปสูบบจนได้ดินแดนส่วนนี้มา ส่งผลทำให้ชาวไทยมุสลิมเกิดความกังวลใจจากเหตุการณ์และพฤติกรรมของคนจำนวนน้อยนั้น จะทำให้ชาวไทยพุทธมีความไม่ไว้วางใจต่อชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ และการที่ผู้ก่อความไม่สงบได้พยายามตอกย้ำในประเด็นของความแตกต่างทางศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะเสียก่อน ประกอบกับการสร้างสถานการณ์ทำให้ดูเหมือนว่าชาวไทยมุสลิม ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควร และเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ส่วนใหญ่ คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า กลุ่มผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ดังนั้น ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่อาจเกิดความกังวลว่า ชาวไทยพุทธจะมองพวกเขาเป็นคนไม่ดี ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดอยู่บ้าง ในการมีปฏิสัมพันธ์กันในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบนี้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมให้การระมัดระวัง ในด้านความรู้สึก และมองเหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น มีการวิเคราะห์แยกแยะว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ ทำให้เกิดความเข้าใจต่อกันสูงขึ้น และเข้าใจว่าสาเหตุของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้เกิดจากการที่รัฐปิดตานี้เคยเป็นเมืองขึ้นของไทยแต่อย่างไร แต่เป็นเพียงกระแสหนึ่งที่ผู้ก่อการร้าย พยายามชักนำให้เกิดความแตกแยกในประเทศขึ้นเท่านั้น และนโยบายต่างของรัฐที่มีการนำมาใช้ เช่น การออกพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือนโยบายอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการบังคับใช้ในลักษณะส่วนรวม ไม่ได้เป็นลักษณะบังคับใช้เป็นปัจเจกบุคคลเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่อย่างใด นั่นคือ ไม่ได้มีการบังคับหรือจำกัดการติดต่อสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ดังนั้น จึงไม่กระทบในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่แต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพลตรีภคิต รัตนอาษา

(2533) ที่อธิบายว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายของรัฐ ให้สอดคล้องกับภูมิภาค และปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวไทยมุสลิมได้พัฒนาขึ้นไปในทางเชิงบวกมากขึ้นเรื่อยๆ

ในช่วงระหว่างสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐได้พยายามดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ รวมถึงการวางแผนและการออกกฎหมาย เพื่อสร้างความปลอดภัยแก่ประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ที่ต้องเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น ในส่วนของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ในที่นี้คือชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ให้ความเห็นในเรื่องของการรับรู้การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนหนึ่งคือในเรื่องของค่านิยม และบรรทัดฐานที่บังคับใช้ในชุมชน ก็ยังคงเหมือนเดิม ดังนั้นทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จึงไม่เกิดการรับรู้ว่ามี การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์มากนักน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตามสำหรับข้อคำถามเปิด ที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาวะที่แย่งลง ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมมีความคิดเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะปกติ

การที่ชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่างสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แย่งลง นอกจากเรื่องสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ปัจจัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นภาษา การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน หรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีส่วนทำให้ชาวไทยพุทธมีการรับรู้ ถึงระดับความสัมพันธ์ที่เริ่มแย่งลง เพราะปัจจัยต่างๆที่กล่าวมานี้ เป็นผลทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาได้ และก่อให้เกิดความแปลกแยกและเป็นคนอื่น ทำให้ชาวไทยพุทธรู้สึกอึดอัดและรู้สึกไม่ปลอดภัย เมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่มีคนไทยมุสลิมรายล้อม เป็นความรู้สึกสำนึกในความแตกต่าง คือมีความรู้สึกในทำนองที่ว่านั่นพวกเขา นี่พวกเขา ซึ่งมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมาก มีความรู้สึกนึกคิดในเรื่องศาสนา โดยถือเอาศาสนามาเป็นเครื่องแบ่งชาติ มีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมรุนแรง และการที่ผู้นำศาสนาบางคนบิดเบือนหลักศาสนาที่แท้จริง เพื่อผลประโยชน์ของตน ทำให้ไม่เข้าใจแก่นแท้ของศาสนาอิสลาม จึงก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันได้ง่าย และด้วยปัจจัยเหล่านี้เมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ทำให้สถานการณ์ยิ่งแย่งลงไปอีก

ส่วนการที่ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในช่วงระหว่างสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในสภาวะปกติ นั้นอาจเป็นเพราะหลีกเลี่ยงหรือไม่ต้องการที่จะพูดถึงความแตกต่างทางศาสนาที่ผู้ก่อการร้าย และผู้ที่ต้องการทำให้เกิดความไม่สงบได้นำความแตกต่างทางศาสนา มาเป็นเงื่อนไข และนำเอาศาสนาามาระบุเป็นเป้าหมายที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและความเป็นเอกภาพของชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นไปได้เช่นกันว่า สภาวะปกติ ที่ชาวไทยมุสลิมให้ความเห็นนั้น เป็นสภาวะปกติ ที่แย้อยู่แล้ว และเมื่อเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้ทำให้สถานการณ์แย่งไปกว่านี้แต่อย่างใด หรือเป็นสภาวะปกติจริงๆ

ทั้งนี้ ชาวไทยพุทธมีระดับของการรับรู้ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม อยู่ค่อนข้างมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อทัศนคติระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ซึ่งแท้จริงแล้วทุกสังคมมีความขัดแย้งอยู่ตลอดเวลา ความขัดแย้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกันและกัน ที่ต้องการความละเอียดอ่อน และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง นั่นคือ สามารถรับรู้ได้ถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความเกี่ยวข้อง การใกล้ชิดกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของสังคม ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ ที่แตกต่างกัน และเมื่อมีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ก็ยิ่งทำให้การรับรู้ในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้นด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะและข้อจำกัดสำหรับงานวิจัย

- 1.) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็นกลุ่มช่วงอายุ 20 – 25 ปี และเป็นกลุ่มนักศึกษามากที่สุด ซึ่งอาจเป็นนักศึกษาที่มาจากถิ่นอื่น ที่มาศึกษาในจ.ปัตตานี และมีระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ 1 – 5 ปี จึงอาจไม่สามารถสะท้อนสภาพและปัญหาของพื้นที่ได้อย่างดีและลึกซึ้งหากมีโอกาสในการทำงานวิจัยขึ้นไป อาจมีการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ให้มากขึ้น
- 2.) เดิมได้กำหนดการวิจัย ให้มีกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เป็นผู้นำทางศาสนาของทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดทางศาสนา เกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางด้านบทบาททางเพศของศาสนิกชน กับผู้นำทางศาสนา และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างศาสนาในสถานที่ทางศาสนาต่างๆ ทำให้ยากต่อการเข้าถึงผู้นำทางศาสนาและเนื่องด้วยตัวผู้วิจัยไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงทำให้เกิดความลำบากแก่การสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาอิสลาม ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจึงเป็นนักวิชาการ และผู้นำของชุมชนเท่านั้น
- 3.) จากการศึกษาเรื่องนี้ พบว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและต้องใช้เวลาอย่างมาก เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและกว้างขึ้น แม้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน แต่เราไม่สามารถมองลึกไปได้ในส่วนของความสัมพันธ์ทางกายภาพและจิตภาพ ว่าทั้งสองฝ่ายมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกันมากน้อยเพียงใด และการให้คำจำกัดความในคำว่า " สภาวะปกติ " อยู่ในระดับใด กล่าวคือ สภาวะปกติในที่นี้ อาจหมายถึง โดยปกติมีปัญหาอยู่แล้วและไม่ได้แย่ไปกว่านี้อีก หรืออาจหมายถึง อยู่ในสภาวะปกติจริงๆ คือไม่ได้มีปัญหาอะไร การศึกษาเรื่องนี้ต่อไปในอนาคตจึงควรใช้วิธีสังเกตการณ์หรือการศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วรรณาร่วมด้วย และคำนึงถึงความไม่ชัดเจนในประเด็นต่างๆเหล่านี้
- 4.) การศึกษานี้เป็นเพียงการศึกษาในพื้นที่ชุมชนรูสะมิแล จังหวัดปัตตานี ซึ่งปัญหาในภาคใต้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น จึงควรศึกษาต่อไปในอนาคตโดยขยายพื้นที่ในการศึกษา เพื่อผลการศึกษาจะได้ครอบคลุมมากกว่าเดิม

5.) การทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอันหลากหลาย ผู้วิจัยต้องเตรียมตัวและศึกษาในเรื่องของวัฒนธรรมนั้นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อป้องกันปัญหาความไม่เข้าใจหรือการตีความผิด ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่องานวิจัยด้วย และการตั้งคำถามในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับศาสนา ควรใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน

7.) จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ชัดเจนว่าชาวไทยพุทธหรือชาวไทยมุสลิม ให้คำจำกัดความในคำว่า " สภาวะปกติ" อยู่ในระดับใด กล่าวคือสภาวะปกติในที่นี้ อาจหมายถึง โดยปกติมีปัญหาอยู่แล้วและไม่ได้แย่งลงไปกว่านี้อีก หรืออาจหมายถึง อยู่ในสภาวะปกติจริงๆคือไม่ได้มีปัญหาอะไร

ข้อเสนอแนะสำหรับบทบาทของผู้นำและสื่อมวลชน

1.) เจ้าหน้าที่และบุคลากรของรัฐมีบทบาทในพื้นที่ สามารถเป็นตัวกลางในการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนได้ เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ความเข้าใจผิดต่างๆ รวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะในกรณีที่มีการนำเสนอข่าวสารที่สร้างความเข้าใจผิดหรือความไม่เข้าใจของคนในพื้นที่ สามารถสร้างความใจที่ถูกต้องได้ โดยผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคลคือ เจ้าหน้าที่และบุคลากรของรัฐ

2.) ผู้นำของรัฐ ผู้นำชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็นหรือการใช้ถ้อยคำใดๆ อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากมีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนเป็นอย่างมากและในวงกว้าง

3.) ควรเปิดโอกาสหรือให้พื้นที่แก่ประชาชน ให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่างๆและให้ข้อมูลจากคนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

4.) สื่อมวลชนควรนำเสนอข่าวในเชิงบรรยายหรืออธิบายข้อมูล (discriptive) ตามความเป็นจริงมากกว่าการนำเสนอข่าวในเชิงแสดงความคิดเห็นหรือประเมินข่าว (evaluative) รวมทั้งระมัดระวังในการสรุป " สาเหตุ " ของเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ในสามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ ซึ่งบางครั้งอาจมาจากสาเหตุอื่น เช่น ความขัดแย้งส่วนตัว หรือทางธุรกิจ เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา แก้วเทพ. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เอดิสันเพรสโปรดักส์, 2544.

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจากการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนามากองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 กองทัพภาคที่ 4 วารสารสงขลานครินทร์. ปีที่ ๓๖ : ม.อ., 2541

กิตติ รัตนฉายา, พลตรี. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

เกษม รังสิโยภุชณ์. อิทธิพลของศาสนาอิสลามต่อการจัดการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

ชัชฎภัย บุรุษพัฒน์. ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการหอสมุดกลางอิสลาม สายสกุล สุลต่านสุลัยมาน, 2539.

ครองชัย หัตถดา. ปัตตานี การค้า และการเมืองการปกครองในอดีต. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพ, 2541.

ครองชัย หัตถดา. รองศาสตราจารย์ ดร.หัวหน้าภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2549.

งามพิศ สัตย์สงวน. วัฒนธรรมในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

จรัญ มะลูลีม, กิตติมา อมรทัต, พรพิมล ตรีโชติ. ไทยกับโลกมุสลิม. ศึกษากรณีเฉพาะชาวไทยมุสลิม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. "มุสลิมศึกษา : สังคมทวนกระแส และความเป็นอื่น" วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1
(มกราคม - เมษายน 2541)

ดรุณี บุญภิบาล. รายงานวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี
ยะลา นราธิวาส กับ จ.สตูล ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาของสงขลา : สถาบันทักษิณคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530.

นันทวรรณ กุศลว่าง. ปัญหาชาวไทยมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคม
ศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2521.

นิลอุบล บัวงาม. การสื่อสารต่างวัฒนธรรม และทัศนคติของคู่สมรสไทย-อเมริกัน เกี่ยวกับบทบาท
บาทของครอบครัวและเครือญาติในชีวิตสมรส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาชาววิทยาและสื่อสารการแสดง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

นิเทศ ดิณณะกุล. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2542.

บังเออ อับดุลฮานูง. หัวหน้าชุดอาสาสมัครรักษาดินแดน หน่วย 1 อ.เมือง จ.ปัตตานี. สัมภาษณ์,
1 กุมภาพันธ์ 2549.

ประมุข สมุล. นายอำเภอเมือง จ.ปัตตานี. สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2549.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. มุสลิมในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โครงการหอ
สมุดกลางอิสลาม สายสกุล สุลต่านสุลัยมาน, 2539.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์.ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธา
การพิมพ์,2545.

เมตตา กฤตวิทย์, พัทณี เขยจรรยา, ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์.แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่1.
กรุงเทพมหานคร: ชมรมวิจัยและพัฒนา นิเทศศาสตร์.

เมตตา วิวัฒน์านุกูล (กฤตวิทย์).การสื่อสารต่างวัฒนธรรม.คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2545.

เมธี ธรรมรังสี.พลตรี.ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับความมั่นคงของชาติ.
พิมพ์ครั้งที่1.กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ลิขิต ธีรเวคิน.ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา,2521.

ศิริโรจน์ คล้ามไพบูลย์.คืนประชาสังคมให้คนไทยมุสลิม.A day weekly.1,11 (2547) : 30 – 31

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย พ.ศ.
2543.กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย, 2543.

สุัทตรา สุภาพ.สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี.กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

สุรชาติ บำรุงสุข.ความเข้าใจเรื่องภาคใต้ : ความท้าทายของปี 2548.มติชนสุดสัปดาห์ 25,1273
(2548) : 37

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร.คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิมและการสนองต่ออิทธิบาท.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.พ.ศ.2531.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารทางการเมืองและการไหลเวียนของข่าวสารในชุมชนมุสลิม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พ.ศ. 2532.

สุรัสวดี จักษุรักษ์. การเลือกปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาและผลต่อการสื่อสารในกลุ่มผู้ร่วมงานในองค์กรไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ
มหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทางนำ,
2535.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทย แนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม).
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อับดุลกาเดร์, โมหัมมัด. ความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลาม และชาวไทยมุสลิมเบื้องต้นใน 4 จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2520.

อารง สุทธาศาสน์. ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร:
พิทักษ์ประชา, 2519.

อารง สุทธาศาสน์. พื้นภูมิหลังของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. เอเชียปริทัศน์ 2 ค.ศ.-ธ.ค.,
กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อิมรอน มะลูลีม. ศาสนาอิสลามเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

อิสมาแอ วิสุทธิปราณี. ข้อปฏิบัติของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย. กรุงเทพมหานคร : มุลินิธิสันติชน, 2541.

อีมัจจิต เลิศพงษ์สมบัติ. คนบด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2549.

อุทัย นีรัญโต. มุสลิมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2521.

เอมอร ชลพิไลพงศ์. การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

NO THIS PAGE IN ORIGINAL

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1

เพศ ..... อายุ..... ศาสนา.....

อาชีพ..... ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จ.สุระมิแล.....

ตอนที่ 2

โดยปกติ ท่านมีการพบปะพูดคุยหรือเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลต่างศาสนาต่อไปนี้ บ่อยครั้งแค่ไหน

	บ่อยมาก	ค่อนข้างบ่อย	ไม่บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
● การไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่น งานศพ,งานแต่งงาน					
● การทำงานร่วมกัน					
● การประชุมร่วมกัน					
● การไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนกัน					
● การร่วมมือกันทำกิจกรรม ในพื้นที่ เช่น การร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ฯลฯ					
● การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
● การพบปะหรือปรึกษานหาหรือกับผู้นำชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินนโยบายต่างๆ					

	บ่อยมาก	ค่อนข้างบ่อย	ไม่บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
● การทำงานร่วมกับกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชนเดียวกับท่าน					

ตอนที่3

ท่านพบปัญหาเหล่านี้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน บ่อยครั้งแค่ไหน

	บ่อยมาก	ค่อนข้างบ่อย	ไม่บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
● ท่านไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา					
● ไม่เข้าใจวัฒนธรรมหรือเข้าใจวัฒนธรรมอีกฝ่ายผิด					
● ท่านรู้สึกอึดอัด (ใจ) เมื่อต้องพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา					
● ท่านมักจะหลีกเลี่ยงที่จะพบปะพูดคุยกับเพื่อนต่างศาสนา					
● ท่านมักจะโกรธหรือรู้สึกไม่ดีหากเพื่อนต่างศาสนา กระทำสิ่งที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของท่าน					
● ท่านมักมีอคติหรือความรู้สึกในทางลบกับเพื่อนต่างศาสนา					
● ท่านภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย/ อยู่เมืองไทยร่วมกัน					
● โดยทั่วไปท่านมักจะจับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่าคนต่างศาสนา					

ตอนที่ 4

ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย
● คนต่างศาสนาสามารถพูดคุยกันได้โดยปกติ			
● ในชุมชนของท่าน มีการแบ่งกลุ่มกันอย่างชัดเจน ระหว่างบุคคลศาสนาเดียวกันกับบุคคลต่างศาสนา			
● สถานการณ์ความไม่สงบต่างๆ เกิดจากสาเหตุ เพราะปัตตานีเคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน			
● กฎหมายหรือนโยบายของรัฐในปัจจุบัน มีส่วนทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาในพื้นที่มากขึ้น			
● ผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐทำตัวไม่เป็นกลาง ทำให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างคนศาสนาเดียวกันกับคนต่างศาสนา			
● การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน มีส่วนทำให้ทัศนคติและความรู้สึกระหว่างกันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น			
● การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้เกิดความรุนแรง และความไม่สงบในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น			
● การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม มีความเห็นห่างหรืออึดอัดใจในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น			

ตอนที่ 5

ท่านคิดว่าโดยรวมแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ ขณะนี้ อยู่ในสภาวะใด และเป็นไปในทิศทางใด

.....

.....

.....

ตอนที่ 6

ในกรณีที่ท่านเห็นว่าควรพัฒนา และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ท่านคิดว่าควรพัฒนาระหว่างกลุ่มใดกับกลุ่มใดในพื้นที่และควรพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์

1. ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไรบ้าง เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด
2. ท่านคิดว่ามีปัญหาใดบ้าง ที่ส่งผลทำให้การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเกิดความไม่เข้าใจกัน
3. ท่านมีความเห็นว่า การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในปัจจุบัน ในเรื่องของความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีส่วนทำให้เกิดทัศนคติระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้นมากน้อยเพียงใด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอาทิตย์ยา เทียงวงษ์ เป็นบุตรของนายอาทิตย์ เทียงวงษ์ และ นางอรพรรณ เอื้อละพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2525 ที่จังหวัดสงขลา สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย จากโรงเรียนสตรีทุ่งสง (ศิลป์ - ฝรั่งเศส)

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากคณะวิทยาการ
จัดการ เมื่อปีการศึกษา 2546

เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาอาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2547

ดำรงตำแหน่ง Consultant ให้กับบริษัท SmartCityPeople (Thailand) Recruitment
Company Limited ตั้งแต่พ.ศ.2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย